BOGENS VERDEN

Tidsskrift for
Dansk Biblioteksvæsen
Udgivet af Danmarks
Biblioteksforening
Redigeret af
Palle Birkelund og
Mogens Iversen

I kommission hos
Nyt Nordisk Forlag · Arnold Busck
København

Biblioteksforbund

Nye signaler i
oplandsarbejdet

Nye filialer

Den svenske
arbejdsundersøgelse

UNIVERSITY OF MINNESOTA LIBRARY
RECEIVED
APR 12 1961

2 43. årgang
Marts 1961

Nyheder fra Gads Forlag

HØJESTERET 1661-1961
1255 sider + 80 sider illustrationer. På grund af store tilskud er prisen for de 2 bind i smukke røde helshirtingsbind med gulddekorationer i gavekassette kun kr. 75.-.

AVISÅRBOGEN 1960
Ib. kr. 45.-.

DANSK BOGFORTEGNELSE
ÅRSKATALOG 1960
Hft. kr. 27.-

C. Helkett
OPGØRELSE AF DEN SKATTEPLIGTIGE INDKOMST TIL STATEN
7. udgave
Hft. kr. 48.-

VÆKKELSERNES FREMBRUD I DANMARK I FØRSTE HALVDEL AF DET 19. ÅRHUNDREDE, 1. bind:
Vækkelse og Kirkeliv i København og Omegn
af *Kaj Baagø*
Ib. kr. 16.-

Johannes Pedersen
FRA FRISKOLENS OG BONDEHØJSKOLENS FØRSTE TID
Kirkehistoriske Studier, II. række, nr. 11
Under redaktion af Hal Koch
Hft. kr. 12.-

Victor Hermansen
JOHAN ROSELIUS OG PORTRÆTTET AF HOLBERG
Studier fra Sprog- og Oldtidsforskning, nr. 245
Hft. kr. 5.-

BOGEN I UNDERVISNINGEN
Hft. kr. 4.75

T
b
c
c
l
e
v
1
a
n
é
n
d
g
a
g
d
si

H
B
o
le
te
o
k
a
le
st
st
ir
d
va
al
g
te
ni
lo
»r
di
k
le

Biblioteksforbund

Af bibliotekskonsulent *V. Klingberg-Nielsen*

Tanken om oprettelse af biblioteksforbund, der i stigende grad er på dagsordenen i den almindelige diskussion om dansk biblioteksvæsen og i mange lokale forhandlinger landet over, har fået en ny understregning ved den i den reviderede ministerielle bekendtgørelse af 12.1.61 indføjede passus: »Det anbefales, at biblioteker inden for samme kommune eller inden for et skoleforbund udgør én administrativ enhed« (Undervisningsministeriets Bek. § 2, c, stk. 2). Det kan derfor være naturligt netop nu, at der gives en oversigt over på den ene side de allerede etablerede forbund og deres organisation og på den anden side de juridiske og praktiske spørgsmål, der knytter sig til oprettelsen af et forbundsbibliotek.

Hvad er et biblioteksforbund?

Benævnelsen biblioteksforbund anvendes ofte om enhver form for samarbejde mellem 2 eller flere kommuner m.h.t. biblioteksmæssig betjening af det pågældende område. Noget sådant finder som bekendt (og hvorom iøvrigt senere) sted adskillige steder landet over på løsere eller fastere grundlag, mere eller mindre stadfæstet i vedtægter eller overenskomster. Kun et fåtal af disse ordninger er imidlertid biblioteksforbund i egentlig d.v.s. i bibliotekslovens forstand. Det vil være praktisk for klarheds skyld – ikke alene i denne oversigt, men i det hele taget – kun at anvende betegnelsen biblioteksforbund og forbundsbibliotek om ordninger, der er etableret på grundlag af lovens § 2 stk. 4, hvori det hedder, at »ministeren efter indstilling af biblioteksdirektøren og biblioteksrådet kan godkende, at 2 eller flere kommuner i fællesskab driver et folkebibliotek og i dette øjemed danner et biblioteksforbund«. Hertil føjer Min. Bek.: »For så vidt flere kommunale biblioteker samles under én administrativ ledelse, må der etableres et kommunalt fællesskab i overensstemmelse med reglerne i Købstadkommunallovens § 22, stk. 6, og Landkommunallovens § 13, stk. 2 og § 25, stk. 2.«

Ved et biblioteksforbund må herefter forstås det forhold, at 2 eller flere kommuner i fællesskab ejer og driver et bibliotek – forbundsbiblioteket – der varetager den fulde biblioteksmæssige betjening af de implicerede kommuners hele område. Dette sidste – at biblioteket skal omfatte alle beboere i de deltagende kommuner og hele området – vil i almindelighed være en forudsætning for bibliotekstilsynets godkendelse af ordningen. Der vil dog kunne tænkes tilfælde, hvor en dispensation var rimelig under hensyntagen til de lokale forhold, navnlig sådanne steder, hvor et skoleforbund ikke omfatter 2 kommuner i deres hele udstrækning, eller hvor f.eks. 2 sogne i en kommune indgår skoleforbund med hver sin nabokommune. Her vil det være rimeligt at følge Min. Bek.s anbefaling af, at skoleforbund og biblioteksforbund bør følges ad. Endvidere må det bemærkes, at på samme måde som lovens § 3, stk. 6 giver adgang til at oprette et selvstændigt børnebibliotek, selv om der findes andre statsunderstøttede biblioteker indenfor det pågældende område, kan der tænkes (og er der) oprettet forbundsbørnebiblioteker (Min. Bek. § 5, I), der varetager udlånet til børn i de pågældende kommuner, medens betjeningen af de voksne fortsat påhviler områdets selvstændige folkebiblioteker. Endelig kan også i samme område oprettes et forbundsbibliotek for voksne og et for børn.

Et forbundsbibliotek skal som nævnt ejes af kommunerne, og de selvejende biblioteker, der ifølge deres vedtægter betjener en eller flere kommuner uden for hjemstedskommunen, er derfor *ikke* forbundsbiblioteker.* Det er heller ikke de – selvejende eller kommunale – biblioteker der har indgået overenskomster om betjening af nabokommuner.

Eksisterende forbundsordninger

Af biblioteksforbund i ovennævnte forstand er indtil nu godkendt følgende, (oprettelsesår i parentes):

A. *Forbund mellem 2 eller flere landkommuner:*

1. *Enhedsbiblioteker* (m. udlån til både voksne og børn)

V. Ulslev og Ø. Ulslev-Godsted (1952, Nykøbing-området)

Skelby og Gunderslev (1955, Næstved-området)

Niløse og Stenlille (1955, Holbæk-området)

Sønderup-Nordrupvester og Gudum (1956, Slagelse-området)

Holsteinborg-Venslev og Ørslev-Sdr. Bjærge (1956, Slagelse-området)

Haverslev-Bejstrup og Skræm (1957, Aalborg-området)

Sandager-Holevad og Barløse (1960, Assens-området)

Farstrup, Lundby og St. Ajstrup (1960, Aalborg-området)

Haarlev-Himlingøje, Enderslev-Vråby, Valløby-Taarnby og Varpelev (1960, Køge-området)

Ørridslev og Vedslet (1961, Horsens-området)

2. *Børnebiblioteker*

Nørre Herreds skoleforbunds skolebibliotek (1957, Randers-området)

Rougsøskolens børnebibliotek (1961, Randers-området)

B. *Mellem købstad- og landkommune:*

Hillerød og Frederiksborg slotssogn (1957)

Nørresundby og Sundby-Hvorup (1957)

Begge steder er samtidig oprettet selvstændigt børnebiblioteksforbund.

A 1. *Enhedsbiblioteker* (i landkommuner).

Af ovennævnte 12 forbund er alle undtagen Niløse-Stenlille en følge af tilsvarende skoleforbund.

Af naturlige grunde er disse ordninger ret ens i opbygningen, som den findes udtrykt i vedtægt, arbejdsplan og overenskomst. Her skal gives en kort gennemgang af de punkter i vedtægt o.s.v., der er karakteristiske for et forbundsbibliotek med korte kommentarer, der er tænkt som vejledende ved drøftelser af tilsvarende ordninger, idet børnebibliotekerne dog behandles i et særligt afsnit. (I forbindelse med fremkomsten af den nye Min. Bek. kan der iøvrigt af tilsynet ventes udsendt reviderede udgaver af standardvedtægter og -arbejdsplaner for en række bibliotekstyper, herunder også forbundsbiblioteker).

Vedtægten

1. Vedtægten bør indledes med flg. passus: X og Y kommuner har fra (datoen) indgået biblioteksforbund ifølge nærmere overenskomst med det formål at oprette og drive et fælles bibliotek der kan godkendes efter den gældende bibliotekslov.

2. *Ejendomsforholdet.* Biblioteket ejes af de pågældende kommuner i fællesskab.

3. *Bestyrelsen* vælges af kommunalbestyrelserne blandt eller uden for disses

*) Det bør dog bemærkes at de bedste af disse ordninger (f.ex. Tåsinge, Samsø og Stege), der oprettedes før loven talte om biblioteksforbund ved deres eksempel har medvirket til at skabe forståelse for det rigtige i selve forbundstanken.

medlemmer. Det fastsættes hvor mange medlemmer hver kommune vælger, hvilket oftest afgøres i forhold til indbyggertallene. Når der som her er tale om enhedsbiblioteker (m. udlån til både børn og voksne), vil det være naturligt at sikre sig repræsentation for skolen ved en bestemmelse om, at et medlem vælges fra lærerrådet (lærerrådene). I skoleforbund er det endvidere naturligt, at en del af medlemmerne vælges fra skoleforbundsstyrelsen, der består af repræsentanter for de pågældende sogneråd. Derimod er det næppe praktisk også at lade skoleforbundsstyrelsen fungere som bestyrelse for biblioteket. Ganske vist opnår man herved at nedskære de lokale udvalg med ét, men det må betones, at selvom skole og bibliotek har fælles arbejdsområder, er biblioteket en selvstændig kommunal institution. – I de få tilfælde, hvor der fortsat eksisterer en virkelig levedygtig biblioteksforening, kan det endelig være rimeligt, at den er repræsenteret i bestyrelsen. Her tænkes ikke på »kredsen af bidragydende personer«, der efterhånden har eller bør have udspillet sin rolle, men på sådanne biblioteksforeninger, der driver kulturel virksomhed i forbindelse med og til (moralsk) støtte for biblioteket.

Ved valg af bestyrelse tages hensyn til, at tidligere selvstændige biblioteker, der har tilsluttet sig forbundet, bliver repræsenteret i det nye udvalg.

Iflg. Min. Bek. § 2 a skal ved nedsættelse af biblioteksudvalget bestemmelserne herom i landkommunallovens §§ 10 og 11 følges.

4. *Bogbestandens placering.* Hovedafdelingen vil normalt blive placeret på forbundsskolen, hvorefter de lokale behov og muligheder afgør, om – og i givet fald hvor – filialer skal oprettes. (Se herom Sven Plovgaard i BV. 1958. s. 388-94). Det er ikke hensigtsmæssigt i vedtægten at anføre evt. filialers »navn og adresse«. Gør man det, vil enhver ændring i filialordningen kræve en vedtægtsændring. Det er tilstrækkeligt at angive, at der findes en hovedafdeling og filialer efter behov i de og de distrikter. Udlånsstedernes adresser opgives derimod i den årlige indberetning. Iflg. loven skal der til et forbundsbibliotek »så vidt muligt være knyttet udlånssteder i hver af kommunerne« (§ 2, stk. 4). Er det umuligt at finde lokaler og ledere på grund af skolenedlæggelser, kan en lokal bogbilsordning være en god løsning, i visse tilfælde måske i det hele at foretrække frem for filialer. Sådanne ordninger findes for tiden i 4 af ovennævnte biblioteker. Om de 2 former heraf (lånerne ind til biblioteket, bøgerne ud til lånerne) findes oplysninger i Bogens Verden 1959 s. 104, 223 og 401 (jfr. også BV 1955 s. 358). Det må – for ikke at gå evt. koncessionerede bilruter i området for nær – fastslås at adgang til at benytte bilen er gratis og forbeholdt bibliotekets lånere, i givet fald mod forevisning af lånerkort. Det kan bemærkes, at for at udgiften til en sådan bogbilskørsel kan være statstilskudsberettiget, kræves det ligeledes, at adgangen til bilen er gratis, at den står åben for alle beboere i området (ikke blot gamle og svagelige lånere), og at der med ansøgningen om statstilskud følger et kørselsregnskab.

5. *Bestemmelser om ophør af virksomheden eller udtræden af forbundet.* Biblioteksloven indeholder ingen bestemmelser om, hvordan der skal forholdes, hvis det besluttes at nedlægge et kommunalt bibliotek. Den fastsætter kun sådanne regler for selvejende biblioteker og foreningsbiblioteker (§ 2c). Man vil da heller næppe i praksis komme ud for det tilfælde, at et kommunalt bibliotek ned-

lægges, bl.a. fordi bestemmelsen i lovens § 2, stk. 2 (»tvangsparagraffen«) i realiteten vil hindre det. Derimod kan det meget vel tænkes, selv om det ikke er sket endnu, at en af kommunerne i et forbund kunne ønske at udtræde. I Min. Bek. understreges, at et biblioteksforbund som andre kommunale fællesskaber er underkastet bestemmelserne i landkommunallovens § 13, stk. 2 og § 25, stk. 2. § 13, stk. 2 handler kun om indgåelse af fællesskab, men det må antages, at bestemmelserne i stk. 1 om dets ophævelse ligeledes er gældende. Det hedder her: »Bestående fællesskab mellem to eller flere kommuner om skoler eller andre ejendomme eller indretninger kan til enhver tid ophæves, når kommunerne derom bliver enige, eller når amtsrådet på den ene kommunes andragende måtte finde skellig grund til ophævelse. I så fald bestemmer amtsrådet de nærmere vilkår, på hvilke ophævelsen kan ske. Amtsrådets afgørelse kan indankes for indenrigsministeren«.

En bestemmelse med dette indhold må indføjes i vedtægtens »ophævelsesparagraf«, hvor der ligeledes må fastsættes en frist for fremsættelse af den enkelte kommunes evt. ønske om udtræden af forbundet. Denne frist bør være mindst 2 år med udtræden ved udgangen af et finansår.

En opsigelse skal endvidere indberettes til biblioteksdirektøren. (De nærmere vilkår for fordeling af forbundets aktiver og passiver ved hel eller delvis ophævelse indføres bedst i overenskomsten, hvorom senere).

6. *Vedtægtens godkendelse*

Indgåelse af biblioteksforbund mellem landkommuner skal iflg. landkommunallovens ovennævnte § 13, stk. 2 godkendes af amtet, hvis afgørelse kan indankes for indenrigsministeren. Heri ligger ikke at forbundsbibliotekets vedtægt og arbejdsplan skal godkendes af amtet. Amtet skal derimod tage stilling til den mellem kommunerne indgåede overenskomst, hvor forbundets nærmere vilkår er aftalt. Når amtets godkendelse er sikret, skal forbundet godkendes af undervisningsministeren efter indstilling af biblioteksrådet og biblioteksdirektøren. (Sidstnævnte er p. t. bemyndiget til at indstille biblioteksforbund, der følger skoleforbund, direkte til ministerens godkendelse uden først at forelægge biblioteksrådet sagen). Biblioteksdirektøren kan kun forventes at indstille en forbundsordning til godkendelse, når der foreligger dokumentation for, at der er sikret det nye bibliotek et tilstrækkeligt budget. Denne dokumentation vil normalt bestå i, at der foreligger en af kommunerne tiltrådt budgetplan, der muliggør en udbygning af bogbestanden for voksne og børn til de i de økonomiske vejledninger angivne normer i løbet af hhv. højst 10 og 5 år. (Disse krav gælder iøvrigt alle nyoprettelser eller reorganisationer).

Sammenfattende kan følgende praksis foreslås: Ved forhandling mellem de interesserede kommuner, de af ordningen berørte biblioteker og centralbiblioteket udarbejdes forslag til overenskomst, budget, vedtægt og arbejdsplan. Udkastene hertil bør forelægges tilsynet, før de endelig behandles i kommunalbestyrelser og amt. Er man enig om overenskomsten, anmodes amtsrådet (amtsrådene, hvis forbundet overskrider en amtsgrænse) om godkendelse, hvorefter vedtægt og arbejdsplan indsendes til bibliotekstilsynet med anmodning om godkendelse bilagt den vedtagne overenskomst og budgettet.

Arbejdsplan

Her findes ikke væsentlige afvigelser fra det for andre biblioteker gældende. *Bud-*

gettet skal naturligvis forelægges for de implicerede kommunalbestyrelser og kan ikke overskrides uden deres samtykke. *Regnskabet* føres mest naturligt af kommunens bogholderi i den kommune, hvor hovedafdelingen ligger. I *bogudvalget* bør såvel skolen (skolerne) som de tidligere selvstændige biblioteker (nu evt. filialer) være repræsenteret. Forholdet mellem hovedafdeling og *filialer* skitseres kort. Der tænkes her ikke på nøjagtig angivelse af filialernes placering (jvf. bemærkninger herom under vedtægten, pkt. 4), men på bestemmelserne om, hvordan bibliotekets samlede bogmasse skal fordeles mellem udlånsstederne. Her må behovet de enkelte steder være det afgørende. Har man foretrukket en *bogbilsordning*, redegøres kort for rammerne herfor.

Overenskomsten

Det må af praktiske grunde frarådes i vedtægt og arbejdsplan at indføre konkrete og detaillerede angivelser af, hvordan bibliotekets driftsudgifter agtes dækket og fordelt. Disse papirer skal kun angive rammerne for arbejdet, og det er tilstrækkeligt heri at fastslå, at kommunerne har vedtaget at oprette og drive biblioteket, så det kan godkendes efter den gældende bibliotekslov. De trufne økonomiske aftaler hører derimod hjemme i den flere gange tidligere nævnte overenskomst.

Her erklærer kommunerne, at de indgår på i fællesskab at oprette og drive et bibliotek, der kan godkendes efter loven, idet den hermed forbundne nettoudgift afholdes af kommunerne efter nærmere aftalte regler, i almindelighed i forhold til indbyggertallet. Også her er det (for at undgå hyppige omredigeringer) praktisk at undlade konkrete talangivelser. De kan findes i de årlige budgetter og regnskaber. Såfremt forbundet indgås mellem kommuner, der hidtil hver har haft sit selvstændige bibliotek, fastslås det, at disses respektive aktiver (bogbestand, inventar, kontante beholdninger, forventede statstilskud etc.) overgår til fælleseje. Har én kommune været biblioteksløs vil det være rimeligt om den i en nærmere bestemt årrække (f.eks. indtil forbundsbiblioteket er fuldt udbygget) yder et årligt ekstratilskud ud over den forholdsvise andel. I overenskomsten optages endvidere kommunallovens bestemmelser om eventuel ophævelse af forbundsordningen samt eventuelle aftaler om fordelingen af bibliotekets aktiver og passiver ved ophævelsen eller ved en kommunes udtræden af forbundet. Det kan foreslås, at fordelingen sker i forhold til de tilskud, der siden forbundets oprettelse eller gennem en vis, nærmere angivet årrække er ydet af parterne.

I overenskomsten må endvidere gentages vedtægtens bestemmelser om bestyrelsens sammensætning, regnskabsførelsen og budgettets forelæggelse. Overenskomsten skal som nævnt godkendes af amtet, men bør forinden forelægges bibliotekdirektøren sammen med budget, vedtægt og arbejdsplan.

A 2. *Forbundsbørnebiblioteker* (i landkommuner)

Oprettelsen af sådanne (hvoraf der indtil nu er godkendt 2, nemlig de ovenanførte i Randers-området, begge som følge af skoleforbund) støttes dels på bibliotekslovens § 3, stk. 6, dels på Min. Bek. § 5 I: »Børnebiblioteker kan også ejes i fællesskab af to eller flere kommuner, der i dette øjemed danner et biblioteksforbund«. (De samme sted nævnte »fællesbørnebiblioteker« ses der i denne forbindelse bort fra).

Oprettelse af skoleforbund medfører en omplacering af områdets skolesøgende

børn, hvilket nødvendiggør, at man i de stedlige sognebiblioteker tager organisationen af børnenes biblioteksbetjening op til revision ud fra det hovedsynspunkt, at bøgerne skal placeres, hvor børnene er, og bogbestanden afpasses efter de alderstrin, der er repræsenteret de pågældende steder. Skoleforbundene frembyder alt i alt et ret broget billede, men i denne forbindelse må det være tilstrækkeligt at nævne 3 almindelige typer:

1. Fuldstændigt forbund for alle årgange. De gamle skoler nedlægges, og alle børn samles på forbundsskolen.
2. Centraliseringen omfatter ikke de yngste årgange. Et vist antal forskoler bevares ved siden af forbundsskolen.
3. Realafdelingsforbund.

For de 2 første formers vedkommende må det (når bortses fra de få tilfælde hvor ganske særlige lokale forhold gør sig gældende) fastslås, at det naturligste og det mest rationelle ubetinget vil være at følge skoleforbundet op med et forbundsbibliotek, der varetager udlån til både voksne og børn, således at bibliotekerne inden for området udgør én administrativ enhed. (Jfr. Min. Bek. § 2, c). Ved de under gruppe 1 nævnte ordninger vil man ofte være tvunget hertil, idet de hidtidige biblioteker mister både lokaler og ledere, men hvor dette ikke er tilfældet, og ved ordninger som i gruppe 2, vægrer områdets biblioteker sig ofte ved at opgive selvstændigheden, medens man i almindelighed går med til en fællesordning for børnene, hvorved det modsatte af en organisationsmæssig forenkling opnås. Samtidig undgår man ikke en vis uøkonomisk overlapning i bogkøbet, idet de sognebiblioteker, der efter oprettelsen af et selvstændigt forbundsbørnebibliotek opgiver udlånet til børn, alligevel i nogen udstrækning må opretholde en »forældresamling« og en ungdomssamling. Foretrækker man på trods heraf i forbund af type 1 at bevare de selvstændige folkebiblioteker og oprette et børnebibliotek på forbundsskolen, må man oprette et selvstændigt forbundsbørnebibliotek, der betjener *alle* områdets børn, hvorefter de øvrige biblioteker kan opgive denne side af arbejdet (Min. Bek. § 5, IV, d.). Man kan i disse tilfælde fra lokal side, hvor man vil undgå en regulær forbundsordning, møde forslag om, at det folkebibliotek, der får til huse på forbundsskolen, ved tilskud fra hjemstedskommunen og de øvrige kommuner sættes i stand til at udbygge sin børneafdeling sådan, at det vil kunne bestride udlånet til »forbundsbørnene«. Noget sådant kan ikke nægtes godkendelse, idet det dog så må være en absolut forudsætning, at *alle* børn i de implicerede kommuner samles på forbundsskolen, og at der ikke uden for den findes for- eller privatskoler. Endvidere bør ordningen sikres ved en overenskomst mellem kommunerne om det økonomiske grundlag. Det må understreges, at i sådanne tilfælde har det bibliotek, hvor børneafdelingen findes, den fulde ejendomsret til bøgerne. De tilskudsgivende kommuner kan i denne henseende ingen krav gøre gældende, heller ikke i forbindelse med en evt. opsigelse af overenskomsten. Det kan derimod ikke, som man også kan se foreslået, godkendes, at de selvstændige sognebiblioteker inden for et skoleforbund fortsætter som hidtil med hver for sig at købe børnebøger, der så blot anbringes samlet på forbundsskolen. Ansvaret for børnenes biblioteksbetjening må ligge hos een bestemt instans. Det bør dog gentages, at den naturlige og enkleste løsning er et forbundsbibliotek der betjener både børn og voksne.

Skoleforbundene af type 2, hvor børnene er fordelt på forbundsskolen og et vist antal forskoler, har fremkaldt tilsva-

rende forslag, nemlig at det folkebibliotek, der får til huse på den fælles skole, betjener de ældre årgange, medens de hidtidige folkebiblioteker bevares som selvstændige i forskolerne, dog således at de kun anskaffer børnebøger for de yngste årgange. Dette kan ikke godkendes. Et folkebibliotek med børneafdeling må enten betjene *alle* områdets børn eller helt opgive denne del af virksomheden (det sidste kun for så vidt der på anden måde sørges for børnenes betjening). Lige så lidt som et selvstændigt børnebibliotek kan det nøjes med at betjene visse grupper af børnene.

Derfor kan man heller ikke oprette et selvstændigt forbundsbørnebibliotek, der udelukkende tager sigte på betjening af de årgange, der går i forbundsskolen. Et selvstændigt børnebibliotek *skal* som nævnt betjene alle områdets børn (Min. Bek. § 5, d). I disse tilfælde er altså de eneste udveje enten at oprette et enhedsforbundsbibliotek eller et forbundsbørnebibliotek for hele kommunen, i begge tilfælde med samlinger af småbørnsbøger i forskolerne. Med andre ord: »Delvise« skoleforbund kan ikke følges af »delvise« forbundsbørnebiblioteker med dertil knyttede »delvise« børneafdelinger i folkebibliotekerne.

Eksamensforbund (type 3) kan sidestilles med forbund i type 2. Heller ikke her kan der være tale om at oprette et særligt biblioteksforbund for disse årgange. Har eksamensafdelingen et omfang, så behovet for litteratur for disse årgange ikke med rimelighed kan ventes dækket af det bibliotek, der har til huse på skolen – hvad enten det er et enhedsbibliotek eller et børnebibliotek – kan der indgås en overenskomst med de implicerede kommuner, hvorefter de bidrager økonomisk til etablering og drift af denne afdeling af biblioteket. Eksamensforbund alene kan i almindelighed ikke motivere et biblioteksforbund, men det kan være en fordel for små kommuner, der på denne måde er knyttet til et skoleforbund, at udvide samarbejdet til også at omfatte biblioteksvæsenet.

Om *oprettelse* og *godkendelse* af børnebiblioteksforbund gælder det samme, som er anført under enhedsbibliotekerne. Også her må der foreligge overenskomst, budget, vedtægt og arbejdsplan. M.h.t. rammerne for arbejdet stiller lovgivningen visse særlige krav til børnebibliotekerne, hvis vigtigste punkter i denne forbindelse er:

Vedtægten

Bestyrelsen, der vælges af kommunalbestyrelserne, skal rumme repræsentanter for hver kommune (mindst 1). Er der kun én skole, er skolens leder og en lærer valgt af lærerrådet medlem. Er der flere skoler, vælger kommunalbestyrelserne en af skolelederne og et medlem af og blandt områdets lærerråd. (Min. Bek. § 5, III, a).

Arbejdsplanen

Udlånet skal være tilgængeligt for alle områdets børn. Er der flere skoler i området skal der her være afdelinger med bøger for de pågældende alderstrin. Om udlånstiderne gælder de alm. bestemmelser (Min. Bek. § 5, IV, d). Der må gives de børn, der befordres med skolebil, forsvarlig lejlighed til at benytte biblioteket i disse åbningstider.

Bogudvalget (se Min. Bek. § 5, III, a, stk. 4) tiltrædes, hvis der er flere afdelinger, af en af disses bibliotekarer samt af folkebibliotekets ledende bibliotekar. Hvis der er flere folkebiblioteker i området, vælger kommunalbestyrelserne en af biblioteksledere. Det bedste vil sikkert i praksis være, at alle områdets afdelings-

ledere og sognebibliotekarer deltager i bogvalget. (Min. Bek. § 5, IV h, stk. 1).

B. *Forbund mellem en købstad- og en eller flere landkommuner.*

De landkommuner, der grænser umiddelbart op til en købstad, er ofte biblioteksmæssige problembørn, hvilket ikke er så mærkeligt, da beboerne i disse kommuner ofte søger byens arbejdspladser, forretninger, forlystelser og kulturelle institutioner, herunder skole og bibliotek, hvorfor det er svært at skabe samling om lokale foretagender, f.eks. et bibliotek. Befolkningen i en sådan kommune vil desuden ofte være ujævnt fordelt, idet den fjerneste del er ret tyndt, den ved byen nærmeste del endda særdeles tæt bebygget, i mange tilfælde at regne som en forstad. Mange af de endnu biblioteksløse kommuner er da også at finde netop i denne gruppe. Selv om landkommunen måtte ønske det, må det i almindelighed frarådes at oprette et selvstændigt bibliotek her. Det vil være uøkonomisk ud fra den betragtning, at biblioteket næppe vil blive udnyttet fuldt ud af befolkningen.

I mange tilfælde kan det være fordelagtigt, at land- og købstadkommunen går i samarbejde om en fælles biblioteksordning. I adskillige købstadbibliotekers vedtægt findes da også visse bestemmelser om, at beboere fra omegnskommunerne har adgang til lån på mere eller navnlig mindre konkret formulerede betingelser. Som eksempler kan følgende formuleringer fra en række tilfældigt udvalgte købstadbiblioteksvedtægter anføres: Foruden hjembyen betjener biblioteket »landsognet og oplandet«, »nærliggende kommuner«, »oplandet«, »nærmeste oplandskommuner«, »nærmeste omegn«, »omliggende landsogne« etc. etc. En medvirkende årsag til den kulance, der præger disse bestemmelser, er sikkert, at man fra købstadens side ser en vis interesse i at knytte omegnens beboere til sig også på dette område – et biblioteksbesøg medfører ofte et butiksbesøg – uden at man samtidig har gjort sig klart, at en sådan liberalitet bør modsvares af et relevant tilskud til biblioteket. Det er næppe venteligt og ville vel heller ikke være rimeligt, at byrådene drog den fulde økonomiske konsekvens af de citerede vedtægtsbestemmelser, der sikkert i flere tilfælde betyder, at biblioteket faktisk lover at betjene et dobbelt så stort antal beboere, som det er økonomisk dimensioneret til.

Det vil være mere realistisk, at man i byer, der har vedtægter af ovennævnte eller lignende art, eller i hvis naboskab der ligger kommuner helt uden organiseret biblioteksbetjening i samarbejde med de interesserede parter, gør sig ganske klart, hvordan områdets biblioteksbetjening bedst organiseres, og hvordan der sikres dette arbejde den fornødne økonomiske basis. Viser det sig herunder, at det ikke er rimeligt at oprette selvstændige biblioteker i landkommunerne, og slår man samtidig fast, at intet bibliotek (undtagen centralbiblioteker) har forpligtelser uden for hjemkommunen uden at modtage økonomisk godtgørelse derfor, står tilbage at træffe en aftale om samarbejde, der sikrer økonomisk dækning og forpligter til at yde en nærmere defineret service i de implicerede kommuner.

Samarbejdet kan organiseres på 2 måder: som forbundsordning eller i form af en overenskomst iflg. hvilken købstaden mod et bestemt vederlag overtager betjeningen af landkommunerne. Et forbund, der jo betyder, at man opretter et af de pågældende kommuner i fællesskab ejet og drevet bibliotek, kan principielt kun anbefales, når købstaden og det pågældende landområde har nogenlunde

samme indbyggertal og måske også omtrent samme bebyggelsesmæssige struktur. At indgå forbund mellem et meget stort bibliotek (evt. et centralbibliotek) og en lille omegnskommune vil være urimeligt, men er byerne og landkommunerne nogenlunde jævnbyrdige, kan forbundet være at foretrække som den løsning, der giver den stabileste ordning. I andre tilfælde bør indgås en betjeningsoverenskomst, hvori betjeningens omfang og den økonomiske godtgørelse herfor nøje fastlægges, sidstnævnte evt. på basis af lånertallet. (Jfr. Min. Bek. § 4, d, stk. 6).

Idet vi iøvrigt her holder os til de egentlige biblioteksforbund, af hvilke der for tiden kun findes de 2 ovennævnte i denne gruppe, Hillerød og Nørresundby, begge steder med børnebiblioteket udskilt, skal kort nævnes, hvad der karakteriserer denne forbundstype i forhold til de under A omtalte.

Grundlæggende er også her forbundsoverenskomsten, der er udgangspunkt for budget, vedtægt og arbejdsplan.

Når en købstad og en landkommune indgår et biblioteksforbund, skal *overenskomsten* med bestemmelserne om oprettelse, organisation og evt. ophævelse af fællesskabet godkendes af både indenrigsministeriet og amtsrådet. Forbundet skal endvidere godkendes af undervisningsministeren, og vedtægt og arbejdsplan godkendes som sædvanlig af biblioteksdirektøren, der ligeledes får tilstillet overenskomst og budget. M.h.t. aftalen om det økonomiske grundlag fastslås, at de deltagende kommuner i fællesskab afholder den med driften forbundne nettoudgift i forhold til indbyggertal. I en forbundsordning, der jo dækker *alle* beboere i området, er det naturligt at lægge indbyggertal og ikke lånertal til grund. Af bestemmelser i overenskomsten, der går igen i vedtægt og arbejdsplan, kan nævnes *bestyrelsens sammensætning.* Medlemmerne vælges af kommunerne, således at der opnås en rimelig fordeling af mandaterne, evt. i forhold til indbyggertal. (Formandsposten kan i givet fald besættes af kommunerne efter tur). I et enhedsbibliotek bør også skolen eller skolerne være repræsenteret. M.h.t. *personalets ansættelsesforhold* har man lidt forskellige aftaler i de 2 eksisterende forbund. I det ene betragtes såvel bibliotekar(er) som det øvrige personale som ansat af købstadkommunen efter indstilling fra bestyrelsen, dog således, at ansættelser i tjenestemandsstilling skal forelægges begge kommuner. I det andet ansættes bibliotekaruddannet personale af købstadkommunen, det øvrige personale af bestyrelsen. (I begge tilfælde deler kommunerne naturligvis udgifterne til løn, pension etc.). *Regnskabet* føres af den ene kommunes bogholderi. Det forelægges begge kommuner til godkendelse, hvilket naturligvis også gælder *budgettet.* I de tilsvarende *børnebiblioteksforbund,* der skal omfatte alle områdets børn, skal *bestyrelsen* rumme repræsentanter for kommunalbestyrelser, skoleledere og lærere i begge kommuner. Folkebibliotekets leder (folkebibliotekernes ledere) skal have sæde i *bogudvalget.*

For en ordens skyld tilføjes, at når i de 2 nævnte tilfælde børnebiblioteket er udskilt fra folkebiblioteket skyldes det ønsket om bedre at udnytte lovens tilskudsregler. Principielt bør dog altid enhedsbiblioteket foretrækkes.

Som afslutning på disse bemærkninger der kun er tænkt som en praktisk orientering, og derfor ikke er et indlæg i den standende diskussion om det betimelige i at oprette biblioteksforbund overhovedet, skal det for en ordens skyld understreges, at forbund naturligvis lige så vel kan etableres mellem kommuner, der ikke også indgår skoleforbund, hvis forholdene iøvrigt taler derfor.

Nye signaler i oplandsarbejdet

Af bibliotekar *Børge Kristiansen*, Esbjerg

Foredrag på Bibliotekardagen 1960

I foråret 1960 foretog jeg med tilskud fra Steenbergfonden en rejse til en halv snes centralbiblioteker for at få et indtryk af oplandsarbejdet de forskellige steder, hvilke mål man sætter sig for det, hvilke opgaver man lægger vægt på, hvordan man tilrettelægger det praktiske arbejde o.s.v. Det indblik i andres erfaringer, jeg derved fik, og meningsudvekslinger med centralbibliotekarer og oplandsbibliotekarer på de biblioteker, jeg besøgte, har i væsentlig grad bidraget til at forme de synspunkter, der kommer til udtryk i det følgende.

Ved at sammenholde den litteratur, der i forvejen findes om oplandsarbejdet, med disse erfaringer og synspunkter og med udviklingen inden for biblioteksvæsenet som helhed og de områder, der har berøring med det, finder man rigelig og rimelig anledning til en vis nyvurdering af oplandsarbejdets sigte, opgaver og arbejdsformer.

Vilkårene for biblioteksarbejdet på landet, ikke mindst børnebiblioteksarbejdet, har i de senere år ændret sig meget, og der er grund til at se på hele oplandsarbejdet i lys af disse ændrede vilkår.

Disse er bl.a. følgende:

Øgede krav til uddannelse og viden, som også vil øge kravene til sognebibliotekerne, både deres bogbestand og publikumsbetjening.

En ny skolestruktur med eksamensoverbygning, 8.-9. klasse og ungdomsundervisning.

Nye undervisningsplaner, der bl.a. gør erhvervsvejledning obligatorisk og indfører udvidet undervisning i sprog og matematiske fag, og som vil medføre udvikling af egentligt skolelæsestuearbejde også i landsbyskolen.

Den nye skolestruktur medfører endvidere forbundsordninger, der mange steder vil nødvendiggøre omorganisering også af børnebibliotekerne.

Endelig tyder kommunekommissionens foreløbige undersøgelser og udsagn på, at vi nu har lov at se frem mod en kommende kommunesammenlægning.

Disse er positive tendenser, som vi må fremme og imødekomme i videst mulig omfang. Af negative tendenser noteres:

Det kolossalt stigende udbud af den letteste underholdning.

Det faldende udlån, der truer nogle sognebiblioteker med regulær affolkning, i hvert fald rammer de små biblioteker hårdest.

Disse faktorer og tendenser har ændret og vil ændre vilkår og forudsætninger for biblioteksarbejdet på landet og bør betinge et ændret sigte i oplandsarbejdet også. Det er sæt af faktorer, der har hver sin konsekvens, som dels både straks og på længere sigt ændrer læsevaner og litteraturbehov hos landbefolkningen, og dels giver basis for en ændring af biblioteksstrukturen på landet.

Der er vist enighed om, at den nuværende ordning med små selvstændige sognebiblioteker og fritidsbeskæftiget bibliotekar ikke slår til over for den udvikling, vi er i, og at den ordning, vi må imødese i stedet, bliver en sammenlægning af små sognebiblioteker til så store enheder, at de økonomisk kan magte en tidssvarende

og effektiv biblioteksbetjening, herunder også at ansætte faguddannet bibliotekar.

Dette synes iøvrigt at være en naturlig udvikling, som støttes kraftigt af lignende tendenser på andre områder. Først og fremmest af kommunekommissionens positive holdning til en kommunesammenlægning i det hele taget, og dens Præstø amt-undersøgelse, der jo viser, at kommunerne i forvejen er indstillet på at løse andre opgaver i fællesskab, i første række skolevæsenet og dettes eksamensoverbygning, men også alderdomshjem, hjemmesygepleje, kommunal administration og regnskab o.s.v.

Uanset de store problemer, som bibliotekarmanglen i denne forbindelse frembyder, kunne man nu ønske en enig slutten op om at fremme netop denne udvikling.

Da ville der blive god tid til at planlægge og forberede det fremtidige samspil mellem sognebibliotek og centralbibliotek. Oplandsarbejdet vil være så nøje knyttet til den grundlæggende biblioteksvirksomhed på landet, at man må anskue det sammen med dette som en helhed, og det betyder, at man hver for sig må tilvejebringe en fast samlet plan for hele centralbiblioteksområdet, som både forbereder og peger frem mod den fremtidige sognebiblioteksorganisation og tilrettelægger hele oplandsarbejdet i overensstemmelse med dette sigte. Men en sådan systematisk planlægning må finde sted under endnu en dobbelt synsvinkel, nemlig at oplandsarbejdet for det første skal tilpasse faktorerne til den kommende organisation og skabe grundlag for den, og for det andet endnu i adskillige år følge de øgede og ændrede krav til sognebibliotekerne op inden for de nuværende rammer.

Blandt de enkeltheder, planlægningen må omfatte, vil jeg gerne uddybe følgende:

Sognebibliotekernes økonomi og lokaler, så de bærer frem mod en tidssvarende standard.

Sognebibliotekernes bogbestand, som må opbygges til de nye behov.

Sognebibliotekaren, som meget kraftigere end hidtil må støttes i det udadvendte arbejde.

Det tekniske arbejde, som må rationaliseres for at give tid til mere virkningsfuldt oplandsarbejde.

Skole- og børnebibliotekerne, som må udbygges og udnyttes i kontakt med og i takt med den udvikling, skolen er i.

Økonomi

De fleste centralbiblioteker udarbejder nu årligt budgetforslag til mange af deres sognebiblioteker. Uden at kende hver enkelts mål hermed vil jeg vove at hævde, at vi i almindelighed skal stile en del højere end hidtil, når vi rådgiver om sognebibliotekernes kommunale tilskud. Det endnu almindelige begreb 1.00 kr. pr. indbygger er slet ikke fyldestgørende mere. Det er indlysende urimeligt, at biblioteksbetjeningen af landbefolkningen skal være af ringere kvalitet end byernes, og at den skal kunne varetages så meget billigere end der.

Et initiativ fra centralbiblioteket for at føre sognebibliotekernes bogkonto i overensstemmelse med den økonomiske vejlednings normer for bogbestanden har netop nu mulighed for at føre til gode resultater takket være den kraftige støtte, der kan påregnes fra skolernes side. Et sådant initiativ vil blive mest effektivt ved både at bestå i en veltilrettelagt offensiv på bred basis og en fornuftig budgettering og planlægning over en rimelig årrække for hvert enkelt bibliotek og med hovedvægten lagt på udbygning af børnebogsamlingen.

Med en tidssvarende bog- og lønkonto

vil sognebibliotekernes udgifter kunne komme op i nærheden af, hvad det vil koste at have faguddannet bibliotekar, evt. i et biblioteksforbund, og derved måske bane vejen for det.

Til dette formål er der desuden god mening i, at alle sognebiblioteker betaler centralbiblioteket det maksimalt tilladelige for katalogisering. For sognebiblioteker med over 2000 kr. i statstilskud vil det vel betyde op til 50-75 øre pr. bind og ekstra for eventuelle bikort. Men alligevel virker denne bestemmelse nærmest som en præmiering af de kommuner, der ikke kontant og lokalemæssigt yder deres bibliotek tilstrækkelige midler. Det er et spørgsmål, om man ikke skulle skaffe basis for en ordning, hvorefter alle sognebiblioteker betaler en ensartet pris pr. bog for al katalogisering.

Også fra centralbibliotekets side kunne der gøres en indsats for at få sognebibliotekarlønningerne ført op til vejledningens vikartimeløn, iøvrigt ikke mindst for at få de bedste emner til jobbet. En lønudgift på 2000-3000 kr. vil de fleste steder ikke være urimelig.

De mange nye skolelæsestuer og de statstilskud, de afkaster, bidrager i forvejen væsentligt til forøgelsen af sognebibliotekernes budgetter.

I denne forbindelse skulle de større kommuner alvorligt overveje at skaffe selvstændigt lokale til sognebiblioteket. For det første fordi det mange steder vil være gavnligt for biblioteket at få en egeneksistens ved siden af skolen – det viser de eksempler, man har – for det andet fordi skolelæsestuen disse steder ikke er for stor til sit egentlige formål og derfor slet ikke har plads til at rumme sognebiblioteket også.

Bogbestand

Principperne for opbygning af sognebibliotekernes bogbestand skal tilpasses nye behov. For det første behov for en mere praktisk betonet faglitteratur, for det andet et stærkt stigende behov for let underholdning.

Det første behov skabes af de tekniske og mekaniske fremskridt og de øgede krav til kunnen og praktisk viden, disse stiller. Desuden af skolen, af dens udvidede undervisning og dens skolelæsestuearbejde, som lærer børnene at bruge bøger som et naturligt hjælpemiddel i hverdagen. Sognebiblioteket skal støtte disse bestræbelser i deres boganskaffelser, d.v.s. lægge større vægt end hidtil på den oplysende litteratur, der er til umiddelbar praktisk nytte i hverdagen, og dermed tænker jeg ikke alene på erhvervet, men også på fritiden, på familien og på samfundet, altså bøger om håndværk og landbrug, om hobby og sport, om hjemmets gøremål og problemer, og bøger, der er til hjælp, når man skal begå sig over for samfund og øvrighed, bøger, der er et åbenlyst, skønt oftest uudtalt behov for, og som i den givne situation er lige så uundværlige som telefonbogen og køreplanen. For sognebiblioteket gælder det ikke alene om at dække de uformulerede behov, men også og nok så meget om at finde dem.

Vi må da i den faglitterære bogvalgsvejledning lægge vægt på de bøger, der har nytteværdi, mere end på de kundskabsprægede områder, der forudsætter forhåndsinteresse.

Det andet behov, som præger tiden, behovet for let underholdning, øges med den øgede fritid og af de instanser, som har økonomisk interesse i det, og som imødekommer det så slagkraftigt, at vi ikke kan konkurrere med dem.

Vi må simpelthen se i øjnene, at det store flertal læser for at underholdes, og hvis vi ikke har bøger, der kan underholde dem, så kommer de ikke på bi-

blioteket. Men så længe de kommer, er de ikke biblioteksfremmede, og der er chance for at nå dem med de bøger, der har praktisk værdi for dem i det daglige, og så får biblioteksbenyttelsen mere end underholdningsværdi for dem. Hvis vi virkeligt sætter ind herpå, kan vi gøre folk store tjenester. Men hvis vi skal se nøgternt på det, gør vi ingen en tjeneste ved at forsøge at berige tidsfordrivlæserne med litterære oplevelser ved blot at stille værdifuld litteratur til rådighed. Vi må i det hele taget betragte vores mission på dette område med større nøgternhed. Det kan ikke lade sig gøre at rive den litterære smag ud af dens sammenhæng med smag for ugeblade, sofastykker, ældre og yngre dansemusik o.s.v.

Vi må tænke på det i vores bogvalgsvejledning, at vi ikke skaber en række lidet benyttede mønstersognebiblioteker. Der er hvert år et mindstemål af skønlitterære bøger, som ethvert sognebibliotek skal have. Men derefter har vi vist været for tilbøjelige til at søge opad efter de næste bøger, for det er i det lag, vi finder de bøger, som så godt som ingen læsere får.

Det er nødvendigt at popularisere bogvalget, om ikke for andet så for at holde liv i sognebibliotekerne, d.v.s. vi skal hjælpe med at finde den bedre del af underholdningslitteraturen og give den større indpas end hidtil. Sognebibliotekerne har netop nu brug for bøger, der låner sig selv ud, og vi ved jo, at når det kniber så køber de alligevel selv Lars Nielsen, Strømberg, Slaughter og endog af og til Cavling. Men måske ikke, hvis vi kan foreslå dem det, der er noget bedre.

Som rettesnor kan vi bruge centralbibliotekets køb af samme type litteratur. Man kan gerne tage de bedste kriminalromaner og de populære krigs- og spionbøger med også. Der er jo i virkeligheden ingen forskel på, hvad der spørges efter og lånes ud i sognebibliotek og købstadbibliotek. Jeg synes, vi har svært ved at forsvare, at sognebibliotekerne kan låne underholdende bøger på centralbiblioteket, måske ovenikøbet ved bogbilen, som vi af kvalitetsgrunde har taget afstand fra i bogvalgsvejledningen. Vi må hjælpe sognebibliotekerne med at finde mere end hidtil af den underholdning, der trods alt kan gå an, men selvfølgelig skal antallet stadig stå i et rimeligt forhold til den helt værdifulde litteratur. Sognebibliotekerne skal stadig have bøger til de få, der vil noget seriøst med deres læsning.

Med en indsats for både at gøre bogbestandens beskaffenhed og bogkontoens størrelse tidssvarende skulle vi gerne snarest nå så vidt, at sognebibliotekerne i almindelighed og i det daglige kan stå på egne ben bogmæssigt. Og det er et spørgsmål, om de fleste ikke allerede nu burde være så voksne, at vi kan ophøre med bogbilsvirksomheden. Ikke mindst for den har vilkårene ændret sig, siden man begyndte. Sognebibliotekerne er nu stort set blevet så velforsynede, at et mere eller mindre tilfældigt depot på 30-50-75 bd. ikke skulle spille nogen større rolle for deres lånere i forhold til de 2-3-4000 bd., de selv har. I virkeligheden har hverken centralbibliotek eller sognebibliotek nogen gyldig plan med depotforsyningen. Man ser jo, at det som regel er en tilfældig samling bøger af samme type og art som deres egne, sognebibliotekerne supplerer sig med.

En kraftig stimulans til øget enkeltlånsvirksomhed ved hjælp af gentagne opfordringer og ved hjælp af kataloger, emnelister og plakater vil kunne føre til en langt værdifuldere lånevirksomhed mellem centralbibliotek og sognebibliotek, og emnedepoter, enten i bestemte anledninger eller blot for evt. at vise

lånerne, hvad bibliotekerne tilsammen formår, ville også have større værdi end de tilfældigt sammensatte depoter. Der kan for den sags skyld også være tale om depoter bestemt af andet end emne, f.eks. en ungdomssamling. Endelig vil der jo altid være mulighed for at forsyne biblioteker, som vitterligt har behov for det og ønsker det, med depoter udbragt på anden vis.

Ved at indstille bogbilskørslen, bliver det, foruden den halve bogbilsudgift, en betragtelig sum, der spares ved ikke at skulle anskaffe og administrere vandrebogsamlinger og fællesbogsamlinger. Hvad der spares af tid og penge derved, må så selvfølgelig komme mere betydningsfulde og virkningsfulde oplandsopgaver tilgode, og deriblandt vil der være mange muligheder for at erstatte bogbilens kontaktværdi.

Sognebibliotekaren

Det nytter ikke at stirre sig blind på, at biblioteksbetjeningen på landet først for alvor bliver effektiv og kommer på højde med byernes under en nyordning med faguddannet bibliotekar til rådighed. For som sagt vil der gå mange år endnu, hvor vi må søge at nå længst muligt inden for rammerne, som de er nu. Som et vigtigt punkt i planlægningen holder jeg da en udvidet og uddybet kontakt først og fremmest med sognebibliotekaren, men også med de øvrige kredse om biblioteket, bestyrelse, biblioteksforening og sogneråd, og et bedre og mere effektivt samarbejde mellem sognebibliotekar og oplandsbibliotekar, som ikke alene skal omfatte tilvejebringelse og katalogisering af bogbestanden, det er jo kun et forberedende arbejde, men i høj grad også udnyttelsen af den. Jeg har det indtryk, at bortset fra økonomi og lokaler, der vel som oftest ligger på centralbibliotekarplanet, da har man i oplandsarbejdet først og fremmest lagt vægt på bogvalgsvejledningen og det tekniske arbejde med sognebibliotekernes bøger. Begge dele har selvfølgelig stor betydning, men vi må passe på ikke at isolere det og ikke at tillægge detaljer større betydning, end de har. For sognebiblioteket og navnlig for dets lånere er katalogisering og klassificering kun en biomstændighed ved bogen, og hidsig uenighed om dobbeltnavne og katalogisering af bøger med mere end een forfatter simpelthen uforståelig. For dem er udlånet af bøgerne naturligt nok hovedsagen, og de har just nu virkelig brug for støtte i den virksomhed. Det viser de klager over dalende udlån, vi hører ved bogbilen. Det burde være selvfølgeligt at betragte hjælp til sognebibliotekernes publikumsarbejde som en betydningsfuld del af oplandsarbejdet.

Vi kunne f.eks. tilbyde at kikke ud en aften, når der er udlån, snakke med lånerne og få føling med landbefolkningen, og hvad den ønsker af bøgerne og bibliotekerne.

Vi kan hjælpe sognebibliotekerne med at arrangere bogaftener e.l. for sognets foreninger med film, udstilling, boggennemgang og oplæsning i tilknytning til foreningens virke eller indbyde lånerne til bogaften på biblioteket med f.eks. præsentation og oplæsning af nye bøger. Der er utallige muligheder og rammer for sådanne arrangementer.

Vi kan hjælpe med at arrangere en virkelig indbydende ungdomsafdeling med plakater, udstillinger, tidsskrifter o.s.v. og i det hele taget hjælpe med at få tag i de unge.

Vi kan tilbyde at lave årsliste over bibliotekets nyindkøb, med appetitvækkende noter, og ligeledes at lave små iøjnefaldende emnelister til aktuelle emner eller til interesser, man finder overalt:

idræt, besættelsestiden, egnens historie o.s.v.

Vi kan som tidligere nævnt tilbyde emnedepoter, der virkelig viser, hvad biblioteket formår på specielle områder.

Men først og sidst må vi medvirke til, at den nye kontakttjenestes muligheder bliver udnyttet tilgavns af sognebibliotekerne.

Det gælder om både at levendegøre biblioteket for de lånere, der allerede kommer der, og om at gøre de, der ikke kommer, opmærksom på bibliotekets eksistens og muligheder, og det er også en af centralbibliotekets opgaver at tage initiativ til og tilrettelægge bibliotekspropaganda på landet.

Hvis vi tager sådanne opgaver op, betyder det, at oplandsarbejdets tyngdepunkt flyttes fra oplandskontoret ud i sognebiblioteket, og det finder jeg også er rigtigt. Det er trods alt sognebibliotekets trivsel mere end oplandsafdelingens trivsel, der må tænkes på.

Nu må man jo imidlertid sige, at uden en sognebibliotekar med det nødvendige mindstemål af interesse og gåen ind for sagen er det hele omsonst. Men er den tilstede, gælder det om at omsætte den i aktivitet, og oplandsbibliotekaren skal være den, der smitter med inspiration og virkelyst. Når den aktive interesse er der, må vi passe på ikke at påtvinge sognebibliotekaren mere bistand og rådgivning, end han selv ønsker, ikke at tage noget fra ham, som han gerne vil og kan gøre selv. Det må ikke se ud, som om vi ønsker at gøre de mere spændende ting og kun overlader ham at passe udlån og regnskab. Det gælder først og fremmest om at opmuntre og inspirere. Til dette formål kræves en langt hyppigere kontakt med sognebibliotekerne end hidtil, d.v.s. der kræves et køretøj, som vi kan benytte til så hyppige besøg, som vi kan finde ærinde og anledning til.

En sådan udvidet virksomhed i marken skulle medvirke til at skabe virkelig aktiv interesse ikke alene hos bibliotekaren, men også hos sognebibliotekets bestyrelse. Med denne skulle vi gerne have tid og lejlighed til regelmæssigt at drøfte hele sognebibliotekets arbejde, målet for det, kravene til biblioteket, mulighederne for en udvidet indsats o.s.v. En god lejlighed er deltagelse i det årlige bestyrelsesmøde, hvor budgettet for det kommende år forelægges. Men også deltagelse i bogudvalgsmøder kan have stor aktiviserende betydning.

I denne forbindelse vil jeg gerne anholde de så lovpriste individuelle bogforslag. For det første mener jeg ikke, de er særlig individuelle, for det andet medvirker de til en passiv holdning til bogvalget hos bibliotekar og bestyrelse. Jeg har selv brugt dem i vid udstrækning, og jeg har erfaret, at de i stedet for at blive individuelle har en tendens til at blive temmelig ens for det ene og det andet sognebibliotek. Selv i de tilfælde, hvor de forelægges bogudvalget af oplandsbibliotekaren, ved vi jo, at de som oftest bliver vedtaget uændrede og uden diskussion. Man tier og samtykker. Man kunne i stedet prøve at gøre bogudvalget interesseret i selv at være med til at lægge linjen i bogvalget, og det kan gøres ved som grundlag for mødet at have et bredt udvalg af mulige bøger at vælge af. F.eks. en accumulerende liste over det udvalg af årets bøger, der kan komme på tale i sognebiblioteket. Udvalget skal desuden i een og samme rækkefølge rumme alle de nye udgaver og oplag af væsentlige bøger egnet for sognebiblioteker, der udkommer i samme år. Der er hvert år så mange nyoptryk, at de de fleste steder er fuldt tilstrækkelig til en gradvis supplering med ældre uforgængelige bøger.

For det første opnår man derved en

forenkling og tidsbesparelse ved ikke at skulle lave forslag til hvert bogudvalgsmøde. For det andet bliver bogudvalget nu tvunget til et valg for hver enkelt bog, bliver udfordret til en direkte stillingtagen, og der bliver mulighed for frugtbare samtaler om bøger og bogvalg.

Den udvidede bistand i det udadvendte arbejde og en hyppigere kontakt i det hele taget vil i det lange løb betyde en kontinuerlig uddannelse af sognebibliotekaren og derigennem føre til en publikumsbetjening af bedre kvalitet. Men også en mere organiseret uddannelse af bibliotekarerne vil være nødvendig, både hvad angår bogkundskab og biblioteksproblemer i almindelighed. Mange centralbiblioteker afholder jævnligt kursus, men jeg kunne tænke mig en mere regelmæssig mødevirksomhed. F.eks. et fast månedligt personalemøde på centralbiblioteket, en bestemt dag hver måned, hvor der var åbent hus for sognebibliotekarer og interesserede bestyrelsesmedlemmer. Sådanne veltilrettelagte møder vil kunne samle en skare af de mere interesserede og aktive. De kan både rumme grundlæggende bogorientering efter bestemte retningslinjer, orientering i og drøftelse af almindelige faglige spørgsmål, og man kunne præsentere og demonstrere materialer og muligheder i propagandaarbejdet. Men man kunne også gøre dem til en løbende orientering i de nye bøger. d.v.s. have et udvalg af hver måneds bøger til gennemsyn og gennemgå dem på mødet.

Bistand i det publikumsvendte arbejde og en udvidet og hyppigere kontakt skulle alt i alt bidrage til at knytte sognebibliotekernes folk og centralbiblioteket nærmere sammen og til en samling af de fælles bestræbelser.

Det tekniske arbejde

Oplandsbibliotekarens mulighed for således at komme i marken i større udstrækning end tidligere skulle gerne kunne tilvejebringes på en eller anden måde. Jeg har nævnt den tid, der spares ved at kunne ophøre med bogbilskørselen og undgå anskaffelse og administration af vandrebogsamlingen.

Men nok så vigtig vil en gennemført rationalisering af oplandskontorarbejdet være. Nu må man imidlertid straks have for øje, at ofte kommer hensynet til hurtig og enkel arbejdsgang i konflikt med hensynet til udførlighed og kvalitet og til ønsket om at hjælpe sognebibliotekerne mest muligt, så vidt de nu ønsker det. Men enkeltheder i dette forhold må der kunne træffes afgørelse om undervejs, medens rationaliseringen forberedes.

En anden ting er, at rationalisering af oplandskontoret naturligvis må finde sted under en rationel tilrettelæggelse af hele centralbibliotekets virksomhed. Men derfor kan man alligevel godt forsøgsvis betragte det nogenlunde isoleret.

Bogvalgsvejledningen i denne forbindelse har jeg tildels berørt. Ved at anvende det samme brede udvalg som grundforslag til alle biblioteker sparer man at lave forslag til hvert enkelt. Men endvidere kunne man forbinde de skitserede månedlige bogorienteringsmøder med et tilbud om indkøb af de ved denne lejligheder fremlagte og omtalte nyheder. Man kunne tænke sig en ordning, hvorved sognebibliotekaren af bogudvalget beføjes til at gøre sådanne løbende indkøb af de oplagte nye bøger inden for en vis grænse bestemt af bogkontoens størrelse. Efter nytår vil bogudvalget kunne orienteres om disse køb på et møde, hvor man desuden forelægger det tidligere nævnte brede udvalg af årets sognebiblioteksrelevante bøger indbefattet nyoptryk, og ved denne lejlighed opbru-

ge bogkontoen. En sådan ordning vil betyde en forenkling af bogvalgsvejledningen, og i hvert fald vil den bevirke en forenkling af det tekniske arbejde, der følger efter.

Ved at benytte de store grundforslag over for alle sognebiblioteker kan man ved et fornuftigt skøn inden for vide rammer forud massefremstille katalogkort, bogkort, sedler o.s.v. Ligeledes ved de løbende indkøb af nye bøger, men her vil man endvidere kunne drage fordel af det store eksemplartal både ved indkøb, katalogisering og indbinding, men kun effektivt, hvis centralbiblioteket bemyndiges til i alle tilfælde at benytte den samme boghandler og bogbinder.

En ting, der kan vanskeliggøre rationaliseringen, er de forskelligartede ønsker om katalogiseringens omfang. Rimelige ønsker om alfabetiske hoved- og bikort kan vi ikke afvise. Men individuelle særhensyn iøvrigt behøver vi ikke at tage. Inden for bestemte rammer må vi have lov at forlange den nødvendige ensartethed i regler og arbejdsgang.

Iøvrigt vil jeg ikke komme ind på detaljer vedrørende rationaliseringen af det tekniske arbejde. En grundig arbejdsundersøgelse vil vise, hvor der kan spares arbejdsled og kontroller, hvor det er hensigtsmæssigt at ændre en rækkefølge o.s.v. Retningslinjer for en sådan rationalisering må vel desuden snart fremkomme.

Men når alt tages i betragtning, tror jeg, vi skulle overveje, om ikke den allerbedste løsning ville være at lede sognebibliotekernes bogkøb, katalogisering og indbinding ind gennem det apparat, der indkøber, katalogiserer og besørger indbinding af centralbibliotekets egne bøger. Det vil utvivlsomt være mere rationelt og billigt end to isolerede enheder, der stort set udfører det samme arbejde med bøgerne. Da ville oplandsafdelingen for alvor kunne frigøres til de vigtigere udadvendte opgaver, der ligger for.

Børne- og skolebiblioteker

Af disse er opgaven over for børne- og skolebibliotekerne en af de allervigtigste. Netop nu stilles der uoverhørlige krav om en indsats på dette område

af børnenes stigende læselyst, der håndgribeliggør sig i et udlån på op mod halvdelen af den samlede udlånsvirksomhed,
af skolelovens bestemmelser om flere skoleår, eksamensmulighed og udvidet undervisning med hensyn til erhvervsorientering, sprog og matematiske fag og
af undervisningsvejledningen, der vil medføre, at skolelæsestuearbejdet tages op også i landsbyskolen.

Så godt som alle nyere skoler rummer nu et skolelæsestuelokale, men så godt som ingen steder er det indrettet efter bestemmelsen med den fornødne bogsamling. Hele dette kompleks behøver en fornuftig planlægning.

Jeg vil her gerne citere bibliotekskonsulent fru *Aase Bredsdorff:*

»Inden 1.4. 1961 skal hver kommune have udarbejdet en skoleplan. Jeg kan ikke se rettere end, at hver kommune inden for samme periode bliver nødt til at udarbejde en biblioteksplan, hvor naturligvis biblioteksbetjeningen af voksne også må indgå, men hvor opbygningen af børne- og skolebiblioteksafdelingen må være alfa og omega. – Både børn og lærere vil indenfor en kort tid stille helt anderledes krav til både skolebiblioteker og børnebiblioteker end det nu er tilfældet – og kravene vil være de samme på landet og i byen.«

Det må simpelthen være centralbibliotekets opgave at tage initiativ til og medvirke til at denne planlægning bliver gjort, og siden bistå både ved budgetlægning, ved organisation af indkøbet og ved valg af de rigtige bøger.

Centralbiblioteket må også se en opgave i at inspirere til og igangsætte det egentlige skolelæsestuearbejde, ved at arrangere kursus, som det er gjort ved en del centralbiblioteker, eller bedre ved at formidle demonstration af de mange muligheder i skolebiblioteksarbejdet, desuden ved at kontakte og samarbejde med de centrale instanser, der er rådgivende og medbestemmende i dette spørgsmål: Skolebibliotekskonsulenten, amtsskolekonsulenten, den stedlige kreds af Danmarks Lærerforening, Sognerådsforeningen o.s.v.

Foruden bistand ved igangsætning og organisering må vi naturligvis stille supplerende materiale til rådighed. Bekendtgørelsen stiller visse krav i den henseende, både med hensyn til depotlån og enkeltlån af børnebøger. Ikke destomindre er det min overbevisning, at udlån af børnebøger i depot burde være overflødig.

Ønske om udbygning af børnebogsamlingen nyder i almindelighed stor bevågenhed hos sogneråd, navnlig nu, da skolen med stor vægt støtter ønsket, og det skulle være muligt for de fleste børnebogsamlinger at nå op i nærheden af vejledningens 8-10 bd. pr. skolesøgende barn ved en kraftig indsats fra skolens og bibliotekets side med initiativ og støtte fra centralbiblioteket, og da er almindelig supplering med almindelige udlånsbøger ikke nødvendig. Sine steder kan fællesbørnebiblioteket ovenikøbet være en hemsko for den naturlige udvikling af kommunens eget børnebiblioteksvæsen.

Vi må da kunne spare vandrebogsamlinger for børn og ophøre med fællesbørnebiblioteker. Det er simpelthen nu et rimeligt forlangende, at hver kommune selv opfylder kravene til en grundbogsamling for børne- og skolebiblioteket.

Derefter kan centralbiblioteket og den skolebiblioteksforening, der vist alle steder findes og sine steder nu bærer fællesbørnebiblioteket, sætte kræfterne ind på en virkelig videregående supplering. D.v.s. supplering med enkeltlån og supplering med materiale til skolebiblioteksarbejdet. Inden for det sidste område vil behovet være størst, og skolebiblioteksforeningen vil se en stor opgave i at tilvejebringe materiale til og i det hele taget virke for udnyttelsen af skolelæsestuens muligheder.

Ved at udbygge samlingen af klassesæt.

Ved at sammensætte klassebiblioteker, som kan udlånes navnlig til de mindre klasser som frilæsningssæt.

Ved at sammensætte emnebiblioteker, både i form af lister og i form af faste bogsamlinger, evt. emnebiblioteker i tilknytning til de klassesæt, der egner sig bedst til gruppearbejde, eller emnebiblioteker til gruppearbejde med bestemte lærebøger eller bestemte arbejds- og tegnehefter.

Ved at lade udarbejde arbejdsopgaver til klassesættene, evt. ved hjælp af erfarne skolebibliotekarer, og i det hele taget skabe en samling af trykte og duplikerede læsestueopgaver.

Ved at anskaffe og udlåne materiale til biblioteksorientering og bøgers brug, d.v.s. håndbogsopgaver, undervisningskartoteker og demonstrationskort.

Skolebiblioteksforeningen er den naturlige samler af alle disse materialer, men på hele området vil et nært samarbejde med skolecentralen være af stor betydning, og oplandsafdelingen har sin store opgave i at administrere apparatet og ikke mindst virke for dets anvendelse.

På Danmarks Skolebiblioteksforenings sidste årsmøde i Ribe kom det tydeligt til udtryk, at skolen nu behøver og venter bistand og supplering i selve skolebiblioteksarbejdet. Det blev også gjort gældende, at skolen nu selv bliver nødt til at anskaffe det grundlæggende materiale, også de væsentligste og hyppigst benyttede klassesæt, fordi skolebiblioteksforeningerne ikke vil være i stand til at dække behovet. Det kom på denne måde klart frem, at det, der bliver behov for fremover, er det virkeligt supplerende. Også ønsket om emnesæt og arbejdsopgaver blev således fremført.

Skolen er inde i en vældig udvikling, og både den og børnene har krav på, at børne- og skolebibliotekerne bliver bragt i takt med denne udvikling.

Konklusion

Tiden og udviklingen har båret nye store opgaver med sig, som kræver vor opmærksomhed og indsats, og som endvidere giver grund til at overveje en ændret vurdering af en del af vore traditionelle opgaver og arbejdsmåder.

Hvis sognebibliotekerne og børnebibliotekerne skal følge udviklingen, bliver der i væsentlig højere grad end hidtil brug for oplandsbibliotekarens virke i marken.

Dette kan delvis muliggøres ved en forenkling og reduktion af oplandskontorarbejdet, men måske bedst ved at lade det tekniske arbejde for sognebibliotekerne udføre uafhængig af oplandskontoret.

Vi har lov at se frem mod en omorganisering af biblioteksvæsenet på landet, som vil medføre, at også landbefolkningen betjenes direkte af faguddannet bibliotekar. Men der vil gå mange år, inden vi når så vidt, og indtil da må oplandsbibliotekaren være den faguddannede bibliotekar for alle områdets sognebiblioteker, som de kan støtte sig til i alle spørgsmål.

Diskussion

Bibliotekskonsulent *Sven Plovgaard* var principielt enig med indlederen om, at sognebibliotekerne fik egne lokaler. I dag var det dog ikke muligt at få byggetilskud til selvstændige lokaler, hvorfor skolelæsestuen som bibliotekslokale indtil videre måtte være løsningen.

Afdelingsbibliotekar *Erik Buch Vestergaard,* Århus, foreslog en undersøgelse af muligheder for biblioteksvæsenets organisation i Præstø og Randers amter i forbindelse med undersøgelsen over eventuelle ændringer i kommuneinddelingen. Måske var amtsbiblioteker efter engelsk mønster en anvendelig mulighed. Han foretrak individuelle bogforslag.

Stadsbibliotekar *Åge Bredsted,* Århus: Skolecentraliseringen øgede afstandene til bibliotekerne på landet. Enten måtte der oprettes flere udlånssteder eller skolebilen anvendes som bogbus eller lånerbus.

Med henvisning til undervisningsministeriets Undervisningsvejledning for folkeskolen (»Den blå betænkning«) måtte centralbibliotekerne sætte ind på at støtte skolebiblioteket, således at dette kunne løse sine opgaver i skolens daglige arbejde. – Anbefalede at centralbibliotekerne gjorde deres til at lokalhistoriske bøger anskaffedes i sognebibliotekerne.

Overbibliotekar *J. Holck,* Assens, anbefalede at den lettere underholdningslitteratur indgik i en vandrebogsamling, således at de faste lokale bogbestande blev

kvalitetsmæssigt bedre. En sådan fællesvandrebogsamling var i Assensområdet indkøbt for sognebibliotekernes midler.

Oplandsbibliotekar *Emil Bendtsen*, Kolding: Det kunne ikke udelukkes, at læsere af den lettere litteratur fik et udbytte heraf, som den mere intellektuelle ikke kunne få. Miljøægtheden i en bog var det væsentligste ved valg af denne litteratur.

Overbibliotekar *Gustav Auring*, Aabenraa, opfordrede indlederen til at redegøre for en undersøgelse af udlånet ved nogle sognebiblioteker i Aabenraaområdet.

Børge Kristiansen: Bogforslagenes form var et af de få punkter i indledningen, hvortil der i diskussionen var blevet rejst indvendinger. B.K.s utilfredshed med de traditionelle individuelle bogforslag gjaldt ikke så meget det konformerende, mere det passivitetsbefordrende. De foreslåede omfattende bogforslag skulle ikke sendes ud, men forelægges på lokale bogudvalgsmøder. Hævdede igen, at man kunne nå meget langt med et års nyoptryk, tænk blot på dette år med Pontoppidan, Bregendahl, Kirk og Martin A. Hansen i spidsen. Ville iøvrigt altid før et bogudvalgsmøde undersøge, om biblioteket havde oplagte mangler. Efter revision, som bør finde sted regelmæssigt, vil der være mulighed for systematisk at opbygge bogbestanden bagud.

Om sin undersøgelse af udlånet ved 5 sognebiblioteker i Aabenraa-området ville B. K. meget nødigt udtale sig på nuværende tidspunkt. Det materiale, som var indsamlet i den måned, undersøgelsen varede, var ikke bearbejdet, kun løseligt grupperet. Ikke tal, men indtryk fra undersøgelsen var indgået i diskussionsindledningen.

Den svenske arbejdsundersøgelse

Med stor spænding har biblioteksfolk i de nordiske lande ventet på resultatet af den svenske arbejdsundersøgelse der påbegyndtes i januar 1958, (omtalt i B.V. 1959, årg. 41, side 452 flg.). Resultatet foreligger nu i form af en betænkning med titlen »Organisation och arbetsmetoder vid kommunala bibliotek«[1]. Undersøgelsen er foretaget af en komité der bestod af den svenske biblioteksdirektør *Bengt Hjelmqvist*, 2 repræsentanter for Svenska Stadsförbundet: forbundets direktør *Sven Olof Dahlman* og civilingeniør *Gunnar Ryhre*, 2 repræsentanter for Svenska Folkbibliotekarieföreningen: stadsbibliotekarerne *K. G. Wirde* og *Thord Plænge Jacobsen*. Endvidere var chefbibliotekar *Sigurd Möhlenbrock* og stadsförbundets sekretær *Lennart Strandler* knyttet til komitéen som eksperter. Komitéens sammensætning vidner således om nært samarbejde mellem den svenske bibliotekarforening og den svenske købstadforening. Denne komité antog som »utredningsman« bibliotekar *Bengt Holmström*, der med orlov i 2 år helt har kunnet hellige sig dette arbejde.

Baggrunden for undersøgelsen er den lønkonflikt der opstod i 1957, og som i hvert fald for bibliotekarernes vedkommende medførte ønsket om en tilbundsgående undersøgelse af arbejdsforholdene på bibliotekerne, herunder i særlig grad arbejdsfordelingen.

1. Organisation och arbetsmetoder vid kommunala bibliotek. Betänkande avgivet av särskilda kommitterade. Lund, Bibliotekstjänst, 1960. 212 s.

Det foreliggende skrift er ikke en betænkning i almindelig forstand, da det består af dels rent konkrete resultater af arbejdsundersøgelser på forskellige områder, dels resultatet af komitéens drøftelser af forskellige problemer.

Betænkningen indledes med en fremstilling af »nuläget« d.v.s. folkebibliotekernes udvikling 1950-58. Denne koncentrerede beskrivelse fortsætter den tilsvarende skildring i den i 1949 udgivne betænkning »Folk- och skolbibliotek« (omtalt i B.V. 1949, årg. 31, side 365 flg. og 1950, årg. 32, side 14 flg.) og er en ypperlig redegørelse for det svenske folkebiblioteksvæsen i dag.

Dette indledende afsnit indeholder tillige en redegørelse for undersøgelsens mål og metoder. Ni købstadbiblioteker stillede sig til rådighed for undersøgelsen og ved hjælp af to forskellige metoder, arbejdsbeskrivelse og frekvensstudier, har man forsøgt at opstille en tabel over biblioteksarbejdets bestanddele.

Arbejdsbeskrivelsen der foretoges ved alle 9 biblioteker gennemførtes ved at lade personalet i en bestemt periode (14 dage) opnotere alle forekommende arbejdsprocesser og den tid der medgår til hver enkelt proces. Frekvensstudierne blev kun taget i brug ved ét af bibliotekerne og foretoges af Bengt Holmström. Ved frekvensstudier forstår man vilkårligt fordelte observationer af arbejdet, som tilsammen kan give et tilnærmet rigtigt billede af arbejdets fordeling. Antallet af observationer er afgørende for den fejlmargin der kan være tale om.

De to metoder gav ikke helt samme resultat m.h.t. arbejdets fordeling. Afvigelserne er imidlertid ikke af større betydning når det gælder en almindelig vurdering af biblioteksarbejdets sammensætning. Den mest tidkrævende funktion viste sig at være udlånsekspedition hvortil der gennemsnitligt medgår 18.01 %, medens bogopsætning og hylderevision kræver 7.58% af arbejdstiden. Af andre funktioner kan nævnes katalogisering og klassifikation (5.07%), interurbane lån (1.50%), udlånsstatistik (2.56 %).[2]

Disse tal har ganske naturligt foranlediget komitéen til at koncentrere sig om udlånsarbejdet og mulighederne for rationalisering på dette område.

De ni biblioteker der stillede sig til rådighed for undersøgelsen var Halmstad, Huskvarna, Härnösand, Köping, Ludvika, Sandviken, Sundbyberg, Varberg og Örnsköldsvik. Ved visse undersøgelser medvirkede endvidere nogle andre – større – biblioteker.

Resultatet af komitéens arbejde fremlægges i en række afsnit som behandler de enkelte arbejdsområder f.eks. udlånsarbejde, kontaktarbejde, lokaler, filialorganisation, centralbiblioteker, o.s.v. Hvert afsnit afsluttes med en fast rubrik »Rekommendationer«, hvor komitéen fremsætter sine konklusioner m.h.t. rationaliseringsmuligheder på det pågældende område. En samlet gennemlæsning af disse rekommendationer giver komitéens program for kommende rationaliseringsforanstaltninger i de svenske folkebiblioteker. Det er umuligt at gøre rede for alle forslagene her, men nogle af de vigtigste undersøgelsesresultater og konstruktive forslag til forenkling skal dog fremdrages.

Det såkaldte »förberedelsearbete« d.v.s. de indledende processer bestående af bogvalg, bogkøb, indbinding, accessionering, klassifikation og katalogisering viste sig i de 9 biblioteker at beskæftige 66.7 % bibliotekarisk personale (B) og 33.3% kontorpersonale (K). Komitéen når til

2. Tallene hidrører fra den på grundlag af arbejdsbeskrivelser opstillede tabel.

det resultat at forholdet mellem B- og K-personale i disse processer bør være 1:2, når bortses fra bogvalgsarbejdet. Med hensyn til bogkontoen anbefaler man Krogh-Jensens formel (men kun med en levetid for bogen på 80 udlån). Afsnittet om indbinding indeholder den oplysning at fællesindbindingen direkte sparer de svenske folkebiblioteker for mindst 1/2 million kr. årligt.

Under afsnittet om katalogisering bemærker man at den alfabetiske emnekatalog er under afvikling til fordel for den systematiske, der bedre kan opbygges på grundlag af den centrale katalogisering.

Det vigtigste afsnit er viet udlånsarbejdet. Her har man med bistand fra såkaldte MTM-ingeniører (Method-Time-Measurement) foretaget en undersøgelse af 6 i Sverige anvendte udlånsmetoder: Newark, Detroit, Wayne County, Best, Recordak Junior og Remington Rand, hvoraf de to sidste er fotografiske metoder. En foreløbig undersøgelse viste at Newark-systemet – der vel nok stadig er det mest anvendte i Danmark – i tidsmæssig henseende slet ikke kan konkurrere med de andre. Den videre undersøgelse koncentrerede sig derfor om de fem andre, og der gøres grundigt rede for fordele og ulemper ved de enkelte systemer. De 5 metoder kan ikke uden videre sammenlignes, da bibliotekernes størrelse, økonomi og andre faktorer spiller ind, men det synes dog at fremgå at Remington Rand alt taget i betragtning må være at foretrække. Iøvrigt foreslås det at afskaffe det alfabetiske lånerregister, at udlånsstatistikken indskrænkes til optælling af faglitteratur, skønlitteratur og børnebøger, og at de større biblioteker nøjes med at beregne udlånets fordeling på disse tre grupper ved hjælp af stikprøveundersøgelser.

Om filialorganisationen siges det, at bogbilsbetjening bør tages i brug i byernes yderkvarterer hvor det er hensigtsmæssigt. Det rullende bibliotek giver lånerne adgang til en langt større bogbestand end en lille udlånsstation. Det i Göteborg gennemførte eksperiment med radiotelefon i bogbilen således at man til stadighed kan være i kontakt med hovedbiblioteket er formentlig en af vejene til yderligere forbedring af denne service.

Skolebibliotekerne i Sverige er som bekendt ikke organiseret i samarbejde med de offentlige biblioteker således som det er tilfældet i Danmark. Komitéen går ind for at et sådant samarbejde etableres og henviser til de gode erfaringer man har indhøstet også ved flere svenske biblioteker, f.eks. i Malmö, Eskilstuna og Örebro.

Afsnittet »Personalorganisation« gør rede for undersøgelsens konsekvenser for arbejdsfordelingen. Den procentvise fordeling af heltidsbeskæftiget bibliotekar- og kontorpersonale i svenske folkebiblioteker var i 1948 78.8% B-personale og 21.2% K-personale. I 1958 var de tilsvarende tal 61.5% og 38.5%. Der er altså sket en kraftig forskydning mellem de to kategorier i disse 10 år.

Komitéen har opstillet en udførlig klassifikation af arbejdsprocesserne med forslag til deres fordeling på B- og K-personale. En analyse af arbejdets fordeling efter en gennemført rationalisering viser da at fordelingen bliver 41.33% B-personale og 58.67% K-personale eller 1:1.4 hvorved må bemærkes at den samlede arbejdsmasse formenes at blive formindsket med ca. 15% efter en gennemført rationalisering i overensstemmelse med komitéens forslag.

Det må bemærkes, at centralbibliotekernes særlige personaleproblemer ikke er behandlet.

Med særlig interesse vil man studere afsnittet om det arbejdsmæssige grundlag for heltidsbeskæftigelse. Komitéen når til

det resultat at der fordres en personaleenhed pr. 20.000 udlån. D.v.s. at en kommune med 2000 indb. hvor der udlånes 10 bd. pr. indb. og en kommune med 5000 indb. hvor der udlånes 4 bd. pr. indb. begge kræver en heltidsbeskæftiget person for at klare biblioteksarbejdet. Men den pågældende vil komme til at udføre 59% kontorarbejde. Grundlaget for ansættelsen af en heltidsansat bibliotekar der udelukkende er beskæftiget med bibliotekarisk arbejde bliver da 48.000 udlån – når forholdet mellem B- og K-personale er 1:1.4. Disse beregninger må naturligvis tages med det forbehold at dårlige lokaleforhold kan hindre en rationel tilrettelæggelse af arbejdet ligesom de store forskelle i de enkelte bibliotekers nuværende opbygning må tages med i betragtning.

Det er med den største interesse man læser dette værk hvor man for første gang i Norden har foretaget en analyse af biblioteksarbejdets sammensætning. Man må være dybt taknemlig overfor den svenske bibliotekarforening, der har taget initiativet til dette pionerarbejde, der vil få stor betydning også for udviklingen i de andre nordiske lande. De fremlagte resultater giver stof til eftertanke. Meget vil ægge til modsigelse hos den enkelte, men mange vil nok også erkende at vi på adskillige områder har været præget af vanetænkning.

Den væsentligste kritik der kan rettes mod undersøgelsen er valget af de 9 biblioteker der blev undersøgt. De 8 af dem er beliggende i byer med indbyggertal fra 7000 til 18.000 og kun ét af bibliotekerne ligger i en noget større by, Halmstad med 34.000 indb. De større bibliotekers gruppe er således i statistisk henseende svagt repræsenteret og i det hele kan man måske synes at for få biblioteker indgår i undersøgelsen. Hertil kommer at de pågældende biblioteker næppe med hensyn til kvalitet repræsenterer landets gennemsnit. Alt tyder på at de behandlede biblioteker har ligget over landsgennemsnittet. Komitéen sætter da også selv et spørgsmålstegn ved resultaternes gyldighed for større og mere differentierede biblioteksvirksomheder. Men alt taget i betragtning har vi med denne betænkning fået et enestående hjælpemiddel i hænde. Ikke mindst i Danmark, hvor man nu også påbegynder en arbejdsundersøgelse vil man ofte kunne ty til dette værk. Med sit væld af oplysninger henvender det sig til alle bibliotekarer. Betænkninger plejer ikke at være særlig spændende læsning, men denne er det, også fordi den er så usædvanlig velskrevet. Det afsluttende kapitel der resumerer undersøgelsens forudsætninger, forløb og fremtidsperspektiv er simpelthen et mesterværk.

En og anden vil måske spørge om man med denne betænkning ihænde ikke kan spare en tilsvarende dansk undersøgelse. Det kan man ikke, selvom undersøgelsen af udlånsarbejdet næppe behøver at blive gentaget. Den svenske betænkning vil få afgørende indflydelse på tilrettelægningen af den danske undersøgelse og den vil komme til at sætte sine betydelige spor i de skandinaviske bibliotekers kommende udvikling.

E. Allerslev Jensen

Tietgenskolens offentlige handelsbibliotek i Odense

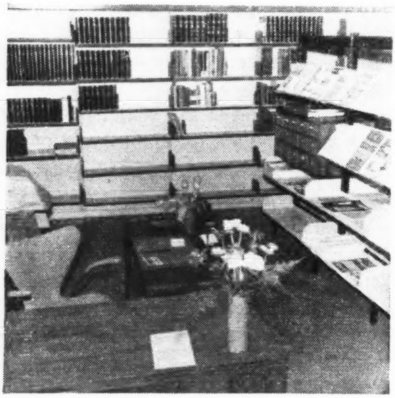

Den 9. januar kunne *Tietgenskolens offentlige handelsbibliotek, Odense centralbiblioteks afdeling for handel, økonomi og reklame* åbne for publikum. Med oprettelse af dette bibliotek er indledt et samarbejde mellem centralbiblioteket og Tietgenskolen, hvortil man må knytte en del forventninger. Tietgenskolen er Odense bys handelsskole. Undervisningen omfatter handelsskole med handelsgymnasium, medhjælperskole, lærlingeskole og kurser til statskontrollerede prøver. Desuden handelshøjskole med studier til diplomprøve i regnskabsvæsen og salg og reklame samt en- og tresproglig korrespondentstudium. På skolen er indskrevet henved 2.600 elever.

Biblioteket er dog – som det også fremgår af navnet – ikke alene et bibliotek for skolen. Det vil tillige fungere som centralbibliotekets faglige afdeling inden for områderne handel, økonomi, reklame og bankvæsen. Indtil videre er der til det offentlige udlån afsat 16 timer om ugen fordelt på ugens første 5 hverdage.

Fra den overenskomst, der er truffet mellem centralbiblioteket og Tietgenskolen om det biblioteksmæssige samarbejde, kan nævnes, at den daglige ledelse af biblioteket er lagt i hænderne på et udvalg, hvori Odense byråds udvalg for centralbiblioteket og Handelsstandsforeningens skoleudvalg hver har 2 medlemmer. Udvalget tiltrædes desuden af skolens direktør og overbibliotekaren ved centralbiblioteket. Skolen stiller lokaler til disposition og påtager sig udgifterne til opvarmning, belysning og rengøring. Skolen har endvidere bekostet montering af lokalerne samt installation af telefon. Til gengæld påtager centralbiblioteket sig de personalemæssige udgifter, men dog kun i den udstrækning, det offentlige udlån og kontorarbejdet kræver det. Skolen har nemlig ønsket en række åbningstimer alene med henblik på elevernes studier og udover de offentlige udlånstider – f.eks. hver morgen fra 8-9 – og for dette arbejde er fastsat et særligt honorar, som skolen udreder udover de overenskomstmæssige aftaler.

Til indkøb af bøger er foreløbig til disposition kr. 10.000. Kommunen har på centralbibliotekets budget afsat kr. 5.000 til dette formål, og et tilsvarende beløb modtages fra Tietgenskolen. Disse beløb er til stede allerede i indeværende finansår. Fra centralbiblioteket er overført den handelsfaglige litteratur, der kan unddrages det almindelige udlån, og denne tillige med den bogbestand, skolens hidtidige bibliotek rummede, danner grundstammen i det nye bibliotek. Bogmæssigt er starten altså ret beskeden. Men der er ved oprettelsen rettet henvendelse til en række fonds og firmaer om bevilling af et engangstilskud til hjælp ved de grundlæggende bogkøb. Thomas B. Thriges Fond har allerede bevilget 10.000 kr. til bogkøb.

Bibliotekslokalet, der rummer både udlåns- og læsestuefunktionen, er ca. 51 m² stort. Det er monteret med Reska-reoler. Biblioteket har desuden fået overladt et magasinlokale på ca. 22 m² i kælderetagen lige under. Placeringen er fin i en nylig færdigbygget skolefløj, og adgangen bekvem. Et »Starlight-lysskilt« med tekst: HANDELSBIBLIOTEK er under udarbejdelse.

Poul Munch

Det nye distriktsbibliotek i Vanløse indviet

Københavns Kommunebiblioteker kunne d. 23. januar indvie den nye filial i Vanløse. I 36 år har distriktet klaret sig med et bibliotek på Jyllingevej af størrelse som en tre værelses lejlighed. Nu finder man i Vanløse Kulturcenters bygning i Jernbane allé, lige ved S-togs-stationen, storartede lokaler, lyse, højloftede og velindrettede, som beskrivelsen i et kommende nr. nærmere vil gøre rede for.

Der var over denne indvielse en egen stemning af oprigtig glæde over det omsider opnåede resultat. Det mærkedes i borgmester *Ove Weikops* indvielsestale, hvori han gjorde rede for de mange vanskeligheder, der havde været inden målet nåedes, og hvor kommunen havde måttet sætte alle sejl til for at få tingene til at glide. Stadsbibliotekar *Carl Thomsen* mente da heller ikke, at der nu var grund til at tænke på den utålmodighed, som bibliotekerne har måttet føle i den lange tid »hvem tæller vel de tabte slag på sejrens dag«. Biblioteksdirektør *Erik Allerslev Jensen* lykønskede til det smukke resultat, men mindede om, at den lokalemæssige forbedring i de københavnske biblioteker nødvendigvis måtte betinge betydelige bevillinger til bogkontoen, når lånerne strømmede til. Arkitekten *J. Houmøller-Klemmensen* udtalte sin glæde over det gode samarbejde, han havde haft med bibliotekerne trods alle udsættelsernes kvaler. Ind imellem hovedtalerne sang Unge akademikeres kor meget smukt danske sange. En oplevelse var det for gæsterne ved indvielsen at høre fhv. overborgmester *H. P. Sørensen*, der som Vanløsebo havde været meget virksom for sagens gennemførelse, tale om bibliotekernes betydning, enkelt, men fyldt med en dyb overbevisning om bogens værdi for mennesker, således som Thøger Larsen har udtrykt det i sangen »Bøgernes Verden er som stille Gemmer«. Der skal H. P. Sørensens mod til at læse disse vers som afslutning på talen, men man vil huske dem bedre nu.

Leder af det nye bibliotek bliver afdelingsbibliotekar *Eigil Sander-Jensen,* der under indretningen, som overvågedes af vicestadsbibliotekar *Frode Jensen,* havde haft assistance af bibliotekar *Leif Thorsen.*

Ny filial på det vestlige Amager

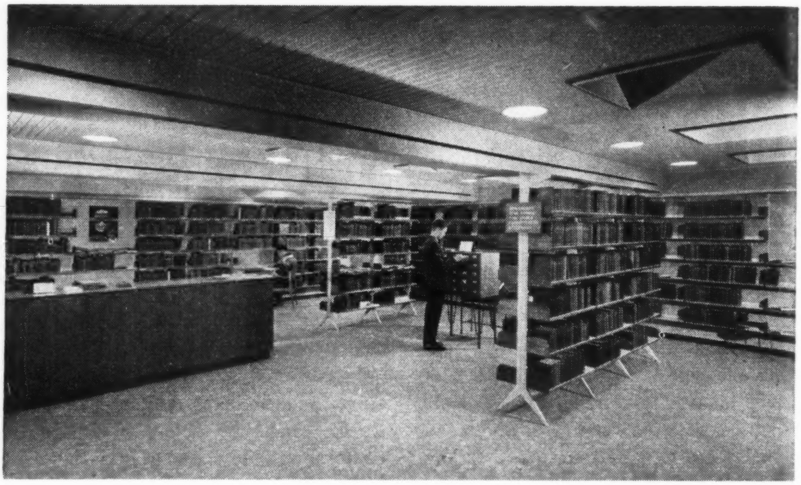

Den 28. november åbnede Tårnby kommunebiblioteker en ny filial ved Pilegårdsskolen på Vestamager.

Lokalerne ligger på første sal i samme bygning som skolens aula, der også skal tjene som mødelokale for kvarterets beboere. De består af udlån med læsekrog, godt 100 m², og et kombineret kontor og magasin på 24 m². Da lokalerne er ret lavloftede og vinduesarealet stærkt begrænset, sker den væsentlige belysning ved tætstillede flexiglaskupler. Gulvet er belagt med linoleum.

Inventaret er hovedsageligt leveret af Reska. Udlånets kapacitet er 208 hyldemeter. Kontor, magasin er på 53 hyldemeter. Læsekrogen har 8 siddepladser, og magasinet kan, hvis det tiltrænges, benyttes som studielokale.

Biblioteket starter med en bogbestand på 6 à 7000 bd., alle nye. Området, der skal betjenes, strækker sig helt ud til Kongelunden og har hidtil været meget isoleret med lang vej til skole, bibliotek o.s.v., men er i stærk udvikling. Det er udelukkende bebygget med eenfamiliehuse, heraf en stor del sommerhuse og havekolonier, der benyttes til helårsbeboelse; for øjeblikket er der 3665 husstande. I det hele et kvarter, hvor en biblioteksmæssig indsats er særdeles tiltrængt. Der er derfor bl.a. lagt vægt på en god bestand af ungdomsbøger. Børnebiblioteket har en god, velindrettet filial i forbindelse med skolens moderne læsestue.

J. Thastum

BIBLIOTEKERNE OG UNGDOMMEN

I samarbejde med Danmarks Biblioteksforenings ungdomsudvalg ved *Brita Olsson*

Bibliotekerne og ungdomsklubberne

Hidtil har vi i denne rubrik mest beskæftiget os med det ungdomsarbejde, der foregår indenfor bibliotekets vægge. Denne gang har vi spurgt en række biblioteker om, hvilke erfaringer man har med hensyn til mulighederne for at komme i kontakt med de unge udenfor biblioteket, specielt de unge, som samles i ungdomsklubberne. Vi modtager meget gerne flere sådanne beretninger.

Bøgerne må kunne lånes på stedet

Samarbejdet med ungdomsklubben har stået på lige siden klubbens start. Det har været udformet forskelligt i de enkelte sæsoner, men dog med visse faste punkter. Således har der hvert år været udstationeret en samling bøger i klubben både til læsning på stedet og til hjemlån formidlet af en af lederne. En årlig bogaften for klubbens medlemmer har været et andet gennemgående træk i samarbejdet. Som eksempel på en sådan aftens forløb kan jeg nævne, at vi i år havde to bibliotekarer i ilden. Den ene fortalte om bibliotekets fodboldbøger, mens den anden dels snakkede om, dels læste brudstykker af Stolz: Unge sorger og Armstrongs erindringer. Programmet afsluttedes med en plade med Armstrong, hvorefter der var adgang til at låne bøger.

I denne sæson er samarbejdet iøvrigt blevet udbygget på forskellig måde. F. eks. har ungdomsklubben startet udgivelsen af et otte-sidet medlemsblad, hvor man har overladt biblioteket bagsiden til anmeldelse af en ungdomsbog i hvert nummer.

Endvidere har biblioteket deltaget i et Ungdommens vælgermøde med over 100 deltagere, arrangeret af ungdomsnævnet før valget i november 1960. Vort bidrag bestod i en bogudstilling i selve mødelokalet med lejlighed til hjemlån på stedet uden formaliteter. Desuden fik vi 5 minutter efter de politiske indledere lejlighed til at præsentere bibliotekets indslag i arrangementet. Desværre blev udlånet denne aften særdeles minimalt, først og fremmest fordi mødet trak så længe ud, at der foregik en betydelig udvandring af unge, som skulle være hjemme til en bestemt tid. Alligevel betragter vi ikke aftenen som spildt. Dels mener vi, at det netop i den nuværende situation er nødvendigt at placere biblioteket centralt i publikums bevidsthed – og hvad er da mere nærliggende end at tage ud, hvor det foregår – dels gav mødet kontakt med de politiske ungdomsorganisationer, hvoraf een siden i fire tilfælde har henvendt sig til biblioteket om materiale til forskellige arrangementer.

Endelig vil jeg gerne omtale en ting, vi har haft særlig glæde af. Det drejer sig om to foredrag, arrangeret af mødrehjælpens støtteforening i Hillerød i samarbejde med ungdomsskolen og ungdomsklubben. Læge *Helene Ytting*, som er tilknyttet mødrehjælpen, talte her for tilsammen ca. 1000 unge piger om emnet: Hvad ved du om kærlighed? Biblioteket deltog igen med en udstilling af bøger, som kunne hjemlånes på stedet. Der blev foretaget betydelige suppleringskøb af ungdomsbøger, først og fremmest naturligvis egnede bøger i 61.37, som blev »filmoluxet« og udlånt før og efter disse

foredrag. Disse bøger med deres bevarede originalomslag blev revet væk, men iøvrigt var pigernes læselyst stor, og der blev ialt udlånt 320 bind i forbindelse med de to arrangementer. Den sidste aftens udlån har vi analyseret lidt nøjere, og det viser sig, at ca. 1/5 af pigerne lånte bøger med hjem, gennemsnitlig 2 hver. Af dem, der lånte bøger, havde 40% ikke i forvejen lånerkort til biblioteket. Der er planer om en tilsvarende aften for drengene i nær fremtid, og den vil ligeledes blive fulgt op fra bibliotekets side.

Det skal ikke skjules, at dette udadvendte arbejde tager tid, men vi betragter disse ting som så væsentlige, at vi med glæde afsætter den tid, der skal til.

Carsten Tofte Hansen
Hillerød Folkebibliotek

Billigbøger en løsning

Lyngby-Taarbæk kommunes første ungdomsklub startede fredag d. 4. nov. 1960 i nyindrettede klublokaler på Fuglsanggaardsskolen i Virum. Der er mange unge i Virum-Sorgenfri, og man har på Fuglsanggaardsskolen haft gode muligheder for at indrette udmærkede lokaler for ungdomsklubben uden alt for store udgifter. Ungdomsklubben har da også fra den første dag haft stor succes.

Foruden hobbylokaler og samlingsstuer er der et lokale, der er indrettet specielt som læsestue. Selv om læsestuen ikke var færdigindrettet ved åbningen, arrangerede bibliotekvæsenet en udstilling af bøger af interesse for unge. Desuden er der udstationeret et depot af ungdomsbøger, dels dubletter, ca. 65 bind, dels nyindkøbte billigbøger, ca. 60 bind. Der er kun udstationeret skønlitteratur. Dog har biblioteksvæsenet for klubbens regning indkøbt en del hobbybøger.

Der er stor interesse for denne lille bogsamling, selv om bøgerne ikke kan hjemlånes. Man henviser gennem opslag de unge til at benytte ungdomssamlingen på afdelingsbiblioteket i Virum. – Der kan være og er ca. 100 medlemmer i klubben.

Helge Stenkilde
Lyngby-Taarbæk Kommunes Biblioteksvæsen

Man skal ikke lade sig slå ud af uro

I en by som Odense findes selvsagt et omfattende og vidt forgrenet ungdomsarbejde. Hvor mange ungdomskredse, der er i gang i vintermånederne, er det umuligt at opgive tal på, men alene 7 organiserede og officielt understøttede ungdoms- og fritidsklubber samler over 1.000 unge i alderen fra 14-18 år. Det er vort indtryk, at størsteparten af byens 7.856 unge i denne alder er tilsluttet et eller andet ungdomsarbejde. 3.533 unge i alderen fra 14-18 år er indmeldt i centralbiblioteket.

Vi har på biblioteket de sidste år fra mange af disse kredse mærket interesse for et samarbejde med biblioteket, og det var bl.a. anledningen til nynormering af en ungdomsbibliotekarstilling. Trods to opslag er denne stilling imidlertid endnu ikke besat. Situationen i dag er derfor den, at det ikke med det forhåndenværende personale har været muligt at udnytte alle de kontakt-muligheder, der vitterlig er til stede. Vi har vel nok endnu kunnet overkomme at reflektere på de direkte henvendelser om arrangement af biblioteks- eller bogaftner såvel i by som på land, men fast samarbejde eller initiativ over for andre kredse, der ikke selv har fremsat ønsker til os, har vi af arbejdsmæssige grunde stort set måttet opgive. Det skal vi være de første til at beklage, så meget mere som et initiativ

utvivlsomt ville have de bedste muligheder for gode resultater.

Men en række ungdomskredse af forskellig slags har vi altså besøgt, ligesom vi i enkelte klubber har udstationeret skiftende bogdepoter. Der er ved besøgene fortalt om bøger, om biblioteker, om at læse o.s.v., meget ofte er aftenen indledt eller sluttet med film. F.eks. »Havets helte« som indledning til en Kipling-aften, »Den gode jord« til en aften med kinesisk litteratur, »De 5 år« som udgangspunkt til en gennemgang af de vigtigste bøger om besættelsestiden o.s.v. Vore erfaringer fra sådanne aftener er gode, omend man jo skal vænne sig til den særlige form, hvorunder de unge i mange kredse samles og omgås. Man skal ikke lade sig slå ud af uro! Det er simpelthen ofte blot et spørgsmål om at overdøve! Til gengæld kan man, hvis det lykkes at fange de unge, ikke få mere interesserede tilhørere. I en særlig urolig klub gik det ikke med bogsnak. Vi har nu uddelt 15 ekspl. af »Anna Sophie Hedvig« til fordeling mellem interesserede medlemmer. Den vil vi bruge et par aftner til at læse op og diskutere. Der er grund til at tro, at aktiviseringsprincippet netop overfor disse kredse er at foretrække for den passive lytten. Samme urolige klub viste tydelige urolige tilbøjeligheder ved oplæsning af et af de mest spændende afsnit i en sabotør-roman. Som en slags indædt straf blev de idømt en forevisning af »Åbne reoler«, og man oplevede det mærkelige, at uroen omgående lagde sig, og der var musestille under forevisningen! Det fortæller lidt om den visuelle påvirknings betydning, hvorfor man, hvor man har muligheder for det, bør indlægge film eller lysbilleder i programmerne.

Men vi mangler den unge – gerne helt unge – bibliotekar, mandlig eller kvindelig, der har evner til at snakke med unge, og som kan sætte dette vigtige ungdomsarbejde i system. Der er en række gamle kontakter, der skal plejes, og der er muligheder for at skabe mange nye.

Poul Munch
Odense Centralbibliotek

»Ungdomshjørnet« som propagandatryksag

I Søllerød kommune findes tre ungdomsklubber; Gl. Holte og Vedbæk ungdomsklubber, der er forholdsvis små og holder åbent et par gange om ugen, og Nærum ungdomsklub, beliggende i den nyopførte »Nærum ungdomsgård«, vis à vis hovedbiblioteket. Nærum ungdomsklub har åbent hver dag og aften; den er meget livlig og tiltrækker ungdom fra så at sige hele kommunen, hvorfor samarbejdet med denne ungdomsklub er det mest udbyggede. Vinterplanen lægges allerede om sommeren, således at biblioteket i god tid kan forberede bogudstillinger og på anden måde bringe biblioteket ind i billedet som en naturlig del af ungdomsklubbens arbejde. Her skal ganske kort anføres, hvad der i denne sæson har været foretaget fra bibliotekets side i ungdomsarbejdet:

1. I alle tre ungdomsklubber anbringes bogdepoter omfattende såvel fag- som skønlitteratur, ca. 100 bøger i de små ungdomsklubber og ca. 175 i Nærum ungdomsklub. Desuden har man i år indkøbt et mindre antal billigbøger, der skal blive stående på opholdsstuerne og efterhånden suppleres op efter behov; bøgerne kan ikke hjemlånes. Depotet af biblioteksbøger udskiftes én gang i løbet af vinteren.

2. Hver måned arrangeres bogudstilling til belysning af et eller andet emne; det drejer sig her om Nærum ungdomsklub; i denne sæson har der f. eks. været

udstilling bygget op over AOF's grundbog: Ung nu; endvidere i forbindelse med et af jazzklubbens arrangementer, både danske og udenlandske bøger og jazz samt boglister i kulørte plasticposer.

3. Nærum ungdomsklub udgiver et månedlig klubblad, hvor en fast rubrik er reserveret biblioteket til forskelligt biblioteksnyt og anmeldelser. Anmeldelserne skrives af børnebibliotekarerne og ungdomsbibliotekaren.

4. Alle ungdomsklubber får tilsendt ca. 50 ekspl. af »Ungdomshjørnet«.

5. Der har været afholdt bogorientering – uhøjtidelig booktalk – i Nærum ungdomsklubs pigekreds – alder 14-18 –. Ungdomsbibliotekaren fortalte om en del af årets nye bøger, som specielt måtte interessere denne aldersgruppe af piger. Adskillige af pigerne skrev flittigt op og syntes yderst interesserede, hvorfor det var en taknemmelig opgave og en hyggelig aften. Bøgerne var fremlagt til gennemsyn og flere af bøgerne var efterspurgt ikke blot på hovedbiblioteket, men også i flere filialer. Denne form for biblioteksarbejde synes at være den mest kontante bibliotekspropaganda, og resultatet ansporer til gentagelser.

Helle Daugbjerg-Pedersen

Søllerød Kommunebiblioteker

MEDDELELSER

STATENS BIBLIOTEKSTILSYN

Ansøgning om statstilskud

I finansåret 1961/62 vil der blive udbetalt statstilskud til folkebiblioteker og biblioteker for børn i folkeskolen. Ansøgningerne indsendes – for børnebibliotekernes vedkommende af kommunalbestyrelsen – *senest 1. maj 1961* til Statens Bibliotekstilsyn, Gl. Kongevej 60, København V.

Ansøgningerne skal skrives på særlige skemaer. Da disse er forskellige for de forskellige arter af biblioteker må ved rekvireringen bibliotekets art klart opgives. Anmodning om skema kan indsendes på åbent brevkort til ovennævnte adresse.

Dog vil alle biblioteker (også børnebiblioteker) der har modtaget statstilskud ved den sidste fordeling få ansøgningsskema tilsendt uden anmodning. Kun hvis skemaer som følge af mulig adressefejl eller lignende ikke er nået frem inden 15. april bedes anmodning om skema fremsendt. Ansøgningsskemaet til de selvstændige børnebiblioteker fremsendes almindeligvis til den pågældende kommune.

Biblioteksrådsmøde

Biblioteksrådet behandlede ved sit ordinære møde den 8. februar 1961 bl.a. følgende sager:

Under en forhandling med finansministeren og undervisningsministeren havde repræsentanter for rådet opnået tilsagn om at der fremtidig vil kunne ydes statstilskud af alle bibliotekernes *pensionsudgifter,* herunder også udgifter til reguleringstillæg til pensioner.

Oplysningskontoret har gennem de senere år lagt beslag på en stigende procentdel af folkebibliotekernes rådighedssum, således at andre formål ikke har kunnet tilgodeses i nødvendigt omfang. Bibliotekstilsynet har tidligere foreslået at udgifterne til Oplysningskontorets drift føres tilbage fra rådighedssummen til en særlig konto på finansloven. Biblioteksrådet vedtog at indstille til Undervisningsministeriet at dette forslag tages op til fornyet overvejelse.

Til at repræsentere Biblioteksrådet i et ministerielt udvalg vedr. *lokalevurderingsreglerne* udpegedes rektor G. Buchreitz, overbibliotekar V. Nedergaard Pedersen, stadsbibliotekar Carl Thomsen og amtsskolekonsulent J. Ingemann Petersen. Statens Bibliotekstilsyn repræsenteres af biblioteksdirektør E. Allerslev Jensen og bibliotekskonsulent Sven Plovgaard.

Biblioteksdirektøren orienterede rådet om de løbende forhandlinger om *børne- og skolebibliotekernes forhold,* herunder indkøb af klassesæt over bibliotekernes budgetter.

Rådet gav sin tilslutning til Bibliotekstilsynets cirkulærskrivelse af 23. januar 1961 til centralbibliotekerne, hvor det meddeles at *nyoprettede biblioteker,* herunder biblioteker der oprettes i henhold til bibliotekslovens paragraf 2, stk. 2, kun kan forventes godkendt når deres budget sigter på fuld udbygning efter de økonomiske vejledninger for folke- og børnebiblioteker i løbet af højst 10, henholdsvis 5 år.

Rådet nedsatte et udvalg til at undersøge mulighederne for at afhjælpe *børnebibliotekarmangelen.* Dets medlemmer er: Biblioteksdirektør E. Allerslev Jensen, rektor Preben Kirkegaard, folketingsmedlem R. Lysholt Hansen, overbibliotekar V. Nedergaard Pedersen og en repræsentant for Børnebibliotekarernes Faggruppe. Udvalgets sekretær er bibliotekskonsulent Aase Bredsdorff.

Rådet drøftede spørgsmålet om statstilskud af bibliotekernes andel i de *almindelige kommunale administrationsudgifter* og vedtog foreløbig at indhente supplerende oplysninger, da kommunerne ikke beregner disse andele efter ensartede regler.

DANMARKS BIBLIOTEKSSKOLE

Kursusvirksomheden i sommeren 1961

Danmarks Biblioteksskole afholder to grundkursus for sognebibliotekarer i sommeren 1961.

1. I dagene 3. 7. – 15. 7. 1961 på centralbiblioteket i Nykøbing F.
2. I dagene 24. 7. – 5. 8. 1961 på Århus Kommunes Folkebiblioteker.

Ansøgningsskemaer kan rekvireres fra Danmarks Biblioteksskole, Lindevangs Allé 10, København F eller fra centralbibliotekerne. Der ydes 15 kr. i dagpenge samt godtgørelse for rejse fra hjemsted til kursussted og retur pr. 2. kl.

Fristen for ansøgning om deltagelse er *den 25. april.*

DANMARKS BIBLIOTEKSFORENING

Der har været personskifte indenfor hovedbestyrelsen, idet folketingsmedlem *R. Lysholt Hansen,* Nykøbing F., har afløst rådmand *Ib Kolbjørn,* og overbibliotekar *Poul Daugaard,* Hjørring, har efterfulgt overbibliotekar *Poul Munch,* Odense.

Hovedbestyrelsesmøde afholdtes onsdag den 8. februar 1961 i København. I mødet behandledes bl.a.:

1) Næste *årsmøde*, som vil blive afholdt i Nykøbing F. i oktoberferien.

2) Til *Den danske Unesco-nationalkommission* genvalgtes rektor *Preben Kirkegaard* for perioden 1. marts 1961 til 29. februar 1964.

3) Folketingsmedlem *R. Lysholt Hansen* blev udpeget til medlem af *Udvalget for hospitalsbiblioteksarbejde og andre særopgaver* og af *Udvalget for Kasernebiblioteksarbejde* i stedet for den fratrådte rådmand Kolbjørn.

4) Der vil ikke blive uddelt nogen portion af Bibliotekar frøken Edith Meyers Legat før om et årstid.

Danmarks Biblioteksforenings Katalogiseringsudvalg

I løbet af månederne marts og april håber vi at modtage nedennævnte foreløbige »working papers« fra London. Som tidligere meddelt vil nogle eksemplarer af dem blive tilgængelige for udlån gennem Danmarks Biblioteksskoles Bibliotek.

No. 1. Relation between cataloguing principles and principles applicable to other forms of bibliographical work. A. Osborn.
No. 2. Function of the main entry. S. Lubetzky.
No. 3. Function of the main entry. E. Verona.
No. 4. Function of the main entry; comparative study of views put forward by Lubetzky and Verona. L. J. Jolley.
No. 5. Corporate authorship; (1) what works should be entered under corporate authors? V. A. Vasilevskaya. (original in Russian).
No. 6. Corporate authorship; (2) form of heading for corporate authors; (3) treatment of subordinate bodies. S. Honoré.
No. 7. Entry of anonymous works under standard or form titles. R. Pierrot.
No. 8. Problems of the cataloguing of serial publications. Paul S. Dunkin.
No. 9. Cataloguing of liturgies and religious texts in the alphabetical catalogue. Ruth Eisenhart.
No. 10. Multiple authorship. Hellmut Braun. (original in German).
No. 11. Choice of entry for authors whose names vary, (changed names). P. Kalan.
No. 12. Compound names. F. Ascarelli.
No. 13. Treatment of Portuguese and Brazilian names. Maria Luisa Monteiro da Cunha.
No. 14. Problems of Indic names. B. Sengupta.
No. 15. Treatment of Arabic names. M. Sheniti.
No. 16. Treatment of Hebrew names and title entry for Hebrew books. R. Edelmann.
No. 17. Electronic information system. C. D. Gull.

Thorkil Olsen

Den bibliografiske fælleskomité

Den bibliografiske fælleskomité, der er kontaktorgan til Unesco's bibliografiske afdeling og rådgivende komité for Dansk Bibliografisk Kontor, har holdt møde, hvor det meddeltes, at biblioteksdirektør *Robert L. Hansen* er udtrådt, og at lektor *Knud Larsen* som repræsentant for Danmarks Biblioteksskole er indtrådt i komiteen, hvis formand er rigsbibliotekar *Palle Birkelund*.

På mødet behandledes en række bibliografiske opgaver og deres løsning. En fortsættelse af *Erslew's* forfatterleksikon på basis af det foreliggende utrykte materiale diskuteredes, og man enedes om at lade *Alex Eisenberg* og *Grethe Torfing* udarbejde en fortsættelse af »Skønlitteratur i danske Tidsskrifter 1913-1942«. En bibliografi over nyere udenlandsk biblioteksliteratur i danske samlinger er for tidsskrifternes vedkommende næsten færdigbearbejdet, og endvidere drøftedes muligheden af i lighed med Sverige og Norge at publicere en engelsksproget liste over de vigtigste danske faglige tidsskrifter egnede til anskaffelse i udenlandske biblioteker. Som et supplement til den i BV 1957 s. 113 ff publicerede liste over bibliografier under udarbejdelse kan det nævnes, at en bibliografi over emnet »Italien i dansk litteratur« er under forberedelse.

Biblioteksrådet

Undervisningsministeriet har under 30.12.1960 beskikket overlærer *P. Rønn Christensen* som Danmarks skolebiblioteksforenings repræsentant i det i lovbekendtgørelse nr. 128 af 16. april 1959 om folkebiblioteker omhandlede biblioteksråd samt fritaget førstelærer S. B. Andersen for nævnte hverv.

Stipendiefondet for uddannelse af bibliotekarer

Ansøgninger om stipendier til studierejser indsendes til sekretæren, bibliotekar frk. Margrethe Gram, Birkerød Kommunebibliotek, Birkerød, *inden den 15. april d. å.*

Astrid Goldschmidts legat

Frøken Astrid Goldschmidts legat modtager ansøgninger fra folkebiblioteker om legatportion på 500 kr. Fristen for indsendelse af ansøgninger er *25. marts 1961.* Adr.: Kommiteret Jon Krabbes legatkontor, Bredgade 37, København K.

Danske Bibliotekers Exlibris

Sekretæren i Dansk Exlibris Selskab *Johnny Køhler* agter at udsende en bog om offentlige danske bibliotekers exlibris. For at kunne gøre den så komplet og prisbillig som muligt, beder han om bibliotekernes hjælp hertil ved at udlåne klichéen og samtidig tilsende 3 eksemplarer af det pågældende exlibris. Kunstnerens navn og evt. tilblivelsesåret bedes påført et af eksemplarerne. Der gøres udtrykkeligt opmærksom på, at alle exlibris – både tidligere benyttede og kasserede samt nuværende – har interesse.

Biblioteker, der indsender klichéen samt 3 eksemplarer af exlibriset inden den 1. maj 1961, vil kunne købe bogen til halv pris.

Materialet bedes venligst sendt til sekretær Johnny Køhler, Rue Villavej 5, Rudkøbing.

ARBEJDSMARKEN

40 års jubilæum i Gørlev-Bakkendrup bibliotek. I Gørlev-Bakkendrup centralskole holdt man d. 12. januar stor fest i anledning af bibliotekets 40 års jubilæum. Der var kommet mange blomster og gaver. Man viste en række farvelysbilleder fra biblioteket i funktion, kommenteret af bibliotekaren, lærer *Jørgen Hamre.* Blandt de mange talere ved kaffebordet skal nævnes den tidligere bibliotekar gennem 33 år, *Jørgen Hegelund,* bibliotekskonsulent *Sven Plovgaard,* overbibliotekar *Sigurd Krogh,* Kalundborg, formanden for Dansk Bogtjeneste, boghandler *Th. Helweg,* Slagelse, forstander *E. Fink,* Høng og sognerådsformanden, gårdejer *Holger Hansen.* Alle fremhævede det meget levende biblioteksarbejde, der her udføres på et sted med en god bibliotekstradition.

Fra amtskredsene. I forbindelse med *Hobrokredsens* bogvalgsmøde d. 20. januar talte højskoleforstander *Erik Halvorsen* om emnet Hvorfor læser vi? – *Ålborgkredsen* holdt »litterær regionalrigsdag« d. 14. januar med 250 deltagere. Her talte programredaktør *Jørgen Claudi* og bibliotekskonsulent *Aase Bredsdorff.*

Esbjerg centralbibliotek er åbnet for publikum. Selvom den officielle indvielse af Esbjerg centralbiblioteks nye bygning først finder sted d. 17. marts – altså efter at dette nummer af tidsskriftet er gået i trykken – vil vi ikke undlade at meddele, at de smukke lokaler er taget i brug i februar måned. Lånerne finder sig let tilrette i den store udlånssal, og de har hurtigt vænnet sig til den enkle fotonotering af de bøger, de låner. Personalet har grund til at glæde sig over de mange gode kontorlokaler og har i tagetagen en stor frokoststue med tagterrasse. Og byens foreninger har opdaget, at der nu findes en udmærket sal til 300 mennesker foruden den gamle ovenlyssal med 100 pladser. Huset har alle muligheder for at blive et kulturcentrum. En beskrivelse følger i et senere nr.

Nye filialer indviet i Københavns omegn. Hvidovre kommunebibliotek indviede d. 1. februar en filial i kommunens nordlige del. Filialen ligger lige op ad Holmegaardsskolen, så eleverne efter skoletid kan gå direkte ind i biblioteket. Kapaciteten er 12.000 bd. Der er opereret med forskudte etager, så man fra udlånsrummet dels kan gå ned i børnebiblioteket, dels op til læsesalen. Filialen er bygget og monteret på en rekordtid af 7 måneder. En beskrivelse vil følge. – Biblioteket har i forbindelse med åbningen afholdt en foredrags- og filmaften for lånerne. Mag. art. *Emil Frederiksen* talte om Dansk og svensk humor, der blev vist en Johs. Larsen film, og Hvidovre Musikforenings orkester musicerede. – *Ballerup Kommunebibliotek* indviede 20. februar en afdeling i Skovlunde. Huset er elementbyggeri, opført på tre måneder. Borgmester *Ove Hansen* foretog indvielsen og udtalte glæde over det økonomiske byggeri der er holdt på en udgift under 50.000 kr., og altså har kunnet bygges uden materialebevilling. Beliggenheden er gunstig nær S-togsstationen. Overbibliotekar *S. Hjort-Eriksen* kunne oplyse, at kapaciteten er 7000 bind. Bibliotekskonsulent *Sven Plovgaard* lykønskede fra bibliotekstilsynet, og arkitekt *Tholle* fremhævede, at det hurtige byggeri også fra håndværkernes side var veludført.

Nyt forbundsbibliotek indviet i Haarlev. I en ny fløj til Hotherskolen, der dækker Haarlevegnens skoleforbund, er d. 9. januar indviet meget smukke bibliotekslokaler, af biblioteksdirektør *Erik Allerslev Jensen* betegnet som »et af de bedst indrettede sognebiblioteker i landet«. Der var ved indvielsen mange taler, der alle udtrykte tilfredshed med den nye biblio-

teksordning, hvorved de tidligere sognebiblioteker i Enderslev-Vraaby, Haarlev-Himlingøje og Valløby-Taarnby er samlet på ét sted, men ordningen indebærer dog også en bogbilsordning til de forskellige sogne. Leder er overlærer *Hovman Jonassen,* Køgekredsens formand gennem en lang årrække.

Haslev bibliotek trænger til udvidelse. Da biblioteket i Haslev i 1935 fik sin nuværende bygning, var det at betragte som en smuk løsning for mange år frem. Dengang var udlånet 36.000 bd., i dag er det 82.000 bind indenfor samme ramme. Bibliotekets bestyrelse har da også besluttet at arbejde for udvidelse, helst en fordobling af det nuværende areal. Men man ønsker sig også en lille foredragssal og et par studiekredsværelser.

Ungdommens Bogmarked den store succes. Det kan nu gøres op, at vandreudstillingen Ungdommens Bogmarked i 1960 er set af 10.000 unge, og den fortsætter sin sejrsgang. I januar var udstillingen i Slagelse, i februar først i Holbæk, hvor man kunne samle 100 unge til møde med lektor *Jørgen Bavnhøj* som taler, senere i Vraa, hvor man i den følgende uge kunne konstatere et merudlån på over 500 bind.

Musik mellem bøgerne i Flensborg. I Det danske centralbibliotek i Flensborg afholdt man d. 1. og 15. februar musikaftener i musikværelset, hvor cand. mag. fru *A. L. Jacobs* fra Duborgskolen gennemgik dansk musik fra d. 19. århundrede med grammofondemonstrationer. Bibliotekets pladesamling bliver fremtidig stillet til rådighed for studiegrupper på mindst fem personer, der kan få lokale 1-2 timer ugentlig i tiden 13-20. Og så vil der een aften ugentlig lyde dansk musik i udlånssalen mellem kl. 18 og 20. Det sidste arrangement skulle dog vist nødig danne skole.

Nye tider, nye skikke. Ringsted Folketidende kommenterer i en ledende artikel med denne overskrift dansen i Flensborgbiblioteket med bl.a. følgende passus: »Selv om man arbejder med alvorlige sager, kan man godt se frisk på tingene og ved kvikt initiativ skabe øget interesse for det, der optager een. – Mangt et prisværdigt forsøg på at få de unge i tale mislykkes, hvis man ikke forstår, at unge mennesker har ganske enkle, naturlige behov for at være sammen. Giver man dem plads og varme, noget at samles om og tid til lidt leg og lidt snak, skal de nok komme.«

Glimt fra beretningerne. Grenaa folkebibliotek har indenfor den nuværende, nu altfor beskedne bygnings ramme fået forbedrede kår for læsesalen, og man bebuder derfor at ville genoptage foredragsaftener for lånerne. *Hjørring centralbibliotek* har i det samlede udlån en fremgang på 3,3%, men kan samtidig konstatere, at det faglitterære udlån over skranken i centralbiblioteket er vokset med 12,3%, skønlitteraturen med 3,4%. Forhandlinger med nabokommunen Skt. Hans-Skt. Olai har ført til forbedrede tilskud. *Lyngby-Taarbæks* beretning indledes med interessante grafiske fremstillinger over virksomheden i de sidste 25 år. Under skole- og børnebibliotekerne bringes billeder fra Fuglsanggaardsskolens bibliotekslokaler, hvorfra der var et udlån på nær 16.000 bind, lidt mere end i det andet nymonterede skolebibliotek på Ulrikkenborgskolen, der fik godt 12.000 udlån. Tager man de øvrige skolebiblioteker i området med samt Virum børnebibliotek, bliver fritidsudlånet over 100.000 bind. Hertil kommer udlån i hovedbiblioteket til børn på 75.000 bind. – *Silkeborg centralbiblioteks* udlån er atter steget til nær de 300.000 bind. – I *Tikøb kommunebibliotek* har fremgangen i udlån været ikke mindre end 10% i kommunebiblioteket, der har passeret de 40.000, incl. børnebiblioteket de 70.000 bind. I *Ålborg* må man derimod melde om nedgang for biblioteksvirksomheden som helhed på 4,4%, for børnenes vedkommende på 14,1%. Det samme gælder *Århus,* hvor udlån og læsesalsbesøg er

gået en anelse ned, men lånertallet i folkebiblioteket steget. Der bringes i beretningen billeder af sygehusbibliotekernes biblioscop og båndoptager.

Kolding centralbiblioteks udlån i voldsom stigning. I januar måned steg udlånet godt 19% sammenlignet med samme måned i fjor, faglitteraturudlånet alene 33,6 %, trods fjernsynets store udbredelse i Sydjylland.

Debat i Højskolebladet. Der er gammel tradition for en levende debat i Højskolebladet, og i de sidste numre har også bibliotekerne været på tapetet. Det var pastor *Peter Riemann,* Lindknud, der i nr. 49, 1960, gav bolden op med en lang beklagelse over de truende centraliseringsplaner i sognebiblioteksarbejdet. Han fik hele to modparter. I nr. 3, 1961, rykkede lærer *Jørgen Hamre* ud med en stor opsats om sognebibliotekernes økonomi, der konkluderede i ønsket om bedre tilskud og bedre lønninger, og bibliotekskonsulent *V. Klingberg-Nielsen,* der måtte korrigere påstandene om, at landkommunernes lånere skulle få »op til 15, 20, 30 km til nærmeste bibliotek«. Diskussionen er i nr. 5 og 7 ebbet ud i næsten komplet enighed, idet påstanden om tilsynets embedsmænd som skrivebordsteoretikere er tilbagevist. Det tør vist siges, at de mange års inspektionsbesøg med den form, der er givet dem helt fra Døssings og Robert L. Hansens dage, ikke med føje kan betragtes som blot teoretiske bedømmelser af de lokale forhold, men må blive præget af mange samvær med folk »i marken«.

Det Kgl. Biblioteks udstillinger. I januar, februar og marts måned har Det Kgl. Biblioteks udstilling haft kongeriget i Himalaya, Nepal, som emne. Udstillingen rummede håndskrifter fra Nepal og europæiske bøger om emnet.

Støtte til biblioteksstekniske studier. »Ford Foundation«, som i 1956 bevilgede »Council on Library Resources« et beløb på fem millioner dollars til studier på de biblioteksstekniske områder, har meddelt, at yderligere otte millioner er stillet til rådighed for formålet. For en del af den nye bevilling skal der oprettes et laboratorium, der blandt andet skal arbejde for forbedring af informationstjenesten i forskningsbibliotekerne.

Massachusetts stadig biblioteksmæssigt foregangsland. Som den 26. stat i U.S.A. har Massachusetts vedtaget en lov om statsstøtte til biblioteker, foreløbig til et beløb af 1.768.000 dollars med udsigt til en forhøjelse til 2.600.000. Ifølge loven skal der ydes et beløb på ikke over 25 cents pr. indbygger til alle byer eller kommuner, hvis bibliotekssystem når op til minimumsstandarden. Hvis en kommune årligt bruger mindre end 3 dollars pr. indbygger til bibliotekerne og den samlede sum på samme tid ligger under gennemsnittet for de sidste fire år, går statstilskuddet tabt. Byer og kommuner skal for at kunne komme i betragtning sørge for at deres biblioteker 1) er tilgængelige for alle statens indbyggere, 2) er åbne ikke under et bestemt antal timer om ugen, 3) yde gratis biblioteksservice, 4) beskæftige faguddannet personale, 5) bruge en »rimelig« brøkdel af budgettet til køb af bøger og 6) sørge for udlån til andre biblioteker i samme stat.

Det store hartkorn og biblioteker – i USA. I det udmærkede tidsskrift, som Illinois State Library udsender, var der i novembernr. 1960 publiceret en undersøgelse »What farmers think of libraries«, som er ganske tankevækkende, og som viser, hvordan reaktionen er på tilbud om biblioteksservice under den amerikanske højkonjunktur. Staten Illinois har i øjeblikket 1,3 mill. indbyggere uden biblioteksbetjening, og af de 7,3 mill., der lever i biblioteksdækkede områder, får 6,8 mill. en utilstrækkelig betjening. Efter en undersøgelse af læsevanerne kommer det interessanteste i de svar der gives på forespørgslen om bogbilsbetjening eller biblioteksoprettelse. Der er selvfølgelig en række særdeles positive svar, men også barske afvisnin-

ger. Nogle af dem er bestemt af det rigelige læsestof, der bydes i tidsskrifter og magasiner, også på det landbrugsfaglige område, andre af den megen tid, der går med at se på fjernsynsudsendelserne. Lige ved halvdelen af de adspurgte familier erklærer faktisk, at de er lidet eller overhovedet ikke interesserede i bogbilsbesøg. Skal der indrettes et stoppested for en bogbil, mener 60%, at det skal være ved butikscentret (mindre interesse for at få det ved skolen eller kirken). 36% kunne dog tænke sig at overveje muligheden af at få en biblioteksservice, der jo skal betales gennem skatterne. Det er imidlertid for mange en anstødssten, at der skal bruges penge til det, d.v.s. at skatten formentlig stiger. »Lad dem der vil låne bøger, selv betale det«, lyder det. »Der er jo ingen der bruger det lille bibliotek, vi har, hvorfor så bogbilsservice?« – »Der er jo aldrig nye bøger, dem, der er, har jeg læst allesammen«. – »Jeg læste en masse, og det er nok fjernsynets skyld, at jeg ikke læser så meget mere, og det tror jeg ikke er godt«. – »Der læses overhovedet meget lidt hjemme nu om dage. Enten er folk ude, eller også ser de fjernsyn«. – Det barskeste fremtidsperspektiv lyder sådan: »Såvidt jeg kan se, er det med biblioteker som med gamle soldater de dør ikke, de sygner blot hen. Jeg er bange for, at 99% af befolkningen i Illinois vil sætte biblioteksbøger og biblioteksservice allernederst på listen over ønskelige ting. Alt for meget andet er trådt i stedet for biblioteket. Jeg er overbevist om, at fjernsynet fra nu af erstatter bogen. Med det rette konstruktive program er det en levende bog, frembragt af levende mennesker«. Biblioteksfolkene i Illinois har nu ikke tænkt at lade sig gå på, da der jo også er positive udtalelser imellem, og man mener, at det faktiske tilbud vil ændre situationen. Det må blot afpasses efter en befolkning, hvor man anser biblioteker for noget, der kun angår kvinder og børn. Mændene har faktisk fået en fremragende oplæring i deres praktiske virke ad andre kanaler, og i denne sammenhæng må biblioteket nu finde sin plads.

Dødsfald.

Nekrolog over fhv. bibliotekar *Max Lobedanz,* Landbohøjskolens Bibliotek, der døde den 29. januar, vil blive bragt i næste nummer.

Ansættelser.

Det Kgl. Bibliotek og Universitetsbiblioteket. Mag. art. *Niels Egebak* er fra 1. januar 1961 ansat som bibliotekar.

Dansk Bibliografisk Kontor har som assisterende bibliotekar fra 1. april 1961 ansat bibliotekar fru *Karen Nørreby,* hidt. Hvidovre Kommunes Børnebibliotek.

Det danske centralbibliotek i Flensborg har ansat bibliotekar, fru *Kirsten Hoppe,* hidt. Søllerød, og bibliotekar, fru *Mette Henriksen,* hidt. Åbenrå, som bibliotekarer.

Kolding centralbibliotek. Lederen af udlånsafdelingen, bibliotekar *Cecilie Timmermann* er udnævnt til souschef med tilbagevirkende kraft fra 1. april 1960.

Bibliotekar *Signe Berkild* er fra 1. april 1961 forfremmet til afdelingsbibliotekar (med overlærerløn). Bibliotekar *Aase Damgaard Sørensen,* hidtil Gentofte, er ansat som bibliotekar fra 1. april 1961.

Københavns Kommunes Biblioteker

Pr. 1. april 1958 er afdelingsbibliotekar *Helga Mollerup* udnævnt til børnebiblioteksinspektør, afdelingsbibliotekar *Niels Kunov* til overbibliotekar og de assisterende bibliotekarer *Karen Margrethe Jensen* og *Vibeke Jensen* til bibliotekarer.

Pr. 1. november 1959 er assisterende bibliotekar *Lisette Lund* udnævnt til bibliotekar.

Pr. 1. maj 1960 er bibliotekar *Viggo Bredsdorff* udnævnt til afdelingsbibliotekar.

Pr. 1. december 1960 er bibliotekar *Svend Pust* udnævnt til afdelingsbibliotekar og de assisterende bibliotekarer *Ingeborg Steffensen* og *Mogens Weitemeyer* til bibliotekarer.

LITTERATUREN

ANMELDERE

Axel Andersen, lektor, Danmarks Biblioteksskole. *Holger Begtrup,* overlæge, Roskilde. *Sigurd Bjeld,* vicebibliotekar, Silkeborg. *Johs. Blauenfeldt,* afdelingsbibliotekar, Kbh. *Merete Bodelsen,* kunsthistoriker. *Per Boesen,* lektor, Handelshøjskolen. *Hugo Christensen,* afdelingsbibliotekar, København. *Jørgen Claudi,* programredaktør, Danmarks Radio. *Arthur Fang,* direktør, Roskilde. *Oskar Hansen,* bibliotekar, Statsbiblioteket i Århus. *Robert L. Hansen,* fhv. biblioteksdirektør. *Per Hjuler,* arkitekt. *Søren Holm,* prof., dr. phil. *Per Højholt,* bibliotekar, Gentofte. *Mogens Iversen,* lektor, Danmarks Biblioteksskole. *Elisabeth Kjølseth,* bibliotekar, Grenaa. *Niels Kaae,* afdelingsbibliotekar, København. *Johs. Lehm Laursen,* stadsbibliotekar, Frb. *Niels Chr. Lindtner,* bibliotekar, Danmarks Biblioteksskole. *Jens Maarbjerg,* bibliotekar, København. *Karen Sabroe,* husholdningslærerinde. *Chr. Stub-Jørgensen,* førstebibliotekar, Statsbiblioteket i Århus. *Sv. Thomsen,* fhv. bibliotekar. *Mogens Weitemeyer,* bibliotekar, København. *Erik Buch Vestergaard,* afdelingsbibliotekar. *Hanne Westergaard,* bibliotekar, Kunstakademiets Bibliotek.

BIBLIOTEKSLITTERATUR

Building Library Collections. By Mary Duncan Carter and Wallace John Bonk. New York. The Scarecrow Press, Inc., 1959. 259 s. 6.00 doll.

To lærere i Library Science ved University of Michigan har udarbejdet denne oversigt over bogvalgets teori og praksis, beregnet for biblioteksstuderende som en introduktion til emnet. Deraf følger, at der ikke fra forfatternes side i almindelighed er tale om en personlig stillingtagen, men om en sammenfatning af andres synspunkter. Hovedvægten er lagt på folkebiblioteket, selv om andre bibliotekstyper kortfattet behandles for at vise nogle af de ændringer i bogvalget, som de forskellige bibliotekstyper nødvendiggør. Det er forfatternes opfattelse, at storbyens folkebiblioteks problemer er de generelle og deles af de andre bibliotekstyper, og at det faglige biblioteks, skolebibliotekets, universitetsbibliotekets problemer kun er specielle tilfælde af det store folkebiblioteks problemer. Det er en opfattelse, som er naturlig på baggrund af de særlige amerikanske forhold, men som ikke kan siges at have almindelig gyldighed.

Bogen forsøger at give læseren et billede af hele bogvalgsprocessen, fra det øjeblik den første meddelelse om en titels publicering fremkommer, over vurderingen af den med henblik på køb til den endelige rent praktiske anskaffelsesmåde.

Efter indledende bemærkninger om formålet med folkebiblioteker i almindelighed fremføres de traditionelle synspunkter for bogvalget med korte definitioner, af typen: Ingen race, nationalitet, profession, religion o.s.v. må overses; ethvert biblioteks samlinger skal opbygges i overensstemmelse med en klar plan på et bredt almindeligt grundlag; efterspørgsel er en bestemmende faktor i bogvalget; rekreationssynspunktet; kendskab til det samfund, biblioteket betjener o.s.v. I tilslutning til denne fremstilling gives en citatsamling med 154 udtalelser fra forskellige tider og personligheder om bogvalgsprincipperne på de forskellige områder, en samling, der giver et flimrende, men tankevækkende og oplysende billede af divergerende synspunkter.

Nogle rigtige og velmente, men ret uinteressante betragtninger over emnet »Cen-

sur og bogvalg« (uinteressante, fordi der ikke gives nogen konkrete eksempler på den pression, der af grupper af typen »American Legion« og »Daughters of the American Revolution« øves på biblioteker) fører over til den mere praktisk betonede del af bogvalget med en redegørelse for de hjælpemidler, der står til rådighed, og her følger en kortfattet, annoteret bibliografi over de vigtigste af de publikationer og tidsskrifter, der kommer i betragtning. Videre redegøres der for bogvalgsproblemerne, som de tager sig ud for det store, mellemstore og lille folkebibliotek, universitetsbiblioteker o.s.v., og for de kriterier, der bør ligge til grund for bogvalget i de forskellige faggrupper og skønlitteratur, herunder også udvælgelsen af ikke bogligt materiale, film, grammofonplader. Forfatterne er til alt held klare over, at bogvalg ikke er en mekanisk proces, som der kan gives bestemte formler for, men søger kun at give nogle generelle retningslinier, idet de indrømmer, at den eneste, der kan afgøre disse problemer for et bestemt bibliotek, er den bibliotekar, der er ansat det pågældende sted. Kun han sidder inde med tilstrækkeligt kendskab til alle de faktorer, som kan lede frem til den rigtige afgørelse. Afsnittet om selve bogvalget afrundes med et kapitel om bogbestandens pleje.

Afsnittet om anskaffelsesprocessen indeholder kapitler om forlag og boghandel, om nationalbibliografier og bogfortegnelser med annoteret bibliografi, om »Order Work«, og bogen sluttes med en række tillæg, deriblandt programerklæringer fra en række amerikanske biblioteker om retningslinierne for deres bogvalgspolitik og bogvalgets organisation. *Jens Maarbjerg*

Nye biblioteksskrifter og kataloger

Accessionskatalog. Ny række. Bd. 4. 1.-2. halvbind. Red. af Morten Ruge. Dansk Bibliografisk Kontor. 1960. 35.00.

Katalogen registrerer erhvervelserne for årene 1956 og 1957. I forordet gør rigsbibliotekar Palle Birkelund rede for beslutningen om fremtidigt at udsende katalogen som en årlig systematisk ordnet katalog med alfabetisk forfatter- og anonymregister. Redaktionen anfører i en vejledning visse afvigelser i den anvendte systematik overfor den danske decimalklassedeling, som iøvrigt ligger til grund for katalogens ordning. Registret, som i denne dobbeltårgang omfatter et halvbind for sig selv, er blevet ændret, således at der nu udover forfatternavnet tillige anføres eet eller flere af titlens første ord, hvorved man ved opslag skulle kunne være aldeles sikker på, at det virkelig er den eftersøgte bog man finder.

Redaktionen oplyser, at der i den kommende årgang 1958 vil blive enkelte mindre væsentlige ændringer i opstillingsprincipper og systematik; hermed skulle katalogen iøvrigt have fundet en form, som kan fastholdes i årene fremover.

Årgang 1958 forventes udsendt i slutningen af 1961.

American Library & Book Trade Annual 1961. Edited by Wyllis E. Wright. New York. R. R. Bowker. 1960. 347 s. 6.95 doll.

Årbogen – den sjette i rækken – samler alle tænkelige oplysninger om amerikansk biblioteksvæsen: statistikker over budgetter, lønninger, bogproduktion, byggeomkostninger m.m., oversigter over biblioteksstandarder, nye love, stats- og fondstilskud. Et omfattende afsnit er helliget biblioteksforeninger og -sammenslutninger, både amerikanske og udenlandske; derimod er kun de vigtigste biblioteker opført med adresser og telefonnumre. Vil man have flere oplysninger om det enkelte bibliotek, må man gå til *American Library Directory,* der netop er udkommet i 22. udgave (New York. R. R. Bowker. 1960. 1105 s. 25 doll.) og som alfabetisk registrerer såvel folkebiblioteker som faglige og videnskabelige biblioteker i De Forenede Stater, og herunder oplyser om personale, bogbestandens og udlånets størrelse, specialsamlinger, budget og fordeling af de forskellige udgiftsposter på budgettet.

BØGER FOR VOKSNE

FAGLITTERATUR

BOGVÆSEN

Danmarks blad- og bogverden. Red. af Knud H. Ditlevsen. 5. udg. Politiken. 1961. 224 s. kart. 13.75. (00).

Denne nyttige håndbog er under Knud H. Ditlevsens udmærkede redaktion i god udvikling. Denne gang er distriktsbladene medtaget, ordnet kredsvis, og afsnittene Fagblade og Biblioteker er udvidet. Større folkebiblioteker er med, men det er nok en fejl at sætte statsbibliotekerne og de store folkebiblioteker i samme alfabet. De største folkebibliotekssystemer med mange filialer bør have disse angivet. Landets største folkebibliotek i hovedstaden fylder i denne udgave liniemæssigt nøjagtigt det samme som det derefter alfabetisk opførte i Rødovre. Begge har filialer, men en forskel i omfang er der dog. Endvidere er nu angivet Gyldendals forhandlere ud over landet. Dog må det undre, at bogstatistikken er faldet bort. Den er god at få forstand af, netop når den ses en række år i sammenhæng. Af andre småafsnit, der er droppet, savner man de litterære sammenslutninger og foreninger. Og skal vi endelig fordybe os i småunøjagtigheder, der dog er uundgåelige, vil vi pege på listen over oversættere, hvor titler og adresser trænger til àjourføring. *Mogens Iversen*

FILOSOFI

Russell, Bertrand. Atomkrig og sund fornuft. Overs. af Mogens Boisen efter »Common sense and nuclear warfare«. Branner og Korch. 1960. 79 s. 8.75. (15.7).

Den engelske filosof udmaler de dystre fremtidsperspektiver ved fortsat atomkaprustning og atomprøvesprængninger og forsøger at opstille et program for nedrustningsforhandlinger og de forudsætninger, der må være bragt i orden, for at de kan lykkes. Den lille bog, der kan læses af enhver, kan sine steder forekomme vel utopisk, men sin lidenhed og letfattelighed til trods er den et vægtigt indlæg, og den har sin selvfølgelige plads på bibliotekerne som udtryk for den del af den offentlige mening, der ikke med hænderne i skødet kan se på, at atomkapløbet fortsætter. *Jens Maarbjerg*

Sløk, Johannes. Det religiøse instinkt. Berlingske. 1960. 136 s. 5.50, i abonn. 4.85. (Berlingske Leksikon-Bibliotek, 9). (16).

Det er spørgsmålet om religionernes oprindelse, gyldighed og funktion, der her behandles på en meget instruktiv og tankevækkende måde. Naturbegivenhederne, samfundets lovbestemte karakter, samvittigheden og livets usikkerhed, som særlig kommer til udtryk gennem den sikre død, er hovedtemaerne. I nogle afsluttende betragtninger behandles kristendommens forhold til de øvrige religioner. Bogen bringer nogle alfabetisk ordnede oplysninger om et par snese herhen hørende begreber og personer samt en ret fyldig fortegnelse over – mest udenlandsk – litteratur. *Johs. Blauenfeldt*

RELIGION

Monrad, D. G. Efterladte prædikener. Udgivet af Asger Nyholm. I komm. hos Nyt Nord. Forl. 1961. 220 s. 18.00. (24).

29 hidtil utrykte prædikener samt en tale ved en rektorindsættelse i Nykøbing F., udgivne af Monrad-forskeren og seminarierektoren i Tønder. 4 sider kortfattede noter giver de nødtørftigste oplysninger. Prædikenerne vil nu næppe finde mange læsere udenfor de specielt Monrad-interesseredes kreds. *Johs. Blauenfeldt*

Schindler, Peter. Den hellige Lektie. En Aargang Prædikener. Arne Frost-Hansen. 1960. 320 s. 36.00. (28.2).

Denne prædikensamling, der som tekster har de bibelstykker, der stort set er vor 1. tekstrækkes epistler, svarer til samme forf.'s i 1949 udgivne prædikensamling over evangelieteksterne, Dette hellige Evangelium (se B.V. 1950, s. 88). Meget kan læses til opbyggelse også af en protestant, og man værdsætter forf.'s ironiske indstilling overfor anderledestroende (selv om han nu og

da føler sig forpligtet til at sige os et borgerligt ord!). Selv hvor udpræget katolske synspunkter gøres gældende, følger man med interesse redegørelsen for den katolske lære. Et emneregister gør også denne samling til en opslagsbog i katolsk tro. *Johs. Blauenfeldt*

Teologien og dens fag. Under redaktion af Bent Noack. Københavns universitets fond til tilvejebringelse af læremidler. I komm. hos Gad. 1960. 275 s. Indb. 35.00. (20.7).

Bogen giver en skildring af de ved vore teologiske fakulteter docerede fag, deres metoder og nogle af deres problemer. Den er først og fremmest beregnet på dem, der begynder et teologisk studium. Men det har samtidig været hensigten at hjælpe dem til rette, der er interesseret i teologi eller et af de teologiske fag. I forordet gøres der udtrykkelig opmærksom på, at der i vidt omfang mangler lettilgængelige bøger herom, skrevet af fagfolk, »hvad alle interesserede, der har undersøgt blot hylderne i et folkebibliotek, kan vidne om«. Dette er rigtigt set, og bibliotekerne bør i vid udstrækning benytte sig af den håndsrækning, der her er tilbudt, for at bøde derpå. De enkelte afsnit er skrevet af en – oftest yngre – specialist i faget, og giver ret rigelige henvisninger til yderligere litteratur. Kun i afsnittet om religionsfilosofi er henvisningerne altfor sparsomme. *Johs. Blauenfeldt*

Vilstrup, Harald. Tomhed og fylde. Udvalgte salmer og bibelske digte 1937-1957. Rosenkilde og Bagger. 1960. 128 s. 12.75. (24.43).

I anledning af pastor V.'s 60 års fødselsdag har Samfundet Dansk Kirkesang, som V. har været et virksomt medlem af, ønsket at hædre ham med dette udvalg af hans produktion. Der er meget gode ting imellem, men om det vil have blivende værdi, vil kun tiden kunne vise, og når der i forordet tales om »en gren af dansk digtekunst, som i sandhed ville være fattig uden Harald Vilstrup«, er man dog vist kommet til at sige noget andet end tilsigtet. Bogen slutter med en Vilstrup-bibliografi. *Johs. Blauenfeldt*

Vækkelsernes frembrud i Danmark i første halvdel af det 19. århundrede. Udgivet af Instituttet for Dansk Kirkehistorie under redaktion af Anders Pontoppidan Thyssen. 1. bind. Vækkelse og kirkeliv i København og omegn i første halvdel af det 19. århundrede. Af Kaj Baagø. Gad. 1960. 30+203 s. 16.00. (27.63).

Det første af 6 planlagte bd. til belysning af vækkelsernes ældste historie. Efter en kort orienterende indledning ved A. Pontoppidan Thyssen om vækkelsernes opståen, karakter, forhold til kirkelige og verdslige myndigheder o.l. skildrer dr. theol., nuværende missionær i Indien K. Baagø forholdene i København og omegn. Skildringen er dokumenteret ved en mængde henvisninger til kilder, idet en masse utrykt materiale i offentlige og private arkiver er blevet gennemgået. Derved er visse kapitler vel nok blevet vanskeligt tilgængelige for den utrænede. I andre kapitler er kilderne rigere på levende skildringer af begivenhederne og læsningen derfor lettere. Alt i alt en publikation, hvor hovedparten af læserne må blive de særligt kirkehistorisk interesserede. Der er et fyldigt person- og stedregister. *Johs. Blauenfeldt*

Yoga. Lærebog for begyndere. Af Anne Lise Dresler og Edith Enna. Borgen. 1960. 192 s. ill. 28.50. (29.4).

Med fanatikerens overbevisning, men uden profetisk klarhed fortælles om Yogas mål og midler. Yoga er et system, eller nærmere en religion, hvor den enkelte gennem systematisk opbygning af sjæl og legeme søger at blive eet med »verdenssjælen«. Vejen til dette høje mål er lang, og de her anviste midler forekommer diskutable.

De formentlig få, der kan have glæde af bogen som lærebog, kan næppe klare sig med den som biblioteksbog, men bør købe den selv. *H. Begtrup*

SAMFUNDSKUNDSKAB

Jacobsen, Erhard. Kommunen er Deres. Arbejdernes Oplysningsforbund. 1959. 112 s. 7.00. (36.1).

Gladsakses berømte borgmester demonstrerer her sin kærlighed til det kommunale arbejde, som han i denne letlæste bog forsøger at få os alle til at holde ligeså meget af.

Den er let og sobert skrevet; har de obligate litteraturhenvisninger og spørgsmål, som må findes i en god studiekredsbog. Illustrationerne understreger bogens uhøjtidelige sprog.

Bør absolut findes på et folkebibliotek. Det kommunale arbejde er jo en vigtig del af et demokratisk samfund. *Per Boesen*

Den moderne familie. Red. af Ole Vernerlund. Arbejdernes Oplysningsforbund. 1959. 124 s. ill. 7.00. (30.3).

Helveg Petersen, Lilly. Familiekundskab. Odense. Normann. 1960. 128 s. ill. kart. 9.50. (30.3).

De senere år har bragt en livlig diskussion af familielivets vilkår i det moderne samfund. Den første bog må ses som et bidrag til en diskussion af problemerne blandt voksne, medens den sidste bog søger at angribe problemet gennem en familiekundskab for de unge i 7. og 8. klasse. Den første er velegnet som grundlag for studiekredse, så må man håbe at det hjælper, medens den sidste i og for sig ønsker at gøre fremtidige studiekredse overflødige gennem en opdragelse af de unge til samfundsborgere. Den sidste har efter anmelderens opfattelse den største mission at opfylde. Men da begge bøger også kan opfattes som mindre samfundslærer kan de begge have deres plads i et større folkebibliotek. *Per Boesen*

OPDRAGELSE OG UNDERVISNING

Højskolens ungdomstid i breve. Udgivet af Det Danske Sprog- og Litteraturselskab ved Roar Skovmand under medvirken af Hans Lund og Arne Fog Pedersen. Munksgaard. 1960. Bd. 1-2, ill. 56.00. (37.41).

Vi må være dr. Roar Skovmand meget taknemmelig for denne fortrinlige udgave af disse 650 breve til belysning af de første 25 år af højskolens historie. Medtaget er breve vedrørende Rødding, Uldum, Kolds højskole, Hindholm og Grundtvigs Højskole på Marielyst, alle grundlagt før 1864. Ved år 1870 er grænsen sat for medtagelse af brevstof. Det er forstanderne, lærerne, eleverne, støttekredsene, vi får indtryk af, et stort persongalleri. Foran i værket er sat en nyttig tidstavle, der samler de vigtigste facts. Hvert enkelt brev er kommenteret, og i kommentaren kan man ofte finde yderligere uddybning; en stor del af brevene har ikke før været trykt. Det er i første række hovedpersonerne, man optages af: den myndige og trofaste Chr. Flor, den lidt eksalterede Johan Wegener, Sofus Høgsbro, energisk, politisk stærkt engageret, filantropen Anders Stephansen, helt anderledes end grundtvigianerne – det er ham der glæder sig over, at de Meza ved sit dygtige tilbagetog fra Dybbøl redder de unge fra katastrofen – Kold, Carl Grove og i baggrunden altid »Den gamle«, Grundtvig, klogt rådgivende, aldrig regerende. Af den unge Schrøder, af Gotfred Rode, for blot at nævne nogle, får man et meget indtagende billede. Mange tanker om unges oplæring, om bondens plads i samfundet, hele tidsatmosfæren stiger frem af disse breve i en rigdom, der gør læsningen meget interessant til forståelse af grundproblemer, vi den dag i dag tumler med. *Mogens Iversen*

FOLKEMINDER

Andersen, Ellen. Danske bønders klædedragt. Carit Andersen. 1960. 536 s. ill. 75.00. (39.7).

Endelig langt om længe storbogen om folkedragterne, af vor fineste kender, museumsinspektør Ellen Andersen, resultatet af et livs studium og arbejde. Folkedragternes kulturhistorie på social, økonomisk og geografisk baggrund. Gennemgang af de enkelte klædningsstykker og redegørelse for de forskellige egnes dragter. Videre snitmønstre af karakteristiske dragttyper, udførligt sagregister med forklaring på dialektord. Meget rigt billedmateriale, over 300 stk. efter malerier, tegninger og fotos. Litteraturlister. I vort naboland var bogen blevet forf.'s doktordisputats. Den skulle ind på alle boghylder. *Arthur Fang*

GEOGRAFI OG REJSER

Bull, Francis. Nordisk kunstnerliv i Rom. Norsk Gyldendal, dansk Gyldendal og Bonnier. 1960. 264 s. ill. 38.00. (47.57).

Egentlig i anl. af 100 års jubilæet, men aldeles ikke jubilæisk. – Skandinavisk Forening i Rom – genlyder der ikke i alle et ekko af skiftende tiders nordisk kunstnerliv under skiftende former, i inspirationernes by. Tusindtunget vil ekkoet blive øget gennem denne strålende bog. Et eneste stort vidunderligt levende causeri, gnistrende af lune, lysende af ånd, ødselt overdrysset med herlige anekdoter og citater. En mere »vred« anmelder ville måske sige: gammelmandssnak – men hvilken kundskabsrig, højt kultiveret og dybt charmerende snak. Selv om nyere tid – naturligt – er tyngdepunkt, får vi såmænd både glimt fra middelalder og 16. og 18. årh. Dyrt papir – hele 3 forlag! – mange billeder og ikke de almindelige. Bogen vil få læsere langt ud over Romafarernes nu store legion. *Arthur Fang*

Dahl, Knud. Langs Gudenåen. Tekst og tegninger. Haase. 1960. 112 s. ill. 12.75. (46.4).

Der er vel egentlig et ganske stort publikum til denne bog: Kanofarerne, der jo dog ikke gør hele den lange tur med, lystfiskerne, der snarest er knyttet til bestemte fiskedistrikter, og så de mange almindelige turister, der her kan finde frem til de interessanteste partier, hvor egnen omkring udspringet og omkring Gammel Rye forekommer mest spændende. Der er seks klare orienteringskort og fremstillingen tager hensyn såvel til det naturhistoriske som det historiske med korte redegørelser også for Silkeborgs og Randers' historie. Der er fundet en del morsomme citater frem, og enkelthederne forekommer præcise. En nem, let flydende orientering at læse på forhånd. Fhv. rigsbibliotekar, dr. Sv. Dahl har skrevet forord til bogen.

Mogens Iversen

Danmark-Atlas med Færøerne og Grønland. Af Johannes Humlum og Knud Nygård. Gyldendal. 1961. 40 s. 15.75. (46).

Dette nye Danmarksatlas indeholder reliefkort over større dele af landet samt en række specialkort, der belyser enkelte emner såsom terrænformer, landskabstyper, landbrugsafgrøder m.m. Det vil være et nyttigt hjælpemiddel ved geografiundervisningen på alle skoletrin, men har næppe interesse for bibliotekerne, som i forvejen råder over fyldigere materiale om de samme emner i Trap, Vor klode, Atlas over Danmark o.a.st.

Axel Andersen

Gladsaxe i dag. Redaktion: Tage Mortensen. Forlaget I dag. 1960. 195 s. ill. 35.00. (46.4).

En ny bogtype er her skabt, der måske ved første blik ser ud, som om den var bibliotekerne uvedkommende på grund af de talrige billeder fra alle mulige virksomheder, der kan tage sig ud som reklame. Det er dog først og fremmest en demonstration af en kommunes indstilling til erhvervslivet. I en række artikler gør ledende folk indenfor den kommunale administration rede for udviklingen i denne hastigt voksende kommune, der er blevet et meget betydeligt centrum for industri i nøje planlagte særlige kvarterer. Vægten i bogen ligger altså på disse redegørelser for planlægning og økonomi, suppleret med historisk og kulturel historik og endda et meget morsomt lille rids om naturen, søer og moser, ved overlærer Kaulberg. Man synes nok, at billedmaterialet er pustet vel meget op, men hele teksten er oversat til engelsk og tysk, og man forstår da »die Absicht«: reklame ud i fællesmarkedet. For bibliotekerne kan denne tilstandsbeskrivelse af en moderne kommunes liv dog godt være af en vis interesse.

Mogens Iversen

Hommerberg, Sigge. Rejsen til Spanien. Overs. af Inger og Kjeld Elfelt efter »Om ni reser till Spanien«. Samleren. 1960. 303 s. ill. Indb. 32.50. (47.4).

Hommerbergs rejsebøger hører til svenske turisters nødvendige bagage og med god grund: de giver turisten de nødvendige oplysninger på en morsom og uhøjtidelig måde uden at slå af på nøjagtigheden. Oversættelsen ligger nær op ad den svenske originaludgave (B.V. 1958, s. 277) og er som denne overdaadigt udstyret med kort og billeder – og register selvfølgelig. Den er indbundet i et bøjeligt helshirtingsbind. *N. Kaae*

Howarth, David. – da vandene steg. Overs. af Michael Tejn efter »Before the Flood«. Hasselbalch. 1960. 168 s. ill. 27.75. (48.487).

En reportage om de virkninger, bygningen af Kariba dæmningen på Zambesifloden havde for Tongostammen, hvis landområde blev oversvømmet, og de konflikter der opstod mellem stammen og de administrative myndigheder, der skulle sørge for dens flytning. Fremstillingen er rolig, nøgtern og let læst uden journalistiske overdrivelser og giver i en nøddeskal nogle af udviklingslandenes problemer, sammenstødet mellem natur og civilisation, mellem primitivitet og moderne teknik. *Jens Maarbjerg*

Jørgensen, Svend. Bag diger og hegn. Lolland-Falsters Hjemstavnsbog. Ny udgave. Dagmar Jørgensen. 1960. Bd. 1. ill. 8.00. (46.4).

Denne udmærket skrevne hjemstavnsbog, hvis 2. bd. udkom i 1950 (se B.V. 1950, s. 305), har åbenbart været stærkt benyttet, og da 1. bd. var udsolgt, har forfatterens enke udsendt det i ny udgave, der ikke i udstyr og indhold afviger meget fra 1. udgave. Der er tilføjet et lille afsnit om undersøgelsen af Leonora Christinas grav, men litteraturfortegnelserne efter hvert afsnit, er tilsyneladende lige overtaget fra 1. udg. Det stedlige hi-

storiske samfund eller den stedlige lærerkreds bør udsende reviderede litteraturhenvisninger, hvis den skal benyttes med udbytte. Som det er, ser det mærkværdigt ud.
Mogens Iversen

Lauring, Palle. Sjælland. Tegninger af Ib Andersen. Carit Andersen. 1960. 288 s. ill. 35.00. (46).

Det er indlysende, at Sjællandsbeskrivelsen må rumme så mange muligheder for historiske syner her i det gamle riges hjerte »lige langt fra den blekingske kyst i øst og Jyllands klitland i vest«. Vi følger Lauring ind i de store kirker i Roskilde, Ringsted og Sorø og i talrige landsbykirker, vi kommer selvfølgelig også ud til Trelleborg og helt ud på Lollands vestkyst til Slotøværftet. Vi lader os imponere af Møns klint, får et geologisk foredrag om den og om Stevns klint, men snart er vi nordude ved Nordsjællands slotte, og kun nordkysten giver anledning til en aktualisering i et morsomt rids af badelivets historie. Her er alt i alt mere historisk syn og sans i dette bind end i seriens svagere bind, så mon det ikke kunne være en nyttig bog i disse bilturenes tidsalder. Den giver dog mangt et tip om steder at besøge og nye synsvinkler at se tingene i. Der loves endnu et bind om Storkøbenhavn. *Mogens Iversen*

Linvald, Steffen. Fra Christiansborg til Frederiksstaden. En byvandring med landskabsmaleren H. G. F. Holm gennem København i forrige århundrede samt nogle træk af hans liv. Berlingske. 1960. 106 s. ill. 56.00. (46.3).

I henseende til tryk og billedgengivelse ligger denne årspublikation absolut i topklasse, og det er en morsom idé at bruge de sirlige tegninger til at levendegøre det gamle København. Det er ihvertfald Steffen Linvalds mening med bogen, selv om vi også får et indtryk af den flittige tegner, der med sine mange børn gled mere og mere nedad den sociale rangstige og tilsidst almindeligvis kaldtes »Fattig-Holm«. Men desværre lider den smukke bog noget ved en rent ud sagt sjusket tilrettelægning. I omtalen af tegningerne i teksten markeres det ikke, hvilke tegninger vi kan finde i bogen, og fra de enkelte billedtekster er der heller ingen præcis henvisning til omtalen i teksten, ofte langt henne i bogen. Disse billedtekster snakker i alt for mange tilfælde ved siden af i stedet for at sige, hvad man ser på billedet. *Mogens Iversen*

Menen, Aubrey. Evige Rom. Overs. af Maria Marcus efter »Rome revealed«. Gyldendal. 1960. 244 s. ill. indb. 98.00. (47.57).

Det drabelige værk er i bedste internationale gavebogsstil, med udmærkede farveplancher og en række sort-hvide gengivelser af motiver, man ikke hver dag ser reproduceret. Men teksten er ikke den rette til en sådan publikation. Menen's vittige og intelligente betragtninger over Roms og Romernes historie ville have gjort sig i en beskeden essaysamling; han er den elegante engelske gentleman-writer med meget subjektive og ofte kætterske meninger om etruskere, paver og renaissancekunstnere; men kapitlerne er for spinkle til at fylde formatet ud, og forfatterens slentrende gang gennem historien – om byens udseende og de enkelte seværdigheder har han ikke meget at berette – er for adspredt og tilfældig til at berettige den fordringsfulde titel. Trods udstyrets kvalitet må man derfor tilråde forsigtighed i anskaffelsen, også ud over hvad prisen betinger. *Niels Chr. Lindtner*

Paulsen, Ib. Det sydfynske øhav. Billeder: Wermund Bendtsen. Haase. 1960. 80 s. ill. 17.75. (46.4).

Ganske vist en turistvare som »Langs hærvejen« (1959) i samme serie. Men her har man Ib Paulsens friske, sammenfattende tekst som indledning. Og billederne er ikke altfor traditionelle. En appetitvækker på linie med de rejsebøger, biblioteker også byder på. Prisen regulerer af sig selv, i hvilken bibliotekstype den anskaffes. *Mogens Iversen*

Smith, Johannes. Aabent land i aarenes lys. Gyldendal. 1960. 127 s. 10.75. (46).

Halvt hidtil utrykte, halvt tidligere publicerede essays, for hvilket indholdsfortegnelsen gør rede. De er samlede efter det topografiske synspunkt, men nogen rundtur i landet bliver det dog ikke. Vestjylland og Nordsjælland dominerer helt med afstikkere til Lillebælt, Møn, Bornholm og Vallø. De fleste er i grundformen små forløb, kun sjældent den rene iagttagelse, som han da også mener må heftes på noget. Det bliver naturligt nok erindringen, og han husker godt. I omtalen af den vestlige del af Limfjorden gives lidt stof om Thøger Larsen, ellers er der få mennesker i bogen, men megen natur, finest næsten i beskrivelsen af Tisvilde Hegn. Han kan i sine skovskildringer være lige i nærheden af Paludan, men uden hans lysende

klare stil. Johannes Smith præsterer kleinkunst, og den kan også være udsøgt.
Mogens Iversen

Sønderborg Bys historie. Udgivet af et udvalg ved Holger Hjelholt. Redaktør: Holger Hjelholt. Billedredaktør: Jørgen Paulsen. Dy-Po Bogforlag. 1960-. Bd. 1-, ill. 25.00. (46.4).
Omsider fik da Sønderborg på byrådets initiativ sin byhistorie. Det nu foreliggende bind, der skildrer byens udvikling til 1864, er skrevet af historikerne Johanne Skovgaard (den ældste historie, fiskerbyen ved borgen mod venderne), Johan Hvidtfeldt (perioden 1667-1807, da byen udviklede sig til en udpræget kongetro by) og Holger Hjelholt (1807-64, for krigsbegivenhedernes vedkommende assisteret af militærhistorikeren O. Kyhl). Billedstoffet er hos Frederiksborgmuseets direktør Jørgen Paulsen i de bedste hænder, og klicheerne står pænt på det gode papir. Værket bærer i det hele præg af soliditet og god smag. Der skrives livligt og klart uden forsøg på utidig popularisering, støttet på fyldige henvisninger. Registret må vel komme i 2. bd., om hvilket der iøvrigt intet siges i forordet. *Mogens Iversen*

Trap, J. P. Danmark. 5. udgave. Bd. 6, 1. Hjørring amt. Gad. 1960. 436 s. ill. kart. 58.00. (46).
Efter øernes beskrivelse i de 5 første storbind kommer nu de jyske amter, begyndende nordfra. Det ville være forkert at sige, at man fortsætter, som man er begyndt. Man har nemlig forbedret sig betydeligt, idet der er sket en radikal ændring på et hovedpunkt: sognekortene, der faktisk var for gnidrede. De bringes nu ofte i større format og alle i klart overskuelig udførelse på hvid bund mod de omgivende sognes grå farvetone. Det er et meget værdifuldt fremskridt. De jyske sognebiblioteker bør påskønne dette ved at sikre sig amtsbindene straks fra starten. *Robert L. Hansen*

Valeur Larsen, Henning. Assistens Kirkegård 1760-1960. Københavs Begravelsesvæsen. 1960. 198 s. ill. 7.00. (46.3).
Teksten er særtryk af Historiske Meddelelser om København. Dens hovedafsnit er bibliotekar Henning Valeur Larsen: En tur på Assistens Kirkegård, udformet i nogen grad på linie med Sven Houmøllers Paa Vandring i den stille Have (1959). Det drejer sig her om en grundigt dokumenteret rundvandring til de interessanteste gravsteder, en kombination af det topografiske i form af kirkegaardens historie, det kunsthistoriske i redegørelsen for gravmælernes yderst forskellige udformning efter tidernes smag og endelig, mest givende, de mange personalhistoriske træk, hvor de kendte navne blander sig med nu glemte værdige borgere i staden. Mindre afsnit tilsidst om gravere og inspektører gennem tiderne og en sides fortegnelse over særlig interessante træer og buske. Indlagt et stort kort, der, kombineret med en fortegnelse over særlig bemærkelsesværdige grave, kan bruges til at planlægge en lignende rundvandring. *Mogens Iversen*

NATURKUNDSKAB

Feltornithologen. Udgivet af de feltornithologiske udvalg. Dansk Ornithologisk Forening 1959-60. Årg. 1-2, ill. Offsett. 5.00 årlig. (58.5).
De to første årgange er blevet tilbudt medlemmer af Dansk Ornithologisk Forening; fra 1961 følger abonnement automatisk dette medlemsskab, mens ovennævnte pris gælder dem, der ikke er medlemmer. Bladet vil være et bindeled mellem fuglevenner – fra den mageligste »søndagsornitholog« til den mest energiske notatfører, fuglefotograf og ringmærker. Det giver rapporter og skildringer fra studiekredse og ekskursioner, bringer fuglenotitser, lokalitetsbeskrivelser og nyheder og giver plads for meningsudveksling om ornitologiske emner. Det er et aktivt og muntert tidsskrift, som synes velegnet til at stimulere fugleinteressen, så den fra mere eller mindre passiv læsning og tilfældig iagttagelse ledes mod aktivitet og samarbejde. (Prydh'et i »ornithologi« gennemføres med en vis konsekvens, dog uden at det får følger for andre ord af græsk oprindelse; man skriver ikke kartothek og photographi).
Hugo Christensen

Hvirvelløse dyr. Af Ralph Buchsbaum og Lorus J. Milne i samarbejde med Mildred Buchsbaum og Margery Milne. Overs. fra amerikansk efter »The lower animals: Living invertebrates of the world«. Dansk red.: Helge Volsøe. Hassing. 1960. 306 s. ill. indb. 98.00. (Verdens Dyreliv). (58.4).
De hvirvelløse dyr omfatter en lang række dyreklasser foruden de i forrige bind (se BV 1960 s. 45) behandlede insekter. Det har derfor været nødvendigt at foretage et strengt udvalg af det store stof. De enkelte grup-

pers karakteristiske træk og almindeligste arter er fremhævet, og særlig vægt er lagt på dem, der griber ind i menneskets tilværelse som sygdomsfremkaldere, skadedyr eller fødedyr. Dyrene er smukt afbildet i sort og farve. Den grundige bearbejdning gør værket velegnet for alle biblioteker. Ikke utilgængeligt for energiske unge.

Hugo Christensen

Nordens fugle i farver. I syv bind. Redaktør: Niels Blædel. Indledning: Hans Hartvig Seedorff. Hovedfotograf: Frank Wenzel. Munksgaard. 1960. Bd. 4, ill. 70.00. (58.8).
Det dyrepsykologisk orienterede, men dog alsidigt biologiske værks fjerde bind omhandler måger og terner, vadefugle og hønsefugle. (Se anm. B.V. 1960, s. 207).

Hugo Christensen

LÆGEKUNST

Jensen, Vagner. Overlæge Einar Geert-Jørgensen i krydsforhør. Hans Reitzel. 1960. 160 s. 12.75. (61.643).
I en let og flydende form gengives 3×2 timers samtaler om psykiatri, psykologi, psykoanalyse, etik, opdragelse og meget andet. Trods de mange emner synes man dog at komme langt ind mod kærnen i mange problemer, V. J. er en diskret og dygtig ordstyrer, og G. J.'s personlighed fremtræder tydeligt.

Mange vil vækkes til eftertanke ved læsningen af denne positive, dybtgående og dog almenttilgængelige bog. *H. Begtrup*

HUSVÆSEN

Petersen, Grete. Dukker i nationaldragt. Høst. 1960. 48 s. ill. 6.75. (64.62).
Gode fotografier af dukker i vore kendteste nationaldragter er suppleret med mønstre og forklarende tekst, dels om syning af det særlig karakteristiske dukketøj, dels om den enkelte dragts specielle udseende og brug. Både voksne og større piger kan få glæde og nytte af bogen, der er forsynet med dansk og engelsk tekst. *Karen Sabroe*

HANDEL OG SAMFÆRDSEL

Kjær-Hansen, Max. Salgets driftsøkonomi. Harck. 1960. 256 s. 24.00. (Handelshøjskolen. Skriftrække F. Skrifter fra Instituttet for Salgsorganisation og Reklame, 30). (65.53).
Professor Kjær-Hansen foretager i Salgets driftsøkonomi en statusopgørelse over den afsætningsøkonomiske forskning, teori og praksis, og hjælper derved den der måtte ønske at sætte sig ind i dette afgørende driftsøkonomiske fagområde.

Bogen er som professorens bøger plejer at være, let læst og systematisk opbygget. At den er fuld af bibliografiske oversigter, gør den ikke mindre egnet til at være på de større biblioteker. Den erstatter især Kjær-Hansens Afsætningsøkonomi I-II.

Per Boesen

Olrik, Paul C. Reklamens a b c. Nyt Nord. Forl. 1960. 138 s. 16.85. (65.6).
En sober og elementær indføring i de praktiske problemer vedrørende reklamens forberedelse, tilrettelæggelse og gennemføring. Indeholder også spredte bemærkninger om salgets tilrettelæggelse og gennemførelse, den såkaldte marketing, men hovedvægten er lagt på den moderne reklame. Bogen udfylder et længe følt savn af en både elementær og anvendelig dansk bog om reklame for nybegyndere. Bør absolut findes på biblioteker med lidt om afsætningsøkonomi.

Per Boesen

Reklameordbog. Engelsk-dansk. Dansk-engelsk. Under red. af Gunnar K. Jørgensen. Charlottenlund. Kirschbaum-Jørgensen. 1960. 93 s. 11.75. (65.6).
En nyttig ordbog for reklamemanden, der læser og skriver engelsk reklamefagsprog. Kan være en hjælp på de større bibliotekers læsesale. *Per Boesen*

KUNST

Arts of the United States. A pictorial survey. Edited by William H. Pierson jr. and Martha Davidson. New York. McGraw Hill. 1960. 452 s. ill. (70.97).
Staternes kunsthistorie fortælles på 107 dobbeltspaltede sider, og resten af bogen er katalog over kunstværker, med korte men tilstrækkelige oplysninger og værkerne gengivet i frimærkeformat efter farvediapositiver. Det er bogens ide, at disse diapositiver kan købes, og da der er ca. 4.000 er der stof til et par sæsoners studiekredse, der foruden de tre store kunstarter godt kan indbefatte americana, telefoner og badeværelser. Desværre får man om diapositiverne kun den diskrete oplysning at de er »reasonably priced«, men hvem har mod og hvem har brug? Udover The American Library, der formodentlig allerede har den.

Hanne Westergaard

Broby-Johansen, R. Hjemmets Pinakotek. Hovedværker i europæisk malerkunst fra istiden til idag. Gyldendal. 1960. 320 s. ill. indb. 150.00. (74.1).

Samtlige illustrationer og farveplancher er fra »The Picture History of Painting« og udført i Tyskland, men forsynet med dansk tekst og udførlige billedtekster af Broby-Johansen. For forlaget må det siges at være blevet en ønskebog: et vældigt, glimrende udvalgt billedstof og en tekst af den meget populære kunstfortolker, som, for at bruge en af hans egne kapiteloverskrifter, går »lige på og hårdt«. Undertiden for hårdt som når han f.eks. om glasmaleriet fra katedralen i Le Mans siger at »Maria står som en sangerinde foran mikrofonen«. Det kan jo da ikke hjælpe os til en bedre forståelse af figuren. At han ikke er på bølgelængde med Poussin lægger han ikke skjul på. Om Metropolitanmuseets billede af Sabinerindernes rov siger han ærligt og redeligt at han synes det er »et fælt glansbillede«. Hans styrke er når han går lige på billederne og beskriver hvad han ser. Man får da en del at vide og det der siges er helt uden kunsthistorisk konvention.

I bogens tekst mærker man hans interesse for kunstens sociologi, og han går gerne ind på det tekniske. Som forfatter tænker han selvstændigt og har ideer. Men han mangler tilsyneladende den videnskabelige trang til at efterprøve dem. Derfor står de ofte blot som postulater. Han siger træffende ting om fotografiets betydning for naturalismens endeligt, og da jeg læste hans afsnit om Neoimpressionismen, hvor han peger på at der må være en forbindelse mellem Autotypiens fremkomst og pointillismen fik jeg nærmest et chock, for her var en ide fremsat – uden betænkeligheder, lige på og hårdt – som jeg selv har tumlet med gennem længere tid. Men han fik altså sagt det først.

Merete Bodelsen

Fischer, Erik. Om Billedkunst. Munksgaard. 1960. 78 s. 8.00. (70.1).

Det er Fischers 6 foredrag holdt for Radioens Søndagsuniversitet i jan.-februar 1960, som her foreligger som en nydelig lille tryksag. Han taler indtrængende og alvorligt om kunstens almene funktion og om problemerne ved tilegnelsen af kunstværket. Han advarer mod at lade sig nøje med den lette, rent æstetiske nydelse af kunstværket, mod at bruge det helt efter sit eget hoved og behov. En langt stærkere og rigere oplevelse venter den, der forsøger at trænge ind til kunstnerens budskab således som det formuleres i tilblivelsesøjeblikket ud fra kunstnerens forudsætninger. Hertil kræves kendskab til mange forskellige forhold i tiden og en del historisk viden, som enhver dog med lidt tålmodighed kan tilegne sig, men tillige »en så brændende interesse for kunsten, dens menneskelige meddelelser og udtryk, at man uophørligt gentaget ser på kunst, intenst fordybet, tålmodig og uselvisk«.

Merete Bodelsen

»Nordisk Byggedag VII«. (1958). »Referatboken«. Oslo. 1960. 177 s. ill. (71).

Bogen indeholder foredrag, diskussionsindlæg og afsluttende sammendrag fra det byggefaglige møde »Nordisk Byggedag VII« i Oslo 15.-17. sept. 1958. På mødet blev 2 emner behandlet: Totalprojektering og Småhusbyggeri.

Totalprojektering er et skridt på vejen til byggeriets rationalisering, idet arbejdet for hele byggeprocessen herved nøje fastlægges inden byggeriet påbegyndes, med det mål at forenkle arbejdet på byggepladsen, bl.a. ved udstrakt brug af større fabriksfremstillede enheder. Diskussionen om »Småhusbyggeri« bevæger sig fra arkitektoniske betragtninger over i dets økonomiske problemer, hvorunder spørgsmålet om småhuse kontra etageboliger belyses meget alsidigt, f.eks. spørges der: »Har vi råd til småhusbyggeri i Sverige?«. En anden deltager ændrer dette spørgsmål til: »Hvilke småhuse har vi råd til at bo i i Norge?«. Diskussionen går herefter mere ind på småhusbyggeriets tekniske muligheder, og særligt opvarmningsproblemerne behandles indgående.

Referatboken har med sine mange foredrag og velformede diskussionsindlæg interesse for alle, der ønsker virkelig alsidig oplysning om synspunkterne hos de ledende teknikere, der arbejder med byggeriets rationalisering. *Per Hjuler*

Rosenthal, T. G. European Art History. Cambridge. University Press. 1960. 32 s. 3 s. 6 d. (Reader's Guide 4th series no. 4). (70.9).

En systematisk opstillet liste over engelsksprogede kunstbøger, der forener det lettilgængelige med det kvalitetsmæssigt gedigne. Prisen er tilføjet ved de bøger, der er i handelen – og det er de fleste – sådan at

bibliotekaren med kunstinteresserede lånere her får en virkelig håndsrækning på det fremmede sprog som danskere har lettest ved at læse. *Hanne Westergaard*

SPROG OG LITTERATUR

Fransk-dansk ordbog. Af Andreas Blinkenberg og Poul Høybye. Under medvirkning af Arne Krog, Holger Schou, Johan Windfeld Hansen, Holger Schelde m.fl. Hagerup. 1960. Hefte 1. (Ialt 14-15 hefter à 15.00). (89.23).

Det er meget vanskeligt på få linier dels at give udtryk for den uendelige tilfredshed, man føler ved endelig at få den fransk-danske ordbog, vi så pinligt har manglet i vor tid, og dels for de talrige bemærkninger, det første hefte kan give anledning til, men kort sagt, det er et mesterværk, de to professorer hermed præsenterer. Sagkyndige vil se det ved at studere artikler som à, acide (syre, med talløse syreforbindelser), acte, action lâge, air (som eksempel på den rationelle opbygning af alle større artikler), aller o.s.v. Opbygningen er iøvrigt analog med Blinkenberg og Thieles dansk-franske ordbog, der er blevet mønstret for alle moderne ordbøger. – Man glæder sig over de mange synonymer, en umådelig hjælp for oversættere. Man glæder sig over stednavnes anførelse med udtale, (hvorfor mon kun ét Aix?) og lige så personnavne (de klassiske dog kun i stærkt begrænset udvalg).

Det er fortrinsvis det nutidige fransk, der anføres, og der er nedlagt et umådeligt arbejde i at få det moderne tekniske sprog med i rimeligt omfang. Undertiden er også ældre sprog tilgodeset, men her kunne man ønske mere, da intet andet dansk materiale i alm. står til rådighed til læsning af ældre værker. (I dette hefte savnes således: affaires = statssager, i 17. årh. sprog). Biblioteker, der endnu har Skougaards fransk-norske ordbog i præsentabel stand, må derfor ikke stille den i magasin. Med alle dens mangler har den et umådeligt gloseforråd.

Men en hjertelig tak skal lyde til forfattere og forlag – og bogtrykker (Bianco Luno). *Robert L. Hansen*

Lundkvist, Artur. Nye navne i udenlandsk litteratur. Overs. af Per Dorph-Petersen, efter »Utsikter över utländsk prosa«. Aschehoug. 1960. 228 s. 9.75. (81.04).

Med den givne begrænsning, at det *ikke* er nogen dækkende håndbog, men et subjektivt udvalg, kan dette lille billige og kyndige skrift om nye navne og tendenser i hovedsageligt fransk og amerikansk litteratur efter 1945 gøre god nytte i købstadbibliotekerne. For det er i fransk romankunst, at de dristigste forsøg er gjort på at forny genren, med navne som Beckett, Sarraute, Duras og Butor. Amerikansk litteratur er jo A.L.s gamle speciale, så også hans karakteristikker af efterkrigstidens unge navne læser man med interesse og udbytte. Endnu mere ufuldstændige er derimod afsnittene om afrikansk og latinamerikansk litteratur, faktisk kun en mundsmag.

Bogen er sammensat og sammenarbejdet af en række dagblads- og tidsskriftartikler. A.L. skriver imidlertid så godt og begejstret, at unge og litterært interesserede nok kan være tjent med at få denne inspirerende stifinder i den nyeste litteraturs uoverskuelige vildnis i hænde. *Jørgen Claudi*

HISTORIE

Cedergreen Bech, Sv. En verden i udvikling. Teknisk Bistand. Mellemfolkelig forståelse. Udgivet af Mellemfolkeligt Samvirke. Gad. 1960. 183 s. ill. 9.50. (91.94).

Oplysning til forståelse af problemerne omkring de såkaldte udviklingslande er mere påkrævet end nogen sinde. Denne bog giver på realistisk grundlag en saglig og nøgtern vurdering samtidig med, at den opfordrer til en sund og fordomsfri indstilling med det grundsynspunkt, at der ikke er tale om uløselige problemer. I 4 hovedafsnit med 3-4 kapitler i hvert anskues såvel den historiske baggrund som den aktuelle situation belyst med konkrete eksempler. Tilrettelagt som studiekredsbog, velegnet til almindelig læsning. Litteraturhenvisninger. For alle biblioteker. *Erik Buch Vestergaard*

Lauring, Palle. Valdemars sønner og unionen. Schønberg. 1960. 231 s. ill. 29.75. (96.1).

Fjerde bind i den danmarkshistoriske serie, der denne gang strækker sig over perioden fra Valdemar Sejrs død i 1241 til Margrethes død i 1412. Det er et dramatisk tidsrum med gentagne kongemord, rigets opløsning under Erik Menved og Kristoffer og dets genrejsning og konsolidering under Valdemar Atterdag og Margrethe, et stof, der giver Lauring alle muligheder for at boltre sig, uden at han dog går over stregen.

tværtimod snarere viser en klædelig tilbageholdenhed visse steder, hvor fantasien har mulighed for at spille. Fra den politiske historie foretages strejftog ind på den materielle og åndelige kulturs område, og metoden med at skrive ud i eet uden skarpt afgrænsede kapitelinddelinger bevirker, at man har svært ved at slippe bogen, når først man er kommet ind i den. Man belæres og underholdes på samme tid i denne æggende, folkelige historiebog, hvis læsekreds nærmest må være ubegrænset. *Jens Maarbjerg*

Læssøe, Jørgen. Fra Assyriens arkiver. Schønberg. 1960. 163 s. 28.75. (91.22).
Indrammet af en gennemgang af Assyriens historie skildres de vigtigste nyere fund, der belyser landets historie: Assyrerkongens korrespondance fra byen Mari, der viser os Assyrien som en stormagt på Hammurabis tid (ca. 1700 f.v.t.), og de engelske udgravninger i Nimrud fra rigets storhedstid. Professor Jørgen Læssøe slutter sin bog med en omtale af den danske udgravning i Shemshara og fundet af et arkiv, der bl.a. rummede den fra Mari-arkivet kendte assyrerkonges breve til denne hans østligste – og vel nok mest udsatte provins. – De mange flydende oversættelser af breve gør skildringen levende. *Mogens Weitemeyer*

PERSONALHISTORIE

Christensen, Villads. Søren Kierkegaard i Lys af Shakespeares Hamlet. Rosenkilde og Bagger. 1960. 55 s. 9.75. (99.4).
Foreliggende lille bog er vist den ottende i rækken af de skrifter, pastor Villads Christensen har forfattet om Søren Kierkegaard, og formålet med dette hidtil sidste i rækken er at påvise, at Hamlet i virkeligheden er S.K.s alter ego, og at de oplever den samme tragedie. Der var i dem begge noget dæmonisk, men også noget genialt, som gjorde dem til enere, der måtte vandre deres egne skæve veje og som genierne gå mod blæst og tordenvejr. De måtte begge opgive deres kærlighedslykke, skønt de blev ved med at elske pigen, og de var begge et stykke af en Nøle-Per, som ikke kunne tage en beslutning. S.K. vovede således ikke at tage kampen mod Mynster, mens denne levede, og han skjulte sig sky bag pseudonymer for først til sidst at træde voldsomt frem. Den virkelige identifikation af S.K. og Hamlet møder os, da K.s beundrer F. L. Høedt den 14. nov. 1851 spillede Hamlet på Det Kgl., og det er blevet sagt, at »S.K. ved den Lejlighed transfigureredes paa Scenen i Hamlets Skikkelse«. S.K. vender idelig tilbage til Hamlet, ja finder iflg. forf. i virkeligheden sit andet jeg i denne reflekterende, vege dansker. Det er ikke noget lille materiale, forf. lægger frem til belysning af sin these, og bogen er så velformet, at den kan finde sin læser på alle større biblioteker.
Søren Holm

Elgar, Frank. Van Gogh. Overs. af Kai Flor. Beck. 1960. 319 s. ill. indb. 42.00. (99.4).
Det er en i god forstand populær biografi, som i en flydende, lidt ordrig stil skildrer van Goghs kunstnerskæbne, uden overdreven pointering af de mere pinlige og dramatiske momenter deri. Det er lykkedes forf. at formulere det velkendte stof, der ligger klart belyst gennem van Goghs breve, malerier og tegninger, med sin egen tone, og ved udvalget af det store billedmateriale er der lagt vægt på at finde arbejder frem, især blandt tegningerne, som ikke så ofte ses gengivet. Efter teksten følger et nyttigt billedkatalog med 219 små reproduktioner efter hovedværker, derefter en udførlig bibliografi og til slut en kronologisk fortegnelse over de i teksten gengivne arbejder med henvisning til det store 4 binds katalog af de La Faille (1928). Det er således blevet en nyttig bog for den almindelige kunstinteresserede læser. *Merete Bodelsen*

Fra H. C. Andersens boghylde. Hans bogsamling belyst gennem breve, kataloger og bevarede bøger. Af Estrid og Erik Dal. Rosenkilde og Bagger. 1961. 105 s. ill. 14.50. (99.4).
Med den omhu og flid, der er så fin tradition for i Andersen-forskningen, er oplysninger om digterens private bogsamling bragt tilveje. Hovedkilderne til viden om emnet er breve og dagbøger og katalogerne over hans egen og Edvard Collins samlinger. Egentlig bogsamler var han ikke, hovedparten af bøgerne er værker dediceret ham af kendte og ukendte skribenter i Danmark og udlandet. Under gennemgangen af denne – meget blandede – litteratur kortlægges samtidig Andersens bekendtskabskreds – de nære venner såvel som de mange tilfældige bekendte han traf på sine rejser. Bogen er en vigtig forøgelse af speciallitteraturen om digteren, men vil ifølge emnets natur ikke samle de store læserskarer.
Niels Chr. Lindtner

Friis Møller, Kai. Memoirer på høje tid. Gad. 1960. 124 s. 16.00. (99.4).

Af de to memoirebind K.F.M. havde forberedt, forelå ved hans død disse ret spredte kapitler, de fleste tilsyneladende bragt i endelig form. Hans bidske talent udfolder sig såre oplagt; mest tiltalende er det, hvor han tillige kan blande et stænk sympati i billedet, som det sker i hans nærbillede af Johannes Jørgensen og de meget uhøjtidelige interiører fra Politikens redaktion. Direkte pinlig, med en ubehagelig smag af privat hævnakt, er hans nedrakning af litterære ungdomskammerater. Størsteparten af bogen læser man med fornøjelse; den er skrevet i hans mest blanke og spændstige stil og en fundgrube for guddommelige anekdoter. K.F.M.s erfaringer og synspunkter fra arbejdet som tilrettelægger af bøger afslutter denne bog, hvis ydre sikkert ville have vundet dens forfatters bifald.

Christian Stub-Jørgensen

Gauguin, Paul. Noa-Noa. Overs. af Paul la Cour. Gyldendal. 1960. 123 s. ill. indb. 62.00. (99.4).

Noa-Noa, Gauguin's skildringer fra Tahiti, har været udgivet før på dansk i samme udmærkede oversættelse (Gyldendal 1944), men ikke med alle de farvestrålende akvareller, træsnit m.m., som denne udgave, som er trykt i Stockholm har fortjenesten af at bringe. Bogen er forsynet med et nydeligt forord af Meïr Stein, som former sig som en samlet opfattelse af Gauguin's liv og kunst. Tiden er endnu ikke moden til en kommenteret udgave og man er veget tilbage for bekostningen ved en facsimileudgave. Selv om det er dejligt at have alle disse billeder fra Noa-Noa og Ancien Culte Mahorie, må man dog beklage den måde de er samlet bagi bogen mellem hinanden, i forskellige størrelsesforhold og uden mindste vejledende tekst. *Merete Bodelsen*

Grundtvigstudier 1960. Red. af Gustav Albeck. Gyldendal. 1960. 91 s. 12.00. (99.4).

Det er det meget virksomme Grundtvigselskab, der står for udgivelsen af de meget givende Grundtvigstudier, som bibliotekerne kan erhverve sig på yderst bekvem måde, når de tegner sig som medlemmer i selskabet. De egentlige afhandlinger i hæftet er skrevet af den amerikanske professor *Kemp Malone,* som fortæller om Grundtvigs Beowulf-oversættelse, dr. *Roar Skovmand* har en yderst belærende artikel om Grundtvig og den første folkehøjskoles mænd fra Flor til Schrøder, professor *Albeck* skriver om Grundtvigs ældste udkast til digtet om kong Skjold, og den flittige *Steen Johansen* følger os rundt til Grundtvigs forskellige Kjøbenhavns-adresser. Derefter følger fire anmeldelser af bøger om eller i relation til Grundtvig. Dr. Henning Høirup har tegnet sig for de tre, af hvilke den ene dog vist er en kende forsinket; for provst Holmgaards bog om P. Chr. Kierkegaard kom faktisk i 53. Årbogen slutter som sædvanlig med en Grundtvigbibliografi og en beretning om selskabets virksomhed. De lidt større biblioteker burde tegne sig som medlemmer af »Grundtvig-Selskabet«. Jeg er sikker på, at det var et held, at grundtvigianernes faktiske monopol på at arbejde med Grundtvig er blevet brudt. Grundtvigbeundringen er kun vokset derved og den er blevet kureret for sin blindhed. *Søren Holm*

Hansen, H. P. Fra hyrde til æresdoktor. Rosenkilde og Bagger. 1960. 167 s. ill. 16.50. (99.4).

Hvid og elskelig, jordfast og solid, med blink i øje og lunefurer om mund – ser H.P.H. os i møde fra sin sidste bog, som er så helt og aldeles hans. Grundig udredning af slægt og en glad-ved-at-det-gik-så-godt beretning om livsvejen, vel spækket med god kulturhistorie og krydret med lunt jyderi. Selvfølgelig skal den stå side om side med mange andre H.P.H.'er, dem ingen dansk bogsamling kan undvære.

Arthur Fang

Høst, Oluf. Af Jørgen Sandvad og Otto Gelsted. Gad. 1960. 103 s. ill. indb. 38.00. (Danske Kunstnere, 3). (99.4).

Sandvads tekst former sig som en samtale med kunstneren, som helt får lov at føre ordet selv i en lang monolog, kun af og til afbrudt og drejet lidt af Sandvads præcise spørgsmål. Vi får en masse at vide, mærkelig springende tankeassociationer (»Jeg har desværre ikke som Chagall haft en onkel, der sad og spillede på taget, men efterhånden er jeg kommet til at vide noget om sne«). Det danner optakten til Gelsteds kloge og medlevende skildring af mennesket og maleren. Vi hører om hans uddannelse (Vermehren, Rohde, Giersing), om hvilke kunstnere der havde betydning for ham (Cézanne, van Gogh, Munch, Isakson, Weie)

og man ser hele problemstillingen for en ung maler på den tid. Det er i bedste forstand kunsthistorie, set indefra. Bogen slutter med et udvalg af Høsts egne optegnelser. – Kedeligt er det dog at bogens tekst har et så jomfrueligt forhold til de gengivne billeder. Der er kun tale om Høsts kunst, aldrig om et eneste af hans billeder.

Merete Bodelsen

Jensen, Anne E. Rahbek og de danske digtere. I anledning af Rahbeks 200 aars fødselsdag den 18. december 1960. Udgivet for Bakkehusmuseet af Historisk-Topografisk Selskab for Frederiksberg. Bakkehusmuseet. 1960. 111 s. ill. 3.50. (99.4).

Magister Anne E. Jensen fortjener påskønnelse for sin udmærket let skrevne redegørelse for Rahbeks forhold til danske digtere. Det er jo dog ham, der har refereret Holbergtraditionen på teatret, som ung så han Ewald og varetog en del af hans litterære bo. Omend en udpræget 18. århundredes mand var efter 1800 han de unges rådgiver, og mange gav udtryk for ærligt følt taknemmelighed. Han formidlede på sine gamle dage den engelske romantiske skole til Poul Møllers kreds, så vidt spænder han i tid. Vilh. Andersens vrantne behandling af ham i litteraturhistorien, påvirket af Thieles beretninger, er også blevet modsagt af Rubow (Betragtninger 1947) og af Schyberg i Dansk Teaterkritik. Vi burde nu have en afløser af Kyrres snart gamle bog om Rahbek, og vi synes nu at have fået en litteraturhistoriker, der kan præstere den. Bogen er særtryk af Frederiksberg gennem Tiderne. Bd. 8, 1960, hvori den er hovedartiklen.

Mogens Iversen

Kilvert, Francis. Dagbog 1870-1872. I udvalg og oversættelse ved Anne Friis. Martin. 1960. 254 s. 16.75. (99.4).

Atter har vi fra England fået et memoireværk, der omend i dansk udvalg lille af omfang vil glæde mange læsere. Scenen er egnen på grænsen mellem England og Wales, en idyllisk landsby med udsigt til smukke bjerge, således som Anne Friis præsenterer den for os i indledningen. Det dårlige billede i bogen kunne man godt have sparet. Hovedpersonen, den unge præst, færdes med ungdommelig livfuldhed i disse omgivelser. Han nyder naturen og skildrer den eminent, han besøger sine sognebørn og giver derved et morsomt folkelivsbillede, og aldrig er han gladere, end når han ser et pigebarn – barn eller voksen – hans hjerte løber straks fuldt. Der er en indtagende naturlighed i hans skildringer. Selv hans ulykkelige forelskelse i den søde Daisy, hvis familie er altfor rig til at acceptere ham, har ikke dystre virkninger. Det er årene 1870-72, der her bydes os indtryk fra. En gammel veteran fortæller af og til om Napoleonskrigene, og begivenhederne i Frankrig betragtes i afstand med let forfærdelse. Idyllen brydes dog ikke, for netop i aften er farverne over bjergene så dejlige og den lille zigeunerpige så henførende.

Mogens Iversen

Lehmann, Johannes. Carl Lindhagen. Arne Frost-Hansen. 1960. 88 s. 16.00. (99.4).

Bogen fremtræder som en smuk hyldest fra forfatteren til en mand, for hvem han nærer den største beundring. Borgmester Carl Lindhagen i Stockholm var også som politiker noget helt for sig selv og ikke let at holde indespærret i et politisk parti, men af hans indsats i svensk politik er det ikke lykkedes forfatteren at give et helt klart billede. Om baggrunden for hans fremtræden og de samtidig med ham virkende politikere burde der sikkert også være sagt adskilligt mere, hvis et dansk publikum skulle kunne forstå denne noble og idealistiske mands betydning.

Svend Thomsen

Steiner, Rudolf. Mit Levnedsløb. Overs. af C. C. Gad efter »Mein Lebensgang«. Antroposofisk Forlag. 1959. 337 s. 20.00. (99.4).

Rudolf Steiner, grundlæggeren af den antroposofiske bevægelse, skildrer i denne bog sin barndom og ungdom og de første manddomsår. Bogen var ikke færdigskrevet ved hans død i 1925, og skildringen afbrydes ved tiden omkring århundredskiftet. Vi bliver bekendt med en stedse søgende ånds skildring af forholdene i et østrigsk provinsmiljø, hvor han tilbragte sin barndom, og derefter af livet i kunstneriske og intellektuelle kredse i Wien og senere i Weimar og Berlin i slutningen af forrige århundrede. Der kastes mange strejflys over forfatterens livs- og verdensopfattelse; men han skildrer sin udviklingsvej ved at fortælle om de mennesker, han mødte. En selvbiografi af et betydeligt menneske, som har levet i en interessant tid, kan vel siges at være af almen interesse.

Oskar Hansen

SKØNLITTERATUR

DANSKE BØGER

Bech Nygaard, J. Pigen og sommerfuglen. Martin. 1960. 240 s. 18.75.

Som en direkte fortsættelse af »Nåleøjet« (BV 1959, s. 431) fortælles her videre om pigebarnet Sif, hvis krop nu er blevet voksen, mens hjernen og sindet stadig er et barns. Hendes år som tjenestepige på landet bliver derfor svære og farlige, så sårbar hun er for menneskers grovhed og ubetænksomhed overfor den, der er anderledes. Læseren ånder lettet op, da hun sluttelig kommer frelst i havn – for det er jo B.N.s håndfaste, men ærlige kunst, at han får een til at holde af denne lille svage menneskesøster.

Så rørende som i »Nåleøjet« er den voksne Sif jo ikke, men bogen er gedigen underholdning, fængslende og nyttig og fortjener derfor vid udbredelse i alle bibliotekstyper.

Jørgen Claudi

Branner, H. C. Et spil om kærligheden og døden. Gyldendal. 1960. 149 s. 14.75.

Med al sympati for Branner og hans problem – kunstnerisk og menneskeligt: at forsvare hjertets og humanitetens behov overfor tidens rå magt- og penge-virkelighed – må man vist karakterisere denne hybrid mellem episk og dramatisk digtning som en noget anstrengt variation over et gammelt tema. Den lidt exalterede beretning om et par moderne storby-menneskers forsøg på at realisere den ideale, betingelsesløse kærlighed kan muligvis ved en instruktørs trylleri en skønne dag forløses som »stemmedigt« i Radioteatret (hvortil det er skrevet) som en moderne »kærlighedens højsang«, men ved læsning alene virker teksten, enkelte skønheder tiltrods, en kende manieret og svampet. – For en sådan specialitet, der hovedsageligt er af litterær og personlig interesse, vil behovet nok vise sig at være begrænset i de fleste biblioteker.

Jørgen Claudi

Dons, Aage. Vilddyret under Sneen. Hasselbalch. 1960. 220 s. 19.75.

Den mondæne pressefotograf Georges har léd ved det mondæne Paris trukket sig tilbage for at dyrke sin have, et gartneri i en lille provinsby og giftet sig med den borgerlige thesalon-indehaverske Léonie, der tilsyneladende er dejligt fri for mondæne problemer. Den lidt stivnede idyl brydes imidlertid af hans kusine og forhenværende elskerinde Florence, der kommer til provinshullet med skumle hensigter og en viril hanfilmprimadonna i snor. Et mystisk mord på badestranden afdækker »vilddyret under sneen« i samtlige personer samt skumle laster som nikotin-forgiftning og psykoanalytiske bindinger til en mondæn Casanova-far.

Den gode og perfektible romanforfatter A.D. må tilgive dette referat, der næsten dækker bogens indhold. Det er virtuost formet – omend knap så drevent som tidligere – og nydeligt beskrevet altsammen, men den mondæne tomhed gaber imod een og gør læsningen til en både skuffende og sørgmodig oplevelse.

Jørgen Claudi

Jungsbøll, Viggo. Zanga. Skandinavisk Bogforlag. 1960. 180 s. ill. 19.50.

Til den efterhånden omfangsrige litteratur om Afrika føjer Viggo Jungsbøll historien om Zanga. Som plantageejer i Afrika gennem en menneskealder har han erhvervet sig et omfattende kendskab til landet og befolkningen og har derfor gode forudsætninger for at kunne fortælle om pygmæen Zanga, der under en handelsekspedition med de »store negre« bliver snydt og sammen med en pige flygter ud i urskoven, hvor han møder en grum skæbne.

Om litterære kvaliteter i romanmæssig forstand er der næppe tale, men beretningen, der ikke savner spænding, vil finde læsere, især i de yngre aldersklasser.

Sigurd Bjeld

Lyse rum, Det. Introduktion 1960. Red. af Hans Hertel. Fredensborg. Arena. 1960. 173 s. 16.75. (86.1).

Man føler sig lidt som en Jeronimus overfor disse 22 skribenter mellem 17 og 28, der her præsenterer sig under et idemæssigt lidt diffust førerskab af den velmenende redaktør. Der er talent i nogle af dem – Ørnsbo og Henrik Stangerup f.eks. – men hvor virker de dog gennemgående altfor dannede og veloplærte, dygtige og akademiske. Er det generationens kendemærker? De vrede unge mænd? Bør ungdom ikke være vred? Ellers risikerer verden da at gå i stå.

Læsere af samme generation vil nok reagere mere positivt. Så købstadbibliotekerne bør nok give plads for sandkassen, der agtes fornyet hvert år. *Jørgen Claudi*

Lembourn, Hans Jørgen. Næste station er paradis. Schønberg. 1960. 207 s. 18.75.
Det kræver selvfølgelig tid og energi at være kulturel og konservativ fører og politiker, så noget må jo lide derunder, nemlig kunsten. Som aktuel læsning er denne opsamling af politiske rejsebreve og apokalyptiske fremtids-noveller imidlertid både interessant og af tidstypisk interesse. For journalistisk ferm er L. jo, velskrivende, og han administrerer skam sine tidskritiske synspunkter med både energi og frugtbart irriterende pågåenhed. *Jørgen Claudi*

LYRIK

Dalsgaard, Sven. Solen i øjet. Digte. Borgen. 1960. 66 s. 9.75.
Sven Dalsgaard er en god maler og billedhugger. Som lyriker er han noget af en ordgyder. Et så tøjlesløst temperament frembringer ikke poesi med mindre indehaveren er forsynet med en god portion intellektuelle resurser. De her foreliggende digte er upræcise og udflydende og blottede for musikalitet. *Per Højholt*

For dig alene. Digte om kærlighed udvalgt af Niels Kaas Johansen. Grafisk Forlag. 1960. 47 s. ill. 9.75. (86.1).
Dansk lyrik fra Christian Winther til Ove Abildgaard har lagt ryg til denne kærligheds-antologi. Unge grafikere har illustreret. Digtene er udmærkede, vignetterne hæderlige, men udstyret henviser den ubarmhjertigt til teenagernes hængereoler. *Per Højholt*

Rasmussen, Halfdan. Tosserier i udvalg. Hasselbalch. 1960. 253 s. 15.75.
Tosserierne er et klenodie som man med fornøjelse vender tilbage til. I denne tykke bog er de bedste samlet. Man sender sin fineste anbefaling med, vel vidende at den er overflødig. *Per Højholt*

Rose, N. H. Mnemosyne. Digte. Århus. Aros. 1960. 23 s. 6.00.
Mnemosyne er erindringens gudinde. Den unge digter ser tilbage på sit liv, forklarer sig sin ensomhed og gør op med sig selv i vemodsfyldte og følsomme vers. Hans sprog mangler energi og billederne prægnans. Men et par af digtene gør indtryk. *Per Højholt*

OVERSÆTTELSER

Boye, Karin (sv.). Tre fortællinger. Overs. af Drude Nielsen efter »Uppgörelser«. Reitzel. 1960. 53 s. ill. 7.75.
En inderligt sympatisk, men lidt bleg publikation, der med tre triste og lidet særprægede historier introducerer K.B. herhjemme som novellist – hun var jo først og fremmest lyriker, og »Kallocain« hendes eneste helstøbte prosaværk, som Margit Abenius rigtigt antyder i det lille forord. Man har villet stive udgivelsen af med nogle tegninger af Kristen Jørn – de er ikke blege, men ubehageligt røde og dilettantiske, så bogen har faktisk megen sympati nødig, hvis den skal finde vej til centralbibliotekerne. *Jørgen Claudi*

Caldwell, Taylor (am.). Lægen Lucas. Overs. af Michael Tejn efter »Dear and Glorious Physician«. Hasselbalch. 1960. 443 s. 24.75.
Læge-forgudelse, religiøs salvelse og historisk pomp, sammenkomprimeret i een roman om evangelisten Lucas – kan man slå flere popularitets-fluer med eet smæk? Konkurrenten Slaughter kom ganske vist først på ideen med »Forjættelsens land«, 1952 – men de bør begge, som de hensigtsløse, tungtskridende fabriksromaner de er, gå lige sporløst hen over de offentlige bibliotekers bevidsthed. – Hvor er det synd for den gode oversætter, den savnede forfatter Michael Tejn! *Jørgen Claudi*

Carling, Finn (no.). Sensommerdøgn. Overs. af Henrik Larsen efter »Sensommerdøgn«. Hans Reitzel. 1960. 130 s. 15.75.
Den unge norske symbol-digter har her lykkeligt forsaget fabelens drømmerige og vendt sig mod virkeligheden – i beretningen om en ung mands svigten overfor to kærligheds-muligheder: hans forstenede norske normal-ægteskab og i mødet med den umiddelbare, varme og dejlige, »farvede« lærerinde under studieopholdet i USA. Selv om bogen nok virker lidt skematisk – forhistorien, det egentlige drama opleves i erindrings-tilbageblik under hans og negerpigens korte gensyn i Nice år efter – rummer bogen dog en kraftfuld, indirekte afsløring af

den selvoptagne, egoistiske moderne mands manglende kærlighedsevne, en skildring af overbevisende psykologisk interesse. Den lille roman er dygtigt, men erotisk såre åbenhjertigt skrevet – og fortjener nok en plads i de større biblioteker. *Jørgen Claudi*

Durrell, Lawrence (eng.). Clea. Overs. af Elsa Gress Wright efter »Clea«. Grafisk Forlag. 1960. 270 s. 19.50.

Tør man være så kættersk at indrømme, at den skuffede mig en smule, denne afslutning på den berømmelige »Alexandria-kvartet«, hvis tre første bind anmeldtes i BV, 1960 s. 116. Man bøjer sig selvfølgelig uforbeholdent for D.s eminente sprogtalent (og oversætterens!), for hans fantasi og intellektuelle eksperimentere-lyst – men indgår der ikke et vist element af kulørt føljeton i al denne højbrynede fordærvelse (måske bevidst?), og smager ikke mange af figurerne lidt af romantisk skabelon?

Det spegede net omkring Justine, Balthazar, Mountolive o.s.v. er altså nu foreløbigt udredet. Men læseren kan spinde videre på dette »ord – kontinuum« og trænge videre ind i denne mystiske, skønne og forunderlige verden, byen Alexandria. Heri ligger nok værkets største fortryllelse og inspiration. Og den temporære skuffelse rokker ikke ved den foreløbige dom: et værk på linie med Proust's og Joyce's roman-eksperimenter, en selvfølgelig forpligtelse for de største biblioteker. *Jørgen Claudi*

Gončarov, Ivan (russ.). Oblòmov. Overs. fra russisk af Ivan Malinovski. Borgen. 1960. 1-4 i 2 bd. (287 + 207 s.). 36.50.

Så lykkedes det omsider! 101 år efter bogens fremkomst foreligger »Oblòmov« på dansk – og heldigvis i en mageløs dejlig oversættelse og i en ydre boglig form, der er et sådant mesterværk værdigt.

Gončarov (1812-91), Turgenevs, Dostojevskijs og Tolstoys lidt ældre samtidige, skrev kun 3 romaner: »En almindelig historien« (dansk titel »Saadan gaaer det«), 1847, »Oblòmov«, 1859, »Afgrunden«, 1869. Den første udkom på dansk 1877, den sidste 1900, den mellemste, hovedværket, 1960 – en ejendommelig rytme. De lange pauser mellem romanernes tilblivelse eller måske snarere den langsomme skaberakt kunne tyde på, at digteren selv hørte til sin »helts« art: dagdriverne, lediggængerne, drømmerne.

Romanen foregår i den sidste menneskealder før livegenskabets ophævelse (1861). I 1. dels berømte 9. kapitel, »Oblòmovs drøm«, gives en uforlignelig, på en gang ømt forelsket og samvittighedsfuldt objektiv skildring af livet døgnet igennem og året igennem på den patriarkalsk styrede herregård, hvor trods al ulighed alle er i samme båd. Men bag idyllen lurer sløvheden. Kapitlet tjener til at forklare, hvor Oblòmov har hentet den sjælelige infektion, der gør den livlige dreng til den ugidelige drømmer, hvis voksne liv henleves på en divan i Petersborg, hvor godsets praktiske anliggender kun kan anfægte hans fred, når forvalterens rapporter om det dalende økonomiske udbytte indløber. Alt preller af på hans ladhed: hans tjeners dovenskab og uorden, plattenslageriet og snylteriet, som han daglig er udsat for, selv den uegennyttige hjælpsomhed, hvormed hans eneste sande ven, Stolz, utrættelig søger at få ham aktiviseret. Kun i en kort hektisk sommer formår hans forelskelse i Olga – en kærlighedshistorie, der nok tør kaldes usædvanlig – at forvandle ham til et levende, lidende menneske. Så indtræder pany den *statiske* tilstand, der fører Oblòmov skridt for skridt mod det uundgåelige forfald.

Romanen er blevet tydet forskelligt. Som en samtidssatire med brod mod livegenskabets Rusland. Det er den utvivlsomt. Som en dybtgående karakterskildring, ikke blot af den patologiske og iøvrigt sympatiske drivert, også hans modstykke, den aktive, udadvendte Stolz og naturligvis af den vidunderlige Olga. Det er den også. Den er også en advarsel mod det, der skal komme efter livegenskabet, den ny tids europæisk påvirkede kapitalistiske samfund. »Drømmen« i 9. kapitel sammenholdt med Oblòmovs oprør mod det liv, Stolz søger at trække ham ud i (2. del, kap. 4) vidner stærkt for denne opfattelse. Men bogen er rig nok til, at der kan findes dokumentation for endnu flere fortolkninger. Gončarov selv giver intet facit, fælder ingen dom. Hans realistiske romankunst (og hvilken romankunst! hvor ynkelige falder ikke de sidste dages engelske og franske forsøg i en ny romanstil ud sammenlignet hermed!) vil kun *belyse* og gør det først og fremmest gennem et mesterskab i replikkunsten, der søger sin lige.

Litterært bør 1960 huskes som det år,

hvor »Oblòmov« endelig nåede Danmark. Det bør *alle* biblioteker mærke sig.

Johs. Lehm Laursen

Greene, Graham (eng.). Udbrændt. Overs. af Michael Tejn efter »A burnt-out case«. Hasselbalch. 1960. 234 s. 19.75.

Romanen foregår i Afrika i en spedalskhedskoloni, ledet af katholske præster og nonner. Hertil ankommer arkitekten Querry, en verdensberømt katholsk kirkebygger, som imidlertid har vendt sin tro og sin berømmelse ryggen for at leve ukendt mellem de »udbrændte« stakler, som sygdommen har hærget. Querry indvikles i et ægteskabsdrama, som ender med hans tilsyneladende meningsløse død.

Tanker sættes i bevægelse ved drøftelsen af religiøse problemer omkring den her – som så ofte hos G.G. – forekommende »vantro troende«, men desuden fængsles man rent umiddelbart af den bevægede handling og det eksotiske miljø med dets egenartede personer. For større biblioteker.

Elisabeth Kjølseth

Hailey, Arthur (am.). Den sidste diagnose. Overs. af Chr. Dahlerup Koch efter »The final diagnosis«. Hasselbalch. 1960. 313 s. 19.75.

Denne stort opsatte roman fra et amerikansk hospital har kun til formål at imødekomme kravet om den letteste underholdning og må derfor anses for bibliotekerne uvedkommende. Den handler iøvrigt (som sædvanligt) om intriger og kærlighedseventyr mellem mænd og piger i hvidt afvekslende med indgående beskrivelser af operationer, dissektioner o.l. hyggelige emner.

Elisabeth Kjølseth

Hammenhög, Waldemar (sv.). Pettersson & Bendel. Ny udg. Overs. af Kjeld Elfelt efter »Pettersson och Bendel«. Odense. Nyt Bogforlag. 1960. Bd. 1-2. 232 + 244 s. 35.00.

Det står sig sørme, W.H.s ikke store, men robuste og muntre fortælletalent! Trods velfærdsstat, atombombe og verdenskrig læser man stadig med fornøjelse denne 30 år gamle beretning om de to sympatiske hallunkers pikareske og fidusfyldte eventyr i Stockholms forretnings-jungle. Den har ovenikøbet fået en klædelig patina, der virker charmerende troskyldig i vor sophisticerede og triste tid. Jeg tror, bogen vil gøre sig i næsten alle biblioteker. *Jørgen Claudi*

Jensen, Axel (no.). Line. Overs. af Elsa Gress Wright efter »Line«. Grafisk Forlag. 1960. 285 s. 19.50.

Den unge nordmand, der virkede så spændende og sympatisk i Saharas sand (»Ikaros«, BV, 1959, s. 438), er i denne meget moderne kærlighedsroman vendt hjem til Oslo, hvor hans søgen efter livets mening i den lille »Hellerup«-pige Lines arme bliver langt mere af en ørkenvandring – for læseren. Trods træfsikker gengivelse af de lokale »beatniks« jargon, trods veloplagte gymnastiske øvelser i og udenfor sengen og angst for følgerne af samme virker bogen som en langstrakt og unødvendig etude à la Mykle, som man tøver med at anbefale.

Jørgen Claudi

Macken, Walter (eng.). Det skønne frie land. Overs. af H. Buhl Nielsen efter »Seek the fair land«. Fremad. 1960. 287 s. 17.75.

Man kan let forestille sig, hvad Irerne mener om den periode i 1640'erne, da Cromwell og hans tilhængere hærgede deres skønne land og udslettede fem sjettedele af befolkningen. Det bliver endnu mere indlysende efter læsningen af Walter Mackens spændende og meget velskrevne roman om købmanden Dominicks flugt mod friheden sammen med sine to børn. Hungersnød, forfølgelse og tortur knækker ikke den overlevende, stolte befolknings håb og tro på en bedre fremtid.

Forfatterens mange gode egenskaber, der blandt andet rummer poetisk kraft og evne til usentimentalt at fremstille voldsomme begivenheder, som småkårsfolk oplever dem, gør bogen, der ender ret melodramatisk, til et oplagt emne for alle bibliotekstyper.

Sigurd Bjeld

Neumann, Robert (ty.). Månens bagside. Overs. af Otto Walsted efter »Die dunkle Seite des Mondes«. Branner og Korch. 1960. 208 s. 17.75.

Romanen foregår i Østrig og handler om en advokat, som vender hjem efter 14 års fangenskab i Rusland, og som bliver indviklet i en formodet mordaffære. Undertegnede må erkende at have haft ringe underholdning og slet ingen interesse i den sært forskruede bog, som bibliotekerne roligt kan lade ligge. *Elisabeth Kjølseth*

Nilin, Pavel (russ.). Kammerat Venjka. Overs. af Stig Surland. Aschehoug. 1960. 229 s. 19.75.

Et gammelt tema, det om hvorvidt solen

eller blæsten er stærkest, her i spinkel, men ren instrumentation. Kommer man længst med mildhed eller hårdhed, når en skeptisk befolkning skal overbevises om et nyt styres værdi? Den unge Venjka, souschef i et sovjettisk gendarmkorps, holder på den milde kurs, regimet på den hårde. Dramaet udspilles dels i en ydre handling, henlagt til en afkrog af tyvernes Sibirien, der terroriseres af resterne af den slagne, hvide armé, dels i Venjkas sjæl. Da hans kloge og humane aktion vitterlig fører til bandeuvæsenets ophør, anvender partiet sejren til sit politiske formål. Han føler, at han derved kommer til at stå som bedrager overfor den lokale befolkning, der overbevist af hans idealer har hjulpet ham, men også at hans tillid til regimets vilje til sandhed og retfærdighed er svigtet. I fortvivlelse tager han sit liv.

Bogen hører til »tøbrudsromanerne«. I sin unge, rene idealisme og stilfærdige fortællemåde rummer den mere sprængstof for tanke og sind end Ehrenburgs rutinerede »Tøbrud« og Dudintsevs jordbundne »Ikke af brød alene«. Noget litterært storværk er den næppe, men en fin, sympatisk roman, der fortjener mange læsere. Måske vil dens problem finde allerstørst forståelse i ungdomsafdelingerne. *Johs. Lehm Laursen*

Park, Ruth (eng.). De gyldne år. Overs. af Gunner Gersov efter »One-a-pecker, two-a-pecker«. Branner og Korch. 1960. 256 s. 21.75.

Handlingen udspilles for o. 100 år siden på New Zealand, hvor den guldfeber, der i de år rasede omkring Otago har givet forfatterinden en malerisk baggrund for hendes roman. Den drejer sig især om en skotsk udvandrerfamilie og dens skæbne i den brogede skare af guldgravere og under de hårde vilkår, som en nybyggertilværelse byder på. God underholdning på et hæderligt plan. *Elisabeth Kjølseth*

Parkinson, C. Northcote (eng.). Parkinsons anden lov eller loven om staten og skatterne. Overs. af Eva Hemmer Hansen efter »The law and the profits«. Fremad. 1960. 192 s. 15.75.

Efter i sin bog »Parkinsons lov« at have behandlet den stadig voksende offentlige og private administration på en både morsom og bidsk måde, har professor Parkinson nu kastet sig over det centrale problem i enhver diskussion i hytte og skyskraber: skatterne. Han har prøvet at finde frem til årsagen til de stærkt stigende skatter og den bureaukratiske anvendelse af disse. Bogen er sjov og bidsk, alle kunne have godt af at læse den, men desværre vil den næppe gøre noget indtryk på andre end dem, der i forvejen ser med skepsis på de skatter der ikke opkræves hos andre borgere til fordel for deres egne interesser. Kan på mange måder virke som en katalysator for den der mere alvorligt beskæftiger sig med skatter og finanser og bør derfor være på biblioteker med litteratur om skatteproblemer.

Per Boesen

Sjolohov, Mihail (russ.). Høst ved Don. Overs. af Erik Horskjær. Mega. 1960. 423 s. 22.50.

Sjolohov har været 25 år om at gøre sin fortsættelse og afslutning af »Nypløjet jord« færdig. Er det mon, fordi den har kedet ham selv? Den virker, i hvert fald i oversættelsen, uinspireret og trods de mange sproglige voldsomheder blodfattig. Naturligvis fornægter den store digter sig ikke helt. Nu og da lyser en episode eller en samtale op, og man siger: her talte den gamle Sjolohov! Men sådanne frodige pletter er få og små i steppens uendelige ensformighed. Bogen er en bitter skuffelse: handlingen byder ingen overraskelser; kompositionen går i stykker p.gr. af de utallige indlagte tilbageblik, fortællinger, rapporter; menneskeskildringen er traditionel til det ligegyldige; i politisk henseende synes forf. omsider at være havnet i doktrinær partitro. Bogen er ringe, men den afslutter en god bog, og den er skrevet af Sjolohov. Derfor slipper bibliotekerne ikke helt uden om den. Men det er sikkert få steder, hvor ikke et meget begrænset køb let vil tilfredsstille efterspørgselen. *Johs. Lehm Laursen*

Spark, Muriel (eng.). Memento mori. Overs. af Christopher Maaløe efter »Memento mori«. Schønberg. 1960. 210 s. 19.75.

De fleste af bogens personer er over 70 og bliver alle generet af en ubekendt mandsstemme, der telefonisk minder dem om, at de skal dø. Deres reaktion herpå er højst forskellig: den tidligere society forfatterinde, der er ganske senil, er den eneste, der tager det med fatning; hendes libertiner af en mand fortsætter med sine ganske unødvendige forsøg på at skjule, at han talrige gange har været hende utro, og med sine snavse-

de gammelmands-anstrengelser for at tilfredsstille sine erotiske lyster. For en af personerne spiller det en altoverskyggende rolle at få konstateret sine medmenneskers temperatur- og pulssvingninger ved modtagelsen af ubehagelige meddelelser; endelig gør en smart husbestyrerinde alt for at slå mønt af situationen. Dertil kommer en grotesk-makaber skildring af beboerne på et plejehjem, som i hæslighed overgår alt, hvad man hidtil har truffet om dette emne.

Det er muligt, at bogen bunder i livsvisdom og elegant vid; i så fald beklager jeg ikke at være trængt dybt nok ned. Det er en iskold og væmmelig bog.

Anna Elise Møldrup

Stevenson, D. E. (eng.). Unge fru Savage. Overs. af Karina Windfeld-Hansen efter »Young mrs. Savage«. Grafisk Forl. 1960. 277 s. 18.50.

Dinah er en smuk, ung enke med 4 børn og en prægtig broder, der inviterer hende på sommerferie i deres barndomsby i Skotland. Her genopfrisker hun bekendtskabet med Malcolm, smuk, rig og kultiveret og til alt held løs og ledig. De bliver sikkert ikke overrasket, kære læser, over at høre, at Dinah og Malcolm bliver forelskede i hinanden, og at de obligate misforståelser når at blive opklaret, så forlovelsen kan komme istand på sidste side. Alt dette er net og nydeligt fortalt uden at efterlade mindste krusning i læserens sind. *Elisabeth Kjølseth*

Tjekhov, Anton (russ.). Anton Tjekhovs bedste. Udvalgt og overs. af Georg Sarauw. Carit Andersen. 1960. 319 s. 19.50.

Af disse 24 noveller har de allerfleste været oversat tidligere, nogle endda flere gange, og de få, der er ny for et dansk publikum, er ikke de bedste. Men ses der bort fra skuffelsen over, at denne omnibus bringer så lidt nyt, skal det siges, at udvalget er ganske repræsentativt, idet der dog tages større hensyn til forfatterens små præcise humoresker, der hverken savner elegance eller pointe, og som nærmere beset er alt andet end humoristiske, end til hans modnere alders større og som regel direkte tungsindige og bitre noveller. Af den grund må der, skønt bogen er god og oversættelsen gjort con amore, tages afstand fra titlen. »Tjekhovs bedste« kan man ikke kalde et udvalg, der går helt uden om de noveller, Malinovski oversatte for Det danske Forlag i 1958. *Johs. Lehm Laursen*

Troyat, Henri (fr.). Elisabeth. Overs. af H. M. Berg efter »Tendre et violente Elisabeth«. Wangel. 1960. 474 s. 28.75.

I romanserien, der begyndte med »Sæden og høsten«, er nu som 3. bind udsendt »Elisabeth« om Pierres og Amélies unge datter. Familien er flyttet til de sydfranske alper, hvor forældrene driver et vintersportshotel, og her træffer Elisabeth de to mænd, der bliver hendes skæbne. Først Christian, den uimodståelige kvindebedårer, hvis elskerinde hun bliver, dernæst Patrice, en ung, kultiveret komponist med hvem hun gifter sig og fører et harmonisk ægteskab i en stille provinsby. Men Christian krydser til Elisabeths ulykke atter hendes veje. Hun bryder med både elsker og ægtemand, og bogen ender med et fortvivlet brev, hvori hun påkalder sin moders hjælp.

Undertegnede har ikke læst de foregående bind (dette lader sig udmærket læse selvstændigt) og savner derfor sammenligningsgrundlag, men den forekommer mig at være en velfortalt historie med gode person- og miljøskildringer, som henvender sig til en vid læserkreds. *Elisabeth Kjølseth*

Undset, Sigrid (no.). Madame Dorthea. Overs. af Peder Hesselaa efter »Madame Dorthea«. Jesp. og Pio. 1960. 248. s. 18.75.

Sigrid Undsets sidste roman foreligger hermed i dansk oversættelse. Som det vil vides var en fortsættelse planlagt, og det kan kun beklages, at den aldrig blev skrevet, for man havde gerne fulgt madame Dorthea på hendes videre bane. Denne første del danner dog et afsluttet hele, og den foregår på et norsk glasværk i 1790erne. Ved bogens begyndelse forsvinder madame Dortheas mand, værkets bestyrer, på en natlig ridetur og bliver aldrig fundet, og madame Dorthea stilles således overfor den store opgave at skulle opdrage deres syv børn, ovenikøbet under vanskelige økonomiske kår. Romanen slutter med, at hun må forlade værket efter at have sendt sine ældste sønner til venner i Danmark.

Anbefaling af Sigrid Undset turde være overflødig overfor dette blads læsere. Men en tilkendegivelse af den berigelse, »Madame Dorthea« byder sin læser kan ikke tilbageholdes. Skildringens ro, dybde og fylde træder måske særlig stærkt frem på baggrund af de mange ligegyldigheder, som også dette års bogmarked bringer.

Elisabeth Kjølseth

Uris, Leon (am.). De vrede bjerge. Overs. efter »The angry hills«. Grafisk Forlag. 1960. 219 s. 16.50.

Ligeså værdifuld jeg sidste år på trods af den kræsne kritik fandt Uris' fremragende historiske reportage i »Exodus« – som bibliotekerne for mig at se kan have megen glæde og nytte af – ligeså slap og fornærmelig billig finder jeg denne helt utroværdige beretning om en øretæveindbydende amerikansk forfatters eventyr med græske partisaner (især af hunkøn!) samt dæmoniske Gestapo-officerer under den tyske blitzkrig mod Grækenland. Historien har intet med virkelighed, sand menneskelighed eller kunst at gøre, og dens handling er lavet efter et så banalt mønster, at den ikke engang er spændende. Hvorfor Uris har skrevet bogen, ved jeg ikke – men det er i al fald skammeligt mod ham at bringe den frem på dansk. *Jørgen Claudi*

Walder, Francis (fr.). Diplomaternes spil. Overs. af H. M. Berg efter »Saint-Germain ou la négociation«. Fremad. 1960. 153 s. 16.75.

Af denne lille Goncourt-prisbelønnede roman, der kredser om forhandlinger mellem katolikker og huguenotter i året 1570, fremgår det, at diplomatiets kunst er en slags behændigt ping-pong spil. Hvis man altså tør gå ud fra, at nutidens forhandlere fører sig frem som for 400 år siden.

Bogen er skrevet i et smukt sprog, har vittige passager, men henvender sig trods aktuelt emne i historisk forklædning næppe til de mange læsere. *Sigurd Bjeld*

Waltari, Mika (fi.). Marcus – romeren. Elleve breve fra Marcus Mezentius Manilianus i foråret år 30 e.Kr. Overs. fra svensk (originalens titel: »Valtakunnan Salaisuus«) af Michael Tejn. Hasselbalch. 1960. 343 s. 23.50.

Det er en meget nydelig, nobel og – kedelig bog, forfatteren til den uforglemmelige »Sinuhe« her har skrevet, fordi den udover fromheden savner enhver original mening og hensigt. Den forlevede romers brev-beretning til sin elskede Tullia om, hvad han oplevede i Jødeland mellem korsfæstelsen og opstandelsen, kan derfor kun blive en oppustet gentagelse af, hvad evangelisten har fortalt meget knappere og bedre før – tilsat en del kulturhistorisk baggrund à la ugeblads-reportager, uden særlig værdi eller livagtighed.

Bogen gør vel ingen skade, kan måske endog slå tiden ihjel for fromme, stagnerede læsere – men nødvendig er den såvist ikke. *Jørgen Claudi*

Wassing, Åke (sv.). Graverens søn. Overs. af Kjeld Elfelt efter »Dödgravarens pojke«. Grafisk Forlag. 1960. 429 s. 29.50.

Den unge Björn Persson fortæller her sin slægts historie som foregår mellem svenske bønder i dette århundredes første 20-30 år. Blandt faderens efterladenskaber finder han breve og dokumenter, som leder ham på vej mod klarlæggelse af baggrunden for forældrenes ulykkelige ægteskab, hans egen rodløse barndom og faderens død på fattiggården, skønt han var af velhavende og anset bondeslægt.

Denne storartede fortæller skal hilses velkommen på bogmarkedet. Hans bog, levende og ægte i sin person- og miljøtegning og rig på følelse, fantasi og humor henvender sig til læsere i alle biblioteker. *Elisabeth Kjølseth*

Verne, Jules (fr.). Ulykkesskibet »Great Eastern«. Overs. af Anders Hansen efter den engelske udgave af »Une ville-flottante«. Vendelkær. 1960. 128 s. 9.50.

Den berømte og fantasirige forfatter giver her som øjenvidne en beskrivelse af et af verdens ejendommeligste skibe, det bekendte »Great Eastern«, et skib, der, med sine 27.000 tons var så langt forud for sin tid og for datidens teknik, at det ikke kunne overvinde de vanskeligheder, det mødte i sin kamp med elementer og økonomi. I beskrivelsen er indlagt en fængslende roman. Enhver, der ønsker at udvide sit kendskab til dette mærkelige skib, bør læse bogen. *H. F. Kiær*

Wodehouse, P. A. (eng.). Wodehouse's bedste historier. Udv. af Tage la Cour. Overs. af Kurt Kreutzfeld. Carit Andersen. 1960. 320 s. 19.50. (Omnibusbøgerne).

Når man som dreng morede sig himmelhøjt over Wodehouse, men nu ved gensynet kun registrerer en fattig dirren ved smileapparatet nu og da, opstår spørgsmålet om det er forfatteren det er galt med eller man selv er blevet tør og forbenet. Man vægrer sig ved det sidste og hælder til den første antagelse. Navnlig læsningen af 14 novel-

ler på stribe afslører den tomme rutine, det faste klichéforråd og det beklemmende fravær af blot den beskedne alvor bag farcen. Der gøres nar ad adel og bourgeoisi – javel, men der snobbes samtidig særdeles for dem. W. må vist siges at være passé.

V. Klingberg-Nielsen

JULE- OG NYTÅRSBØGER 1960-61

Den nytårsbog, der må siges at være den perspektivrigeste at læse, kommer fra *Hirschsprungs forlag,* det gælder den 15-årige *Marianne Holm-Christensens* besvarelse af stilkonkurrencen, udskrevet af Frihedskampens Veteraner: *Frihedskampen og dens betydning for Danmarks fremtid* med sideløbende engelsk oversættelse. Det er et meget sympatisk udtryk for et ganske ungt menneskes opfattelse af de onde år. Den bør være at få i bibliotekernes småtryksamling. - *Fremads forlag* udsendte et særtryk af H. C. Hansens »Brev til mine børnebørn –« *Du skal læse og lære* (Pol. 1. 10. 59). – *Andelsbogtrykkeriet i Odense* har udsendt den af trykkeriet i anledning af Odense Bys Museers 100-årsdag bekostede bog af *Erling Albrectsen: Fynske guldfund* med dejlige illustrationer, også i farver. Teksten giver også en udmærket fremstilling af guldfundenes hele kronologi. – *Fr. G. Knudtzons bogtrykkeri* har udsendt *Bøgernes Borg på Slotsholmen,* tegninger af *Torben Galle Jensen* og tekst af rigsbibliotekar *Palle Birkelund.* Man får her såvel Det Kgl. Biblioteks historie i korte træk, et langt uddrag af A. A. Bjørnbos artikel om den nuværende bygning, som den virkede i åbningsåret, såvel et fremtidsperspektiv om de udvidelser og ændringer i rumfordelingen, der vil finde sted i de kommende år. Også den sidstnævnte publikation kan gøre nytte i samlingen af bibliotekslitteratur. *Munksgaards forlag* udsendte professor Poul Høybyes Sorbonneforelæsning om *Andersen et La France,* dejligt illustreret og med dansk og engelsk resumé. *Gyldendals* Julebog vil blive omtalt i et følgende nr. *Berlingske Trykkeris* meget smukke årspublikation er omtalt andetsteds i dette nr. Boghallens Julebog beklager vi ikke at have modtaget til omtale. Ganske vist er en del af disse publikationer noget specielle og bibliofile, men redaktionen håber dog årligt at kunne give bibliotekerne en fyldig orientering om dem, så at stof af mere alment præg kan sikres optagelse i de større bibliotekers bogbestand.

NYE BILLIGBØGER

Gyldendal har i *Tranebøgerne* udsendt *Alexander Baron's* krigsroman *De kom fra by – de kom fra land* (256 s. 3.75), *Lin Yutang's Jordisk lykke* (408 s. 5.75), *Somerset Maugham's To ansigter* (240 s. 3.75) og *Knud Sønderby's Midt i en jazztid* (160 s. 3.75).

Desværre egner serien sig ikke for indbinding, og det samme gælder Hasselbalch's nyligt lancerede billigbogsserie, hvis første bind er *Jacob Paludan's Markerne modnes* og *Fugle omkring fyret, Tove Ditlevsen's Barndommens gade* og *K. Zetnik's Dukkehuset.* (à 4.85).

Derimod kan der være grund til at gøre opmærksom på, at man med Hans Reitzels Serie for en billig penge kan supplere med en række værdifulde nyudgaver i tåleligt udstyr. Enkeltbind i serien er: *André Gide's Gertrude, Leo Tolstoi's Fortællinger fra Sevastopol, Petronius' Satyricon* og en (ganske vist lidet tiltrækkende) udgave af *J. P. Jacobsen's Samlede noveller og udvalgte digte.* Som dobbeltbind er udsendt *Katharina den Stores erindringer* og *Sherwood Anderson's Mange ægteskaber* i *Ole Sarvigs* fortræffelige oversættelse. (Enkeltbind à 4.95, dobbeltbind à 6.95). Hasselbalch har udgivet *Palle Lauring's Danmark i Skåne* med *Des Asmussens* illustrationer; et fotografisk optryk i mindre format. 213 s. 5.85).

ANDRE NYE BØGER OG UDGAVER

Bidstrup, Knud. Oh, Danmark. Tegninger af Bo Bojesen. Fischer og Hertz. 1960. 111 s. 8.75.

Den lille grønne. Håndbog for bygningshåndværket. 63. årg. Nyt Nord. Forl. 1960. 340 s. ill. 8.85.

World Radio TV Handbook. 1961. Published and edited by O. Lund Johansen. (Berlingske). 1960. 218 s. ill. 16.50.

Ambler, Eric. Millioner uden adresse. Overs. af Rita Damm efter »The Schirmer Inheritance«. Skrifola. 1960. 168 s. 2.50. (Lommeromanen, 155).

Branner, H. C. To minutters stilhed. 6. oplag. Gyldendal. 1961. 185 s. 16.75.

Catto, Max. Stående skal du dø. Overs. af Knud Müller efter »A hill in Korea«. Skrifola. 1961. 190 s. 2.50. (Lommeromanen, 163).

Clarke, Comer. Eichmann, Hitlers bøddel. Overs. af Rita Damm efter »Eichmann, the man and his crimes«. Skrifola. 1961. 163 s. 2.50. (Lommeromanen, 158).

Ferber, Edna. Højt spil i Saratoga. Overs. af Merete Engberg efter »Saratoga trunk«. Skrifola. 1961. 251 s. 3.75. (Lommeromanen, 157).

Gallico, Paul. Pigen og marionetterne. Overs. af Anne Monrad efter »Love of seven dolls«. Skrifola. 1961. 103 s. 2.50. (Lommeromanen, 159).

Hersey, John. En klokke til Adano. Overs. af Ulla Valenthiner-Branth efter »A bell for Adano«. Skrifola. 1960. 230 s. 3.75. (Lommeromanen, 154).

B O G E N S V E R D E N sendes gratis til medlemmer af Danmarks Biblioteksforening. Kontor: Sankt Hans Torv 32, Kbh. N. Abonnementsprisen 20 kr. Red. af Palle Birkelund og Mogens Iversen (ansvarh.). Redaktionens adresse: Lindevangs Allé 10, Kbh. F., Fasan 8801. Annonceekspedition: Nyt nordisk Forlag, Købmagergade 49, Kbh. K., central 11301

Nielsen & Lydiche (M. Simmelkiær)

111 s.

0. 340

ngske).

Inheri-

krifola.

ne man

trunk«.

dolls«.

pell for

ks-
af
ngs
ger-

J. GRUBBS ANTIKVARIAT

NØRREGADE 47 . KØBENHAVN K

Tlf. Byen 1602 y . Giro 1398

Ca. 150.000 bind
i de fleste fag samt
skønlitteratur og børnebøger

Mangeårig leverandør til store og små biblioteker

Sædvanlige betingelser
Bøger søges fremskaffet, om det ønskes

JYDSK AKADEMISK ANTIKVARIAT

Frederiksgade 31 . Aarhus
Telefon Aarhus 2 82 84

★

Provinsens største lager af
BIBLIOTEKSLITTERATUR
fejlfri eksemplarer

★

Må vi låne Deres søgelister?

★

Får De vore kataloger?

MIT HUS

Ny revideret udgave udkommer i april 1961

Optaget i listen fra Dansk Bibliografisk Kontor over årets bedste bøger med ✱

Information skrev i sin anmeldelse bl. a.:

»MIT HUS må betegnes som en håndbog af de gode. Den er på hele 360 sider . . . Det skal straks siges, at en gennemlæsning viser, at den har væsentlige kvaliteter fremfor adskillige andre af slagsen, og dertil kommer, at saglig og faktisk oplysning, skrevet af kapaciteter på området, er parret med fornuftig kommerciel orientering, således at den vordende bygherre kan få et godt overblik over mulighederne.«

MOSTRUPS FORLAG

H. C. ØRSTEDSVEJ 34. KØBENHAVN V. HILDA *422

DANSKE FORFATTERE for bibliotekerne

Harry Jacobsen

DEN MISKENDTE HERMAN BANG

— Aarene der gik tabt

Dette nye bind om Herman Bang slutter sig til de to tidligere DEN UNGE HERMAN BANG og REGSIGNATIONENS DIGTER, men er et selvstændigt arbejde, der kan læses uafhængigt af de foregående bøger. Det omfatter en periode i Herman Bangs liv, om hvilken man hidtil har vidst meget lidt, og som intetsteds er behandlet i den foreliggende litteratur. Kildematerialet er hovedsageligt hentet fra Norge og Frankrig og afslører en række yderst dramatiske episoder i Herman Bangs liv, som fremover skulle blive afgørende for hans livsholdning og digtning.

Kr. 32,50

H. HAGERUPS FORLAG

Hilmar Wulff

VEJEN TIL LIVET I-II

Hilmar Wulffs Lollandstrilogi VEJEN TIL LIVET, LIVETS BRØD og FORJÆTTELSENS DAL foreligger nu i en af forfatteren bearbejdet to-binds udgave. Hilmar Wulff skildrer her Lolland i tiden mellem århundredeskiftet og den første verdenskrig. Hans stof er på den ene side husmændene, på den anden side de mange tusind polakker, der er med til at drive den voldsomt blomstrende sukkerroeindustri i vejret. Motiver får en ganske særlig farve og en speciel, på samme tid dansk og fremmedartet, tone ved, at polakkernes liv og skæbne og deres indbyrdes forhold og deres stilling til danskerne behandles så indtrængende.
Pressen skrev bl.a. »Her er talent, her er alvor, her er perspektiv. VEJEN TIL LIVET er både menneskeskildring og tidsbillede og på begge områder værdifuld.«

Kr. 35,00

ASCHEHOUG DANSK FORLAG

I dette nummer

V. Klingberg-Nielsen: Biblioteksforbund 73, *Børge Kristiansen:* Nye signaler i oplandsarbejdet 82, Den svenske arbejdsundersøgelse 92, Tietgenskolens offentlige handelsbibliotek i Odense 96, Det nye distriktsbibliotek i Vanløse 97, Filial på det vestlige Amager 98, Bibliotekerne og ungdommen 99, Meddelelser (Ansøgning om Statstilskud 102, Biblioteksrådsmøde 102 Biblioteksskolens kurser 103, Hovedstyrelsesmøde 103, Katalogiseringsudvalget 104, Stipendier og legater 105), Arbejdsmarken 106, Litteraturen (Bibliotekslitteratur 110, Bøger for voksne 112).

Dette nummer er gået i trykken den 10. marts 1961
Næste nummer udkommer ca. 10. maj 1961